

*Załącznik do Zarządzenia Nr 42/2024
Wójta Gminy Wolanów z dnia 23 maja 2024 r.*

RAPORT

O STANIE GMINY WOLANÓW

za 2023 r.

Urząd Gminy Wolanów
Wolanów, 23 maja 2024 r.

Spis treści

Wprowadzenie.....	4
I. Informacje ogólne o Gminie	5
1.1. Demografia	5
1.2. Charakterystyka Gminy na tle grupy porównawczej	5
II. Gospodarka finansowa Gminy	10
2.1. Dochody Gminy	10
2.2. Wydatki Gminy	14
2.3. Najważniejsze inwestycje w 2023 r.	16
2.4. Wieloletnia prognoza finansowa	21
2.5. Pozyskane środki zewnętrzne.....	22
2.5. Realizacja funduszu sołectkiego.....	24
III. Mienie komunalne.....	24
IV. Informacja o realizacji polityk, programów i strategii.....	26
4.1. Strategia rozwoju Gminy Wolanów	26
4.2. Ład przestrzenny	30
4.3. Gminny program rewitalizacji.....	31
4.5. Infrastruktura komunalna	36
4.5.1. Infrastruktura drogowa i transport publiczny	36
4.5.2. Infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna i gospodarka wodno-ściekowa.....	42
4.5.3. Infrastruktura energetyczna	51
4.6. Ochrona środowiska	52
4.6.1. Gospodarka odpadami	52
4.6.2. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej	56
4.6.10 Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wolanów	59
4.6.3. Program usuwania azbestu	61
4.6.4. Program opieki nad zwierzętami	63
4.6.5. Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach.....	63
V. Polityka społeczna	67
5.1. Strategia rozwiązywania problemów społecznych.....	67
5.2. Gminny program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.....	71
5.3. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	72

5.4. Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi	79
VI. Stan realizacji zadań oświatowych	83
VII. Realizacja uchwał Rady Gminy.....	88
VIII. Ważniejsze wydarzenia kulturalne w 2023 r.....	90
IX. Współpraca z innymi społecznościami samorządowymi.....	96
Podsumowanie	101
Spis tabel	110

Wprowadzenie

Artykuł 28aa. – Raport o stanie gminy – znowelizowanej w 2018 r. ustawy o samorządzie gminnym nakłada na Wójta obowiązek przedstawienia Radzie Gminy, do dnia 31 maja raportu o stanie gminy. Ustawa ogólnie określa, że raport obejmuje podsumowanie działalności Wójta w roku poprzednim, w tym wypadku w 2023 roku, w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał rady gminy i funduszu sołectkiego. Raport jest prezentowany Radzie Gminy na sesji absolutoryjnej, ale ma charakter publiczny, w debacie mają prawo brać udział również Mieszkańcy. Raport adresowany jest nie tylko do Radnych, ale także do Mieszkańców mniej zorientowanych w działalności gminy, dlatego ważne jest aby był jak najbardziej zrozumiały.

Rok 2023 był rokiem rekordowego poziomu gminnych inwestycji, które przekroczyły 20 mln zł, to tyle co w minionych kadencjach w 6 lat. Rokiem, który rozpoczynaliśmy zaopatrując mieszkańców w węgiel i nie mając podpisanej umowy na dostawę energii elektrycznej. Wcześniej taka sytuacja wydawała się niemożliwa. Widmo kryzysu energetycznego stało się naszą codziennością, na szczęście Rząd RP zablokował ceny energii. Ten zablokowany poziom i tak dla Gminy Wolanów oznaczał 3-krotny wzrost cen. Żeby się ratować przed skutkami tego wzrostu i niewiadomą przyszłością w tym zakresie od października 2022 r. wprowadziliśmy przerwę nocną w oświetleniu ulicznym od godziny 23 do 4.30. W ten sposób znacznie zredukowaliśmy zużycie energii a co za tym idzie koszty oświetlenia ulicznego. Na szczęście tym niepokojom towarzyszyła polityka Rządu nastawiona na wspieranie samorządowych inwestycji. Wykorzystaliśmy ten czas maksymalnie pozyskując kolejne blisko 18 mln zł bezzwrotnych dotacji na gminne projekty. W sumie podczas kadencji 2019-2023 pozyskaliśmy ponad 57,9 mln zł na gminne inwestycje i programy. To był mega pracowity i owocny czas. Środki pozyskane w latach 2022-2023 finansują gminne inwestycje zaplanowane do realizacji jeszcze w latach 2024 i 2025. Ogromnym wsparciem inwestycyjnym był dla nas Rządowy Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład, z którego w trzy lata 2021-2023 pozyskaliśmy 31 049 300 zł.

W 2023 r. powoli poprawiał się przyrost naturalny. Liczba urodzeń przekroczyła o 13 osób liczbę zgonów. Roczna liczba zgonów zmniejszyła się w stosunku do lat pandemii. Poprawiła się też sytuacja w relacji liczba małżeństw i rozwodów. W 2023 r. było znacznie mniej rozwodów.

Na kolejnych stronach raportu przedstawiam podsumowanie działalności Gminy Wolanów w 2023 r. w wybranych obszarach.

I. Informacje ogólne o Gminie

1.1. Demografia

Obszar gminy to 82,9 km² zamieszkałych na koniec 2023 r. przez 8941 osób według gminnej ewidencji ludności. Szczegółowe dane demograficzne przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Gmina Wolanów – dane demograficzne

Wskaźniki demograficzne	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ludność	8843	8853	8899	8886	8874	8919	8941
- w tym kobiety	4442	4436	4449	4446	4449	4482	4497
Urodzenia żywe	113	91	114	95	98	93	96
Zgony	61	55	67	100	102	87	83
Przyrost naturalny	52	36	47	-5	-4	6	13
Małżeństwa	65	51	56	41	77	64	47
Rozwody	17	15	9	18	18	14	6
Ludność w wieku - przedprodukcyjnym	2151	2128	2084	1966	1981	2097	1989
- produkcyjnym	5510	5475	5511	5593	5546	5447	5544
- poprodukcyjnym	1182	1250	1304	1327	1347	1375	1408

Źródło: opracowanie własne.

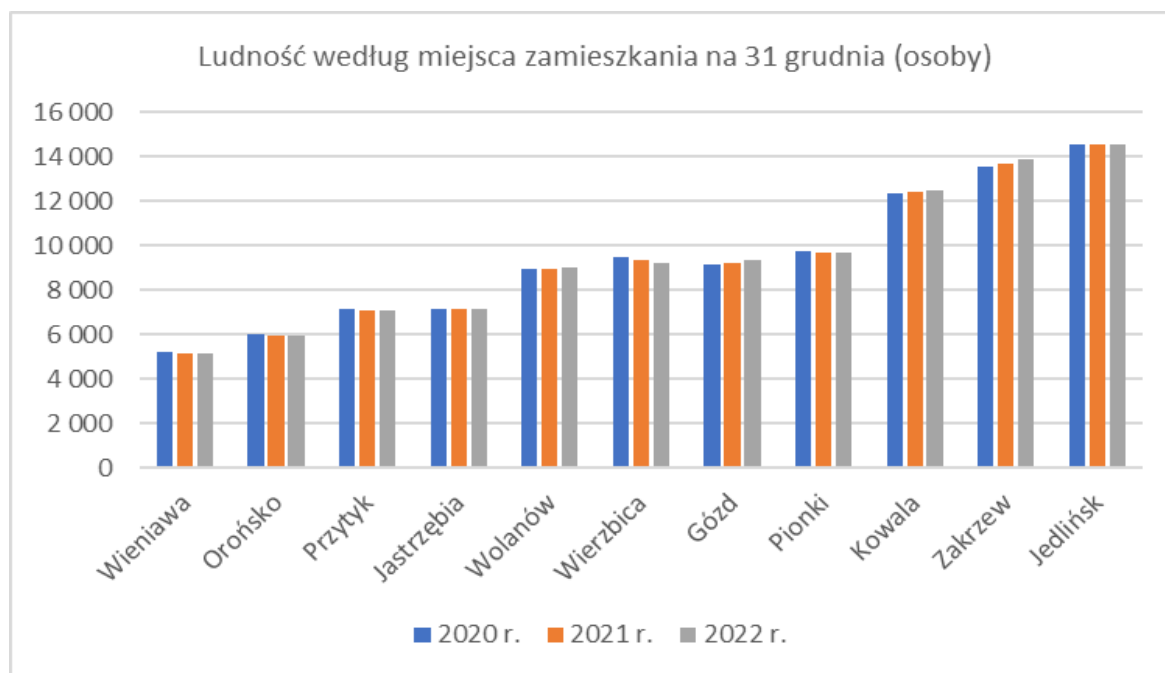
W 2023 r. liczba ludności Gminy Wolanów wzrosła o 22 osoby. W trakcie tego roku 231 osób zameldowało się na pobyt stały na terenie gminy, w tym 74 osoby spoza terenu gminy, zaś 206 osób wymeldowało się z pobytu stałego. Optymistycznym jest dodatni przyrost naturalny, chociaż niewielki. Nadal postępuje proces starzenia społeczeństwa i związana z tym zmiana struktury ludności według grup ekonomicznych – dalszy wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym – w porównaniu do 2022 r. o 33 osoby. Negatywną tendencją jest spadek liczebności najmłodszej grupy wiekowej w stosunku do 2022 r. o 108 osób. Jednocześnie zmniejszyła się grupa osób w wieku produkcyjnym o 99 w ciągu roku, podobnie jak w roku poprzednim. To jest niepokojąca tendencja, która przyczynia się do powstawania luki demograficznej na rynku pracy.

1.2. Charakterystyka Gminy na tle grupy porównawczej

Na wykresach poniżej przedstawiono dane charakteryzujące gminę Wolanów na tle innych gmin wiejskich powiatu radomskiego i gmin sąsiadujących z gminą Wolanów tj. Orońska i Wieniawy. Niestety dane w ujęciu porównawczym dostępne są w statystykach

dopiero w drugiej połowie roku, toteż do porównań wykorzystano jako najnowsze dane z końca 2022 r.

Podstawowym potencjałem gminy są jej mieszkańcy. Liczba mieszkańców w znacznym stopniu wpływa na wielkość dochodów gminy, toteż jako pierwszą płaszczyznę prezentacji potencjału gminy pokazano liczbę ludności.

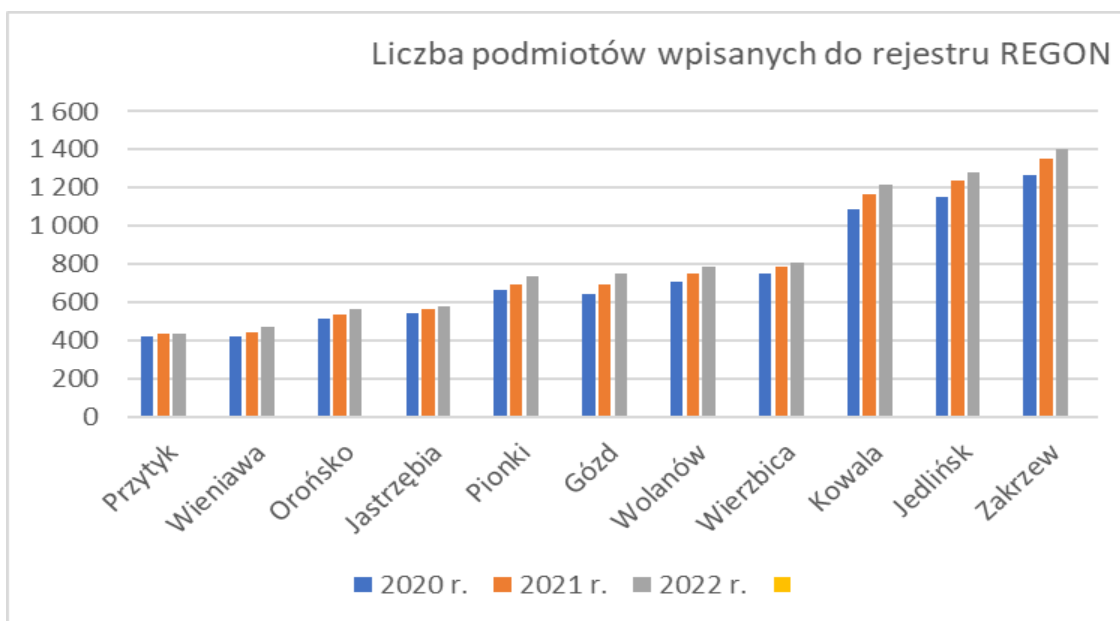

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak widać największą gminą wiejską pod względem liczby ludności spośród porównywanych jest Jedlińsk. Drugą największą gminą jest Zakrzew, gdzie liczba ludności z roku na rok dynamicznie wzrasta w 2022 r. w stosunku do 2020 wzrosła o 332 osoby. W tym samym czasie o 151 osób wzrosła liczba ludności Gminy Gózd i o 116 Gminy Kowala. W Gminie Wolanów w tym samym czasie liczba ludności wzrosła o 31 osób, w Jedlińsku o 15 osób, a we wszystkich pozostałych gminach spadła, najbardziej w Wierzbicy o 261 osób i w Wieniawie o 69 osób. Jak widać Gmina Wolanów należy do mniejszych gmin w porównywanej grupie. Do zmniejszenia liczby mieszkańców w wielu gminach w znacznym stopniu przyczyniła się pandemia i bardzo duża śmiertelność.

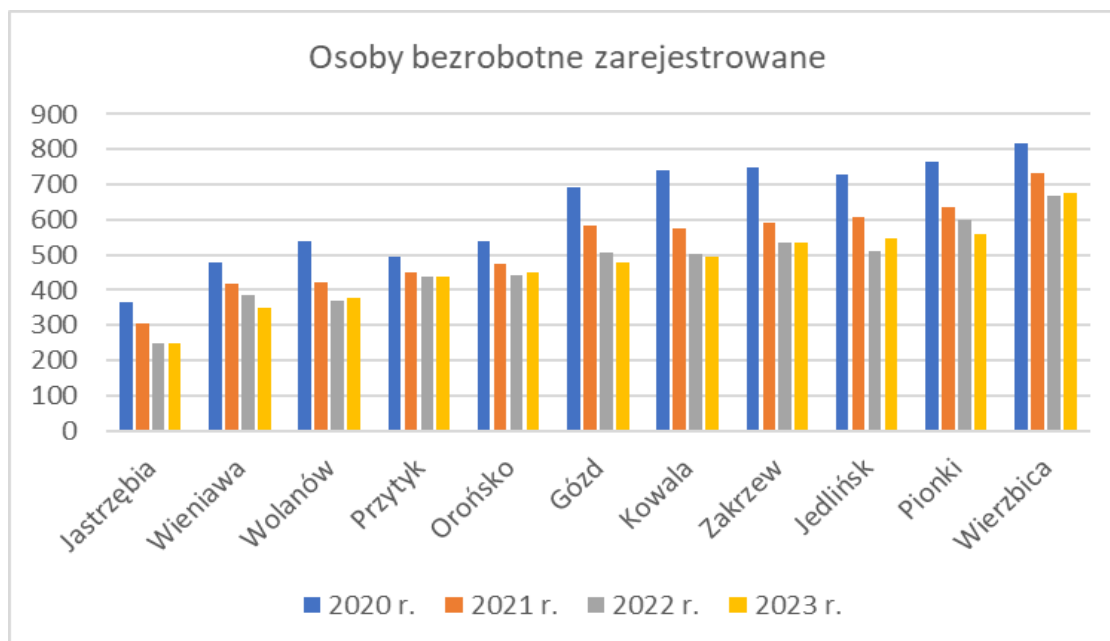
Potencjał ekonomiczny, przedsiębiorczość mieszkańców pokazuje liczba podmiotów gospodarczych. Jak widać na wykresie 2, we wszystkich porównywanych gminach nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych w 2022 r. w stosunku do 2020 r.. Świadczy to o rozwoju gospodarczym analizowanych gmin i mimo pandemii i wojny, optymistycznym

nastawieniu mieszkańców gmin. Jednak najwięcej podmiotów przybyło w największych gminach Zakrzew (134), Jedlińsk (129), Kowala (127), Gózd (102). W Gminie Wolanów w analogicznym okresie przybyło 76 podmiotów gospodarczych, ale łączna ich liczba jest mniejsza niemal o połowę w stosunku np. do Zakrzewa – jest to odpowiednio 1401 podmiotów w Gminie Zakrzew i 783 w Gminie Wolanów.

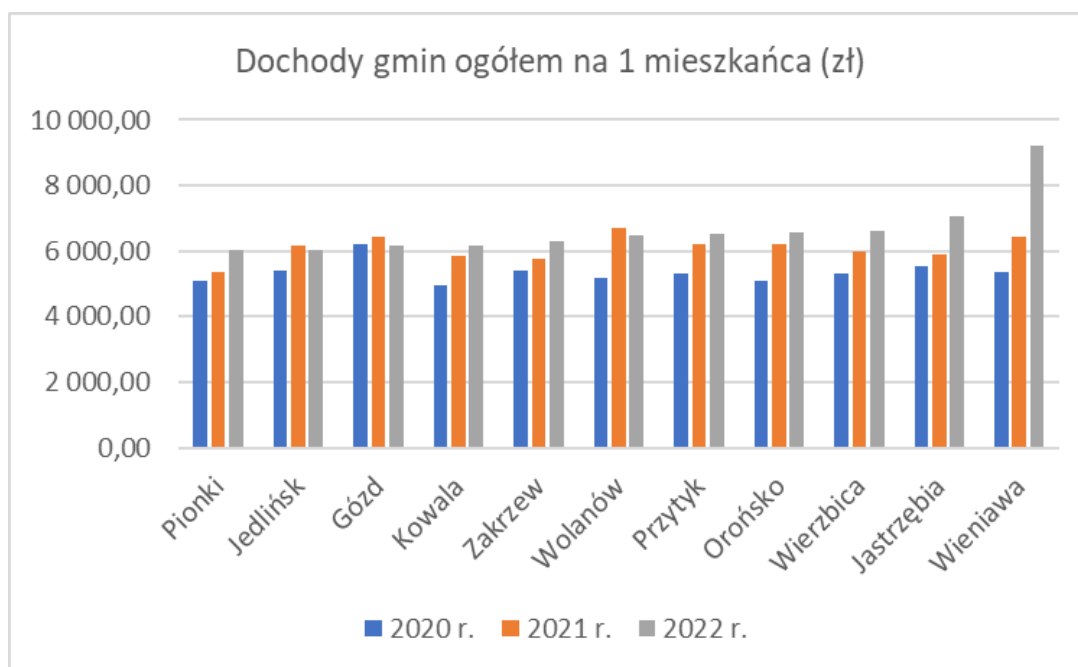
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wzrost przedsiębiorczości przekłada się na malejącą liczbę osób bezrobotnych w poszczególnych gminach. W każdej z porównywanych gmin liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy z roku na rok zmniejszała się. Choć na koniec 2023 r. delikatnie wzrosła w porównaniu do końca 2022 r. w Wolanowie, Orońsku i Wierzbicy. Najmniej osób bezrobotnych było niezmiennie w gminie Jastrzębia 247.

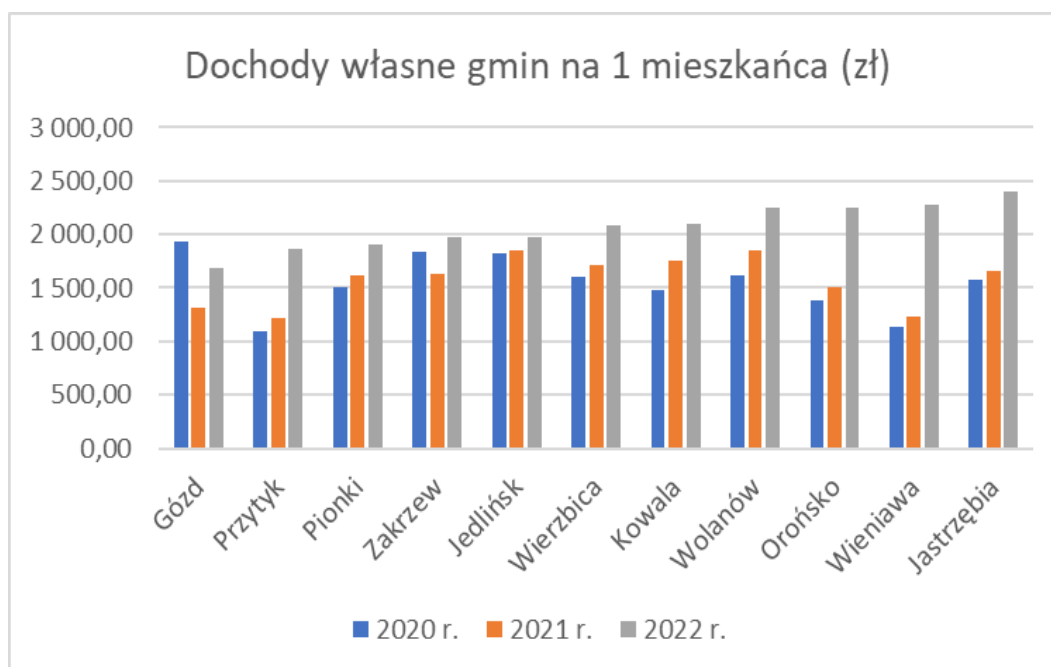
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowych Urzędów Pracy.

Wszystkie powyżej przedstawione wskaźniki wpływają na dochody gminy. Na wykresie 4 przedstawiono dochody gminy przypadające na 1 mieszkańca w latach 2020-2022. Jak widać we wszystkich gminach dochody na 1 mieszkańca są zbliżone i we wszystkich przypadkach przekroczyły kwotę 6 tys. zł. Kwotę 7 tys. zł na mieszkańca przekroczyły w gminie Jastrzębia i 9 tys. zł. w gminie Wieniawa. Zdecydowały o tym dotacje z Programu Polski Ład. Gmina Wolanów była pod tym względem niekwestionowanym liderem w 2021 r. kiedy to osiągnęła najwyższy wskaźnik dochodów na głowę mieszkańca przekraczający 6 700 zł i najwyższy wzrost o 30% w stosunku do roku poprzedniego. Był to efekt pozyskanych wielu milionów bezzwrotnych środków zewnętrznych na inwestycje.

Źródło: opracowanie własne.

Bardziej precyzyjny obraz potencjału dochodowego gmin w danym roku pokazują dochody własne, w których nie ma już dotacji celowych przekazywanych na zadania bieżące zlecone gminie, w przypadku których gmina jest jedynie dystrybutorem środków w terenie, takie jak np. dodatki węglowe, osłonowe czy świadczenia rodzinne i wychowawcze.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na wykresie 5 widać wyraźny wzrost potencjału rozwojowego porównywanych gmin, wynikającego z poziomu dochodów własnych w 2022 r.. Największy poziom dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągnęła w 2022 r. gmina Jastrzębia ponad 2,4 tys. zł. Kwotę 2,2 tys. zł przekroczyły gminy Wieniawa, Orońsko i Wolanów. Kwotę 2 tys. zł przekroczyły dochody własne per capita gminy Kowala. Najniższy poziom dochodów własnych na 1 mieszkańca miała w 2022 r. gmina Gózd, która wcześniej pozyskała znaczne dotacje inwestycyjne.

II. Gospodarka finansowa Gminy

2.1. Dochody Gminy

Budżet Gminy Wolanów na 2023 r. został przyjęty Uchwałą Nr LIII/368/2022 Rady Gminy z dnia 29 grudnia 2022 roku.

Dochody budżetu gminy na 2023 rok uchwalone zostały w kwocie **52.229.411,58 zł**. W toku realizacji budżetu zwiększone zostały o kwotę **5.557.399,13 zł**. Faktycznie zrealizowano dochody budżetu w wysokości **57.609.176,48 zł** (tabela 2):

- dochody **bieżące** wyniosły **47.439.980,31zł**,
- dochody **majątkowe** **10.169.196,17 zł**.

Tabela 2. Dochody Gminy Wolanów za 2022 r.

Treść	Plan	Wykonanie	Wykonanie / plan	Udział procentowy poszczególnych dochodów w dochodach ogółem %	Wykonanie zmiana w stos. do wykonania z 2022 r.
A. DOCHODY OGÓLEM (A+B)	57 786 810,71	57 609 176,48	99,69%	100,00%	-437 715,52
A.I. Dochody BIEŻĄCE	47 595 737,58	47 439 980,31	99,67%	82,35%	-7 018 266,85
A.I.1 Dochody z podatków i opłat	14 236 925,46	14 356 862,94	100,84%	24,92%	-2 824 455,57
§ 001 - Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych	6 347 092,00	6 347 092,00	100,00%	11,02%	-3 258 346,57
§ 002 - Wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych	278 518,00	278 518,00	100,00%	0,48%	92 240,62
§ 027 - Wpływy z części opłaty za zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych w obrocie hurtowym	45 938,46	45 938,46	100,00%	0,08%	-30 406,22
§ 031 - Wpływy z podatku od nieruchomości	3 759 958,00	3 807 963,38	101,28%	6,61%	-174 938,15
§ 032 - Wpływy z podatku rolnego	659 468,00	667 943,79	101,29%	1,16%	24 922,78
§ 033 - Wpływy z podatku leśnego	52 542,00	51 852,00	98,69%	0,09%	17 522,97
§ 034 - Wpływy z podatku od środków transportowych	396 808,00	406 758,68	102,51%	0,71%	51 572,61
§ 035 - Wpływy z podatku od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej	2 500,00	4 104,64	164,19%	0,01%	871,74
§ 036 - Wpływy z podatku od spadków i darowizn	50 000,00	54 132,00	108,26%	0,09%	29 832,63
§ 041 - Wpływy z opłaty skarbowej	34 000,00	35 893,00	105,57%	0,06%	2 614,00
§ 048 - Wpływy z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	173 348,00	173 345,32	100,00%	0,30%	10 792,39

§ 049 - Wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	1 427 397,00	1 406 794,75	98,56%	2,44%	119 909,30
§ 050 - Wpływy z podatku od czynności cywilnoprawnych	300 300,00	356 809,07	118,82%	0,62%	17 306,97
§ 055 - Wpływy z opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości	1 110,00	1 111,19	100,11%	0,00%	-50,45
§ 059 - Wpływy z opłat za koncesje i licencje	0	621		0,00%	621,00
§ 061 - Wpływy z opłat egzaminacyjnych oraz opłat za wydawanie świadectw, dyplomów, zaświadczeń, certyfikatów i ich duplikatów	0	104		0,00%	26,00
§ 064 - Wpływy z tytułu kosztów egzekucyjnych, opłaty komorniczej i kosztów upomnień	8 600,00	10 265,37	119,36%	0,02%	-720,32
§ 066 - Wpływy z opłat za korzystanie z wychowania przedszkolnego	72 000,00	90 444,80	125,62%	0,16%	15 671,80
§ 067 - Wpływy z opłat za korzystanie z wyżywienia w jednostkach realizujących zadania z zakresu wychowania przedszkolnego	475 000,00	418 575,50	88,12%	0,73%	69 955,00
§ 069 - Wpływy z różnych opłat	8 000,00	10 220,43	127,76%	0,02%	-1 606,23
§ 075 - Wpływy z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	144 346,00	188 375,56	130,50%	0,33%	34 388,99
A.I.2. Subwencja ogólna	19 375 533,45	19 375 533,45	100,00%	33,63%	4 896 744,45
rozdz. 75801 § 292 - część oświatowa	11 456 808,00	11 456 808,00	100,00%	19,89%	1 236 495,00
rozdz. 75807 § 292 - część wyrównawcza	4 893 943,00	4 893 943,00	100,00%	8,50%	635 467,00
rozdz. 75802 § 275 - uzupełnienie subwencji ogólnej	3 024 782,45	3 024 782,45	100,00%	5,25%	3 024 782,45
A.I.3. Dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące, w tym (poz. 1.1.4 WPF):	9 551 373,67	9 369 944,16	98,10%	16,26%	1 290 490,80
§ 201 - na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminie i § 206 - na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej zlecone gminom, związane z realizacją świadczenia wychowawczego stanowiącego pomoc państwa w wychowywaniu dzieci	6 323 054,65	6 222 585,71	98,41%	10,80%	-4 783 803,28
§ 202 - na zadania bieżące realizowane przez gminę na podstawie porozumień z organami administracji rządowej	28 987,20	28 987,20	100,00%	0,05%	28 987,20
§ 203 - na realizację własnych zadań bieżących gmin	1 095 043,29	1 058 332,04	96,65%	1,84%	31 145,64
§ 210 Środki z Funduszu Pomocy na finansowanie lub dofinansowanie zadań bieżących w zakresie pomocy obywatelom Ukrainy	184 459,32	184 455,14	100,00%	0,32%	-343 248,55
§ 218 - Środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem COVID-19	58 415,33	48 725,28	83,41%	0,08%	-6 901 995,33
§ 244 - Dotacje otrzymane z państwowych funduszy celowych na realizację zadań bieżących jednostek sektora finansów publicznych	292 842,00	281 231,40	96,04%	0,49%	-22 848,66
§ 246 - Środki otrzymane od pozostałych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych na realizację zadań bieżących jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych	318 887,49	289 409,20	90,76%	0,50%	206 265,20
§ 269 - Środki z Funduszu Pracy otrzymane na realizację zadań wynikających z odrębnych ustaw	9 689,99	9 689,99	100,00%	0,02%	6 689,99
§ 270 - Środki na dofinansowanie własnych zadań bieżących gmin, powiatów (związków gmin, związków powiatowo-gminnych, związków powiatów), samorządów województw, pozyskane z innych źródeł	1 186 894,40	1 193 428,20	100,55%	2,07%	1 193 428,20
§ 271 - Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań bieżących	53 100,00	53 100,00	100,00%	0,09%	48 615,00
A.I.4 Pozostałe dochody (A.I.- (A.I.1+A.I.2+A.I.3), w tym:	4 431 905,00	4 337 639,76	97,87%	7,53%	0,09

§ 089, § 090, § 091 i § 092 - Wpływy z odsetek	85 100,00	102 605,05	120,57%	0,18%	0,00
§ 096 - Wpływy z otrzymanych spadków, zapisów i darowizn w postaci pieniężnej	23 257,00	23 257,00	100,00%	0,04%	0,00
§ 236 - Dochody jednostek samorządu terytorialnego związane z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami	50 000,00	40 329,06	80,66%	0,07%	0,00
B. DOCHODY MAJĄTKOWE w tym:	10 191 073,13	10 169 196,17	99,79%	17,65%	6 580 551,33
B.I.1. Dochody ze sprzedaży majątku (wg poz. 1.2.1 WPF)	45 001,00	47 417,95	105,37%	0,08%	-185 083,09
§ 077 - Wpłaty z tytułu odpłatnego nabycia prawa własności oraz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości	45 001,00	45 001,00	100,00%	0,08%	-187 249,00
§ 087 - Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	0	2 416,95			2 416,95
B.I.2. Dotacje i środki przeznaczone na inwestycje, z tego (wg poz. 1.2.2 WPF):	10 145 972,13	10 121 028,13	99,75%	17,57%	6 826 466,23
§ 628 -Środki przekazane przez pozostałe jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji i zakupów inwestycyjnych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych	300 000,00	300 000,00	100,00%	0,52%	300 000,00
§ 630 - Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych i zakupów inwestycyjnych	519 136,00	494 192,00	95,20%	0,86%	274 203,26
§ 633 - Dotacja celowa otrzymana z budżetu państwa na realizację inwestycji i zakupów inwestycyjnych własnych gmin (związków gmin, związków powiatowo-gminnych)	75 799,63	75 799,63	100,00%	0,13%	75 799,63
§ 637 Środki otrzymane z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych na realizację zadań inwestycyjnych	9 251 036,50	9 251 036,50	100,00%	16,06%	6 275 846,34

Źródło: opracowanie własne.

W 2023 r. dochody ogółem Gminy Wolanów były nieco mniejsze niż przed rokiem o ponad 400 tys. zł. Dochody bieżące zmniejszyły się o ponad 7 mln zł, głównie z powodu mniejszego napływu transferów związanych z kryzysem energetycznym, takich jak dodatek węglowy, dodatek osłonowy oraz 500+. Niepokojącą tendencją jest znaczne zmniejszenie dochodów podatkowych, głównie związanych z udziałem w PiT o 3.258.346,57 zł i tym samym mniejszy udział dochodów podatkowych w strukturze dochodów gminy o 5%, tym samym mniejsza samodzielność finansowa i zdolność inwestycyjna. Zwiększył się na to miejsce udział subwencji z budżetu państwa. Ro 2023 wyróżnił się bardzo wysokim udziałem dochodów majątkowych wynoszących 10.121.028 zł, pochodzących głównie z dotacji na inwestycje, w tym 9.251.036 zł z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład.

Wielkość należności budżetowych gminy wg sprawozdania Rb 27S na dzień 31 grudnia 2023 r. wynosiła 1.732.128 zł, z tego zaległości stanowiły kwotę 1.610.263 zł.

Najwyższy udział w ogólnej kwocie zaległości, tj. 69,29 % stanowią zaległości z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego i zaliczki alimentacyjnej. Zaległości z powyższych tytułów systematycznie wzrastają, zaś gmina nie ma większego

wpływu na ich windykację, która jest prowadzona przez komorników sądowych.

Skutki obniżenia górnych stawek podatków udzielone przez Radę Gminy obliczone za okres sprawozdawczy wyniosły 1.707.332,22 zł, co stanowi 2,96 % dochodów wykonanych ogółem i 3,6 % wykonanych dochodów bieżących z tego:

- w podatku od nieruchomości 1.198.073,19 zł,
- w podatku rolnym 199.278,00 zł,
- w podatku od środków transportowych 309.981,03 zł.

W analogicznym okresie roku ubiegłego skutki obniżenia górnych stawek podatków wynosiły 1.150.244,21 zł.

Skutki udzielonych ulg i zwolnień obliczone za okres sprawozdawczy (bez ulg i zwolnień ustawowych) wyniosły 12.197,05 zł, co stanowi 0,02 % dochodów wykonanych ogółem i 0,03 % wykonanych dochodów bieżących (w analogicznym okresie roku ubiegłego wynosiły 12.032,20 zł).

Skutki decyzji wydanych przez organ podatkowy (umorzenia zaległości podatkowych) za okres sprawozdawczy wyniosły 1.839,74 zł, co stanowi 0,00 % dochodów wykonanych ogółem i 0,00 % wykonanych dochodów bieżących (w analogicznym okresie roku ubiegłego wynosiły 30.575,00 zł).

Zaległości z tytułu podatków i opłat w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego zmniejszyły się i wynoszą 214 984,19 zł. W analogicznym okresie roku ubiegłego zaległości były wyższe i wynosiły 252.399,03 zł.

Największe zaległości podatkowe od osób fizycznych występują w sołectwach:

- Wolanów – 102 160,67zł. – zaległości największych 2 dłużników stanowią kwotę 95 917,99zł. W jednym przypadku sprawę prowadzi Syndyk masy upadłości w Warszawie, w drugim przypadku podatnik odwołała się od decyzji wymiarowej do SKO.
- Rogowa – 24 524,57zł. - jedna osoba posiada zaległość 24 524,57 zł. Zaległości należności głównej, należne odsetki i koszty upomnień są zabezpieczone na hipotecę dłużnika. Wszystkie wystawione tytuły wykonawcze znajdują się w Pierwszym Urzędzie Skarbowym w Radomiu.
- Sławno – 35 917,35 zł. - zaległości jednej osoby wynoszą 31 361,35zł , na które wystawione są tytuły do Naczelnika Urzędu Skarbowego Warszawa-Praga. Dokonano wpisu na hipotecę dłużnika.
- Waliny – 27 0007,75zł. – są to zaległości jednej dłużnika wynoszą 23 250,53zł. Sprawę prowadzi Naczelnik Pierwszego Urzędu Skarbowego w Radomiu na podstawie

wystawionych tytułów wykonawczych. Dokonano wpisu na hipotecę dłużnika. Zabezpieczono należność główną w kwocie 15 777,93zł., odsetki oraz koszty upomnienia.

Na wszystkie zaległości w 2023 r. wystawiono 321 sztuk upomnień na kwotę 148 402,40zł oraz 133 sztuk na kwotę 59 575,84zł.

2.2. Wydatki Gminy

W 2023 r. na dzień 31 grudnia zrealizowano wydatki w kwocie **63.616.285,86 zł**, co stanowiło **96,10 %** planu rocznego, z tego na :

- wydatki bieżące przypadała kwota **43.581.748,30 zł**, co stanowiło 94,46 % planu oraz 68,51% wydatków ogółem,
- wydatki majątkowe przypadała kwota **20.034.537,66 zł**, tj. 99,88 % planu oraz 31,49% wydatków ogółem.

W tabeli 3 przedstawiono wydatki Gminy Wolanów w 2023 r. według grup rodzajowych.

Tabela 3. Wydatki Gminy Wolanów w 2023 r. według podstawowych grup wydatków

Treść	Plan	Wykonanie	Wykonanie / plan	Udział w wydatkach ogółem %	Wykonanie (zmiana w stos. do 2022 r.)
Wydatki (A+B)	66 197 974,66	63 616 285,86	96,1	100	101 354,60
A. Wydatki bieżące*	46 139 141,20	43 581 748,30	94,46	68,51	-5 668 501,39
1. Wydatki jednostek budżetowych, w tym:	37 620 614,97	35 304 224,69	93,84	55,5	6 338 582,24
1.1. Wynagrodzenia i składki od nich naliczane, w tym:	21 288 764,43	20 353 186,69	95,61	31,99	1 835 625,60
§ 401, § 402, § 404, § 405 i § 407, § 479, § 480 - wynagrodzenia osobowe	16 879 232,23	16 273 866,49	96,41	25,58	1 291 677,59
§ 410 - wynagrodzenia agencyjno-prowizyjne	117 322,00	117 322,00	100	0,18	-109,00
§ 474 i § 475, § 483, § 484 - wynagrodzenia wypłacane w związku z pomocą obywatelom Ukrainy	152 661,87	152 661,87	100	0,24	
§ 417 i § 418 - wynagrodzenia bezosobowe	333 584,00	256 964,47	77,03	0,4	82 904,49
§ 411, § 412 i § 478 - składki	3 776 093,33	3 507 192,10	92,88	5,51	483 301,90
§ 471 - Wpłaty na PPK finansowane przez podmiot zatrudniający	29 819,50	15 308,76	51,34	0,02	4 924,92
§ 485 - składki i inne pochodne od wynagrodzeń pracowników wypłacanych w związku z pomocą obywatelom Ukrainy	29 871,00	29 871,00	100	0,05	17 504,04
1.2. Wydatki związane z realizacją ich statutowych zadań, w tym:	16 331 850,54	14 951 038,00	91,55	23,5	4 502 956,64

§ 285 - Wpłaty gmin na rzecz izb rolniczych w wysokości 2% uzyskanych wpływów z podatku rolnego	13 840,00	13 839,05	99,99	0,02	1 472,09
§ 435 - Zakup towarów (w szczególności materiałów, leków, żywności) w związku z pomocą obywatelom Ukrainy	419,45	415,27	99	0	
2. Dotacje, w tym:	1 556 829,30	1 532 040,76	98,41	2,41	466 995,72
§ 231, § 232 i § 233 - Dotacje dla innych JST udzielone na podstawie porozumień	117 400,00	113 319,94	96,52	0,18	12 337,35
§ 281, § 282, § 283 i § 258 - Dotacje dla jednostek nie zaliczanych do sektora finansów publicznych	561 377,30	540 668,82	96,31	0,85	58 835,23
§ 248 - Dotacja podmiotowa z budżetu dla samorządowej instytucji kultury	749 000,00	749 000,00	100	1,18	64 918,00
§ 271 - Dotacja celowa na pomoc finansową udzielaną między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań bieżących	61 052,00	61 052,00	100	0,1	24 252,00
3. Świadczenia na rzecz osób fizycznych (3xx) w tym:	6 633 406,93	6 421 520,24	96,81	10,09	-12 080 334,52
3.1 Świadczenia związane z udzielaniem pomocy obywatelom Ukrainy (§ 328, § 329)	1 464,00	1 464,00	100	0	
4. Wydatki na obsługę długu (§ 801, § 804, § 806, § 807, § 809, § 810, § 811, § 812 i § 813)	320 000,00	315 672,61	98,65	0,5	103 569,61
§ 806, § 807, § 811, § 812 i § 813 - odsetki i dyskonto określone w art. 243 ust. 1 ustawy	320 000,00	315 672,61	98,65	0,5	103 569,61
Wydatki na programy finansowane z udziałem środków o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 w części związanej z realizacją zadań jst**	8 290,00	8 290,00	100	0,01	
B. Wydatki majątkowe	20 058 833,46	20 034 537,56	99,88	31,49	5 769 855,99

Źródło: opracowanie własne.

W 2023 r. wydatki gminy zwiększyły się nieco powyżej 100 tys. zł w stosunku do roku 2022. Przy czym wydatki bieżące zmniejszyły się o 5.668.501 zł, głównie w związku z redukcją transferów socjalnych, zaś wydatki inwestycyjne wzrosły o 5.769.856 zł i osiągnęły rekordową w historii Gminy Wolanów kwotę 20.034.537 zł. Wartość ta odzwierciedla ogrom pracy wykonanej przez Pracowników Urzędu Gminy. Kwota 20 mln zł to w minionych kadencjach inwestycje z sześciu lat. Tak wysoki poziom wydatków majątkowych był możliwy dzięki pozyskanym dotacjom inwestycyjnym przekraczającym 10 mln zł. Na sfinansowanie inwestycji gmina zaciągnęła dług w wysokości 4 mln zł.

Pozycją wydatków bieżących, która najbardziej dynamicznie wrosła były największe w budżecie wydatki w dziale oświata i wychowanie (31,95% wydatków bieżących), które wzrosły w stosunku do wykonania za 2022 r. o 2.130.392 zł z poziomu 18,2 mln do 20,3 mln zł. Porównując do 2021 r. wzrosły o 3,3 mln zł. Niezmiennie drugim co do wielkości działem wydatków bieżących pozostawał dział Rodzina stanowiący 9,1% wydatków bieżących, w tym przypadku spadły one o 3.708.956 zł. A trzecim Administracja

stanowiącym niezmiennie 6,74% wydatków bieżących, tu wydatki wzrosły o 116.330,20 zł i były związane głównie ze wzrostem płac w rezultacie wzrostu płacy minimalnej.

2.3. Najważniejsze inwestycje w 2023 r.

W 2023 roku zrealizowano wydatki majątkowe w kwocie 20.034.537,56 zł, były one wyższe o 5.759.855,99 zł w porównaniu do roku 2022. Największe inwestycje wymieniono poniżej:

W dziale 010 Rolnictwo i leśnictwo

Wydatkowana została kwota **2.546.502,79 zł**, z przeznaczeniem na niżej wymienione inwestycje:

- **Budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Wolanów w miejscowościach: Mniszek, Garno, Strzałków i Ślepowron - Część 2 -"Budowa przepompowni wody w m. Bieniędźlice i przebudowa przepompowni wody w m. Garno" (zadanie wieloletnie)** – zadanie zaplanowane do realizacji na lata 2022-2023. Planowana wartość zadania wynosiła 2.617.489,20 zł. Na 2023 rok przypadła kwota 2.399.225,70 zł.
- **Budowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Wolanów** – wykonano odcinek sieci wodociągowej w m. Garno (ul. Jaśminowa) o dł. 90,8 m. za kwotę 98.730 zł.
- **Modernizacja SUW Wawrzyszów** – wykonano prace modernizacyjne na SUW Wawrzyszów za 19.273,09 zł.
- **Opracowanie koncepcji pompowni wody z SUW Sławno dla Gminy Wolanów** – za kwotę 29.274,00 zł.
- **Budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Wolanów w miejscowościach: Mniszek, Garno, Strzałków i Ślepowron - Część 1 -"Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Wolanów w miejscowościach Strzałków i Ślepowron" (zadanie wieloletnie)** – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji na lata 2022-2023. Planowana wartość zadania wynosiła 9.446.367,90 zł. Na dzień 31.12.2023 r. wydatkowana została kwota 7.755.037,50 zł. Inwestycja obejmowała: budowę odcinka sieci wodociągowej o łącznej długości 395,9 m, budowę sieci kanalizacji sanitarnej w m. Strzałków 1,9 km i Ślepowron 4,5 km. Umowę na realizację zawarto w 2022 roku, a inwestycję zakończono z końcem 2023r.
- **Budowa oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Wolanów** – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji na lata 2022-2024. Na 31.12.2023 r. wydatkowana została

kwota 110.226,45 zł. W ramach zadania wykonano koncepcję oczyszczalni w m. Mniszek, natomiast ze względu na protest mieszkańców odstąpiono od dalszych działań. Następnie wykonano koncepcję oczyszczalni w innej lokalizacji tj. w m. Rogowa.

- **Projektowanie kanalizacji na terenie Gminy Wolanów od Radomia** – przedsięwzięcie zaplanowane na lata 2019-2023 w kwocie 120.540,00 zł. W 2023 roku wydatkowana została kwota 84.378,00 zł na projekt w m. Ślepowron o odcinku 4,5 km.
- **Zakup działki nr 257 w obrębie geodezyjnym Mniszek na potrzeby sanitacyjne Gminy Wolanów** – za kwotę 6.109,36 zł.
- **Zakup działki nr 413/1 pod przepompownię ścieków w m. Mniszek** – za kwotę 15.076,70 zł.
- **Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków** – wydatkowano kwotę 34.400,00 zł, łącznie dofinansowanie otrzymało 7 gospodarstw domowych na terenie gminy Wolanów
- **Rozwój retencji na terenie Gminy Wolanów** – za kwotę 19.998 opracowano koncepcję budowy zbiorników odwadniających na części miejscowości Wolanów.

W dziale 600 Transport i łączność

Na wydatki inwestycyjne w zakresie dróg publicznych wydatkowano **1.268.594 zł** na poniższe zadania:

- **Dofinansowanie budowy drogi powiatowej Zakrzew-Augustów** – przedsięwzięcie zaplanowane na lata 2023-2024 w kwocie 2.340.582 zł, przy czym w 2023 roku wydatkowano kwotę 1.000.000,00 zł. Zadanie realizowane w formie dotacji dla Powiatu Radomskiego.
- **Dotacja dla Powiatu Radomskiego na dofinansowanie zadania „Budowa drogi powiatowej nr 3561W Mniszek-Omięcín-Szydłowiec** wydatkowano kwotę 268.594,00 zł.

Na wydatki inwestycyjne w zakresie dróg publicznych gminnych wydatkowano **425.024,27 zł**, na poniższe zadania:

- **Poprawa bezpieczeństwa na drogach publicznych progi zwalniające w m. Wola Waclawowska i w m. Ślepowron** – na kwotę 99.446,41 zł, z czego przypada na: m. Wola Waclawowska 82.238,57 zł, m. Ślepowron 17.207,84 zł.

- **Projektowanie rozbudowy dróg gminnych na terenie Gminy Wolanów** – przedsięwzięcie wieloletnie zaplanowane do realizacji na lata 2023-2025, a łączne nakłady finansowe wynoszą 878.772,60 zł. W ramach zadania w 2023 roku zawarto 4 umowy na projektowanie dróg tj. w miejscowości Strzałków 106.764,00 zł (2023-2024), w miejscowości Wolanów (Spacerowa) 229.000,00 zł (2023-2025), w miejscowości Zabłocie 246.000,00 zł (2023-2025), w miejscowości Chruślice 73.800,00 zł (2023-2024). W 2023 roku wydatkowano 1 transze płatności 1 umowy i koszty doradztwa w zakresie zamówień na łączną kwotę 28.772,59 zł.
- **Rozbudowa dróg gminnych nr 351206W i nr 351231W w m. Wawrzyszów** – zadanie wieloletnie obejmujące lata 2022-2024. W 2023 roku wydatkowano kwotę 99.630,00 zł.
- **Utwardzenie kruszywem nowo wydzielonej drogi w m. Mniszek** – za kwotę 151.844,99 zł na odcinku o długości ok. 250 m i szerokości 4,00 m.
- **Zakup działki nr 168/17 pod poszerzenie drogi gminnej nr 351236W** – 151.844,99 zł.
- **Zakup licencji na potrzeby stworzenia ewidencji dróg gminnych** – 29.999,70 zł.
- **Dotacja dla Gminy Miasta Radomia na dofinansowanie opracowania dokumentacji SUMP** tj. planu mobilności dla radomskiego obszaru funkcjonalnego – w kwocie 3.348,72 zł.

W dziale 700 Gospodarka mieszkaniowa.

Na finansowanie zadań wydatkowano **26.125,00 zł** z przeznaczeniem na:

- **Projektowanie i budowa budynku mieszkalnego** – zadanie wieloletnie zaplanowane w latach 2021-2023. Planowana wartość zadania wynosiła 50.000,00 zł, z czego w 2023 r. wydatkowana została kwota 26.125,00 zł. Projekt obejmuje rozbudowę budynku mieszkalnego w m. Mniszek oraz modernizację części garażowej.

W dziale 750 Administracja publiczna

Na finansowanie zadań w tym dziale wydatkowano **609.176,88 zł** z przeznaczeniem m.in. na:

- **Poprawa dostępności budynków Urzędu Gminy Wolanów dla osób niepełnosprawnych – projekt** – zadanie wieloletnie zaplanowane w latach 2023-2024. Planowana wartość zadania wynosi 77.380,00 zł, z czego 2023 r. wydatkowana została

kwota 7.380 zł.

- **Zagospodarowanie działek nr 14 i 15 w m. Wolanów** – został wykonany skwer komunikacyjny na w/w działkach stanowiący otoczenie budynku Urzędu Gminy Wolanów za kwotę 601.796,88 zł.

W dziale 754 Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa

Na finansowanie zadań w tym dziale wydatkowano 76.013,83 zł z przeznaczeniem m.in. na:

- **Dofinansowanie zakupu pojazdu służbowego dla Posterunku Policji w Wolanowie** w kwocie 35.357,43 zł.
- **Zakup działki nr 107/2 w m. Jarosławice** – 40.656,40 zł.

W dziale 801 Oświata i wychowanie

- **Budowa hali sportowej i dwóch boisk sportowych przy szkołach podstawowych na terenie Gminy Wolanów** – zadanie wieloletnie zaplanowano do realizacji w latach 2022-2024, gdzie łączne nakłady finansowe wynoszą 11.431.290,96 zł. Na dzień 31.12.2023 r. wydatkowano 33.344,96 zł.

W dziale 851 Ochrona zdrowia

Na finansowanie zadań wydatkowano 45.000 zł z przeznaczeniem na:

- **Dotacja celowa dla SP ZOZ na sprzęt rehabilitacyjny** – 25.000 zł.
- **Dotacja dla Powiatu Radomskiego na budowę Domu Hospicyjnego** – 20.000 zł.

W dziale 851 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej

- **Dofinansowanie Modernizacji budynku Warsztatu Terapii Zajęciowej w Młocynie Większym** – 43.183,44 zł.

W dziale 900 Gospodarka komunalna i ochrona środowiska.

Wydatkowano kwotę 4.556.485,26 zł z przeznaczeniem na następujące zadania:

- **Modernizacja oświetlenia boiska sportowego w m. Mniszek** – wymienione zostało oświetlenie zewnętrzne boiska na kwotę 52.500 zł.
- **Modernizacja oświetlenia wewnętrznego w przedszkolu w Wolanowie** – 92.500 zł.
- **Wykonanie instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Wolanów oraz termomodernizacja budynku PSP**

w **Mniszku** – zadanie wieloletnie z okresem realizacji 2022-2024, na które łączne nakłady finansowe wyniosły 2.969.738,47 zł. Inwestycja obejmowała zainwestowanie w odnawialne źródła energii poprzez zaprojektowanie i wykonanie instalacji fotowoltaicznej o łącznej ilości mocy ok. 360 kWp, na potrzeby budynków użyteczności publicznej zlokalizowanych na terenie gminy Wolanów tj.: 9 budynków: budynku Urzędu Gminy w Wolanowie nr 1 i nr 2, budynku PSP w Wolanowie, budynku ZSP w Sławnie (budynek szkoły podstawowej i budynek przedszkolny), budynku PSP w Mniszku, f) budynku PSP w Bieniędzicach, budynku SPP w Wolanowie, budynku SUW w Wawrzyszowie, oraz wykonanie termomodernizacji budynku PSP w Mniszku.

- **Budowa oświetlenia drogowego na terenie Gminy Wolanów** – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji na lata 2022-2024. w 2023 roku wydatkowana została kwota 509.295,42 zł. Inwestycja obejmowała: budowę oświetlenia w miejscowościach: Bieniędzice o dł. 275m, Wawrzyszów 430m i 161m, Mniszek 307m, Sławno 1041,5m, Ślepowron 935m Strzałków 446m, Wolanów 281m.
- **Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Wolanów** – zmodernizowano oświetlenie wzdłuż drogi krajowej w m. Kowalanka, Strzałków Wawrzyszów i Mniszek polegające na wymianie opraw z sodowych na LED na istniejących słupach przy czym w m. Kowalanka wymienione zostały również słupy. Na dzień 31.12.2023 r. wydatkowano kwotę 479.696,78 zł.
- **Ogrodzenie działek gminnych w m. Waliny i w m. Chruślice** – 149.999,60 zł.
- **Zakup i montaż wiat przystankowych na terenie Gminy Wolanów** – wykonano łącznie 28 szt. wiat przystankowych na terenie gminy Wolanów w miejscowościach: Ślepowron, Sławno, Kacprowice, Kowalanka, Wolanów, Strzałków, Wawrzyszów, Mniszek. Franciszków i Garno za kwotę 279.999,99 zł.
- **Zakup pługa do odśnieżania terenów użyteczności publicznej w Gminie Wolanów.** Na to zadanie zaplanowano wydatkowano kwotę **22.755,00 zł.**

W dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego

Na finansowane zadań w tym dziale wydatkowano **2.310.090,70 zł** z przeznaczeniem m.in. na:

- **Budowa altany w m. Waclawów** – 56.284,50 zł.
- **Budowa budynku świetlicy w m. Kolonia Wawrzyszów** – przedsięwzięcie

zaplanowane do realizacji na lata 2021-2023. Łączne nakłady finansowe na w/w zadanie zaplanowano środki w kwocie 813.238,00 zł, a 2023 roku wydatkowano 412.306,63 zł.

- **Budowa budynku świetlicy w m. Rogowa** – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji na lata 2021-2023. Łączne nakłady finansowe na w/w zadanie zaplanowano w kwocie 776.242,00 zł, a w 2023 wydatkowano 276.241,96 zł.
- **Modernizacja budynku świetlicy oraz strażnicy OSP w Mniszku** – 304.014,08 zł.
- **Przebudowa, nadbudowa i termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Wolanowie wraz z budową zbiornika na nieczystości ciekłe oraz niezbędną infrastrukturą** – zadanie wieloletnie zaplanowane na lata 2020 – 2023 na kwotę łącznie 3.347.891,75 zł. W 2023 r wydatkowana została kwota 1.169.636,69 zł.
- **Dotacja dla GCKiB w Wolanowie na zakup infrastruktury** – w kwocie 40.000,00 zł.

W dziale 926 Kultura fizyczna.

- **Modernizacja boiska sportowego w m. Wolanów** – wykonano prace za kwotę 70.000 zł.

2.4. Wieloletnia prognoza finansowa

Dług gminy na początek 2023 r. wynosił kwotę 3,9 mln zł, a na koniec roku 8,0 mln zł i stanowił 13,83% wykonanych dochodów ogółem.

W tabeli 4 przedstawiono harmonogram spłaty tego długu na najbliższe lata. Spłatę długu zaplanowano na podstawie harmonogramów spłat zaciągniętych kredytów i pożyczek.

Tabela 4. Harmonogram spłaty długu (w zł)

Lata	Kwoty kredytów i pożyczek zaciągniętych i planowanych do zaciągnięcia (w złotych) oraz ich spłaty w latach					Razem
	2019		2020		2023	
	4 000 000 Kredyt bankowy	248 000 Pożyczka WFOŚiGW	1 835 000 Kredyt Bankowy	300 000 Pożyczka WFOŚiGW	5 000 000 Kredyt bankowy	
2024	700 000	49 600	200 000	60 000	50 000	1 059 600
2025	400		550 000	60 000	50 000	1 060 000
2026			950 000		50 000	1 000 000
2027					700 000	700 000
2028					700 000	700 000
2029					650 000	650 000
2030					700 000	700 000
2031					700 000	700 000
2032					700 000	700 000
2033					700 000	700 000

Źródło: opracowanie własne.

O zdolności Gminy do obsługi długu przesądza nadwyżka operacyjna, jest to część dochodów bieżących pozostająca po pokryciu wydatków bieżących. Nadwyżka operacyjna powinna być co najmniej na poziomie rozchodów związanych ze spłatą kredytów i pożyczek przypadających na dany rok.

W tabeli 5 przedstawiono prognozowany w latach objętych zadłużeniem indywidualny wskaźnik zadłużenia, ustalony wg art. 243 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych przedstawia się następująco:

Tabela 5. Prognoza limitu zadłużenia Gminy Wolanów na najbliższe lata

Lata objęte zadłużeniem	Wskaźnik lewa strona wzoru art. 243 ust 1.	Wskaźnik prawa strona wzoru art. 243 ust 1	Dopuszczalny limit lewa strona	Dopuszczalny limit prawa strona
2024	3,65%	10,23%	12,25%	13,98%
2025	4,86%	5,77%	10,76%	12,48%
2026	4,58%	4,96%	9,23%	10,97%
2027	3,93%	5,36%	8,19%	9,93%
2028	3,53%	4,96%	7,13%	8,87%
2029	3,50%	5,76%	5,66%	7,39%
2030	3,40%	4,15%	5,96%	5,96%
2031	3,20%	4,78%	5,88%	5,88%
2032	3,03%	5,21%	5,11%	5,11%
2033	2,96%	5,15%	5,03%	5,03%

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać mimo niewielkiego wzrostu zadłużenia, pozyskane środki zewnętrzne oraz racjonalne wydatkowanie środków budżetowych utrzymują prognozowaną zdolność Gminy Wolanów do obsługi długu na dobrym poziomie, znacznie poniżej dopuszczalnego limitu obsługi zadłużenia.

2.5. Pozyskane środki zewnętrzne

W tabeli 7 przedstawiono pozyskane zewnętrzne środki krajowe i unijne.

Tabela 6. Środki zewnętrzne pozyskane przez Gminę Wolanów w 2023

Lp.	Nazwa zrealizowanego zadania	Źródło dofinansowania	Kwota otrzymanego dofinansowania (w zł)
1.	Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej – edycja 2023	Wojewoda Mazowiecki-środki pochodzące z PFRON	292 842,00
2.	Utworzenie ścieżki edukacyjnej w m. Wolanów	WFOŚiGW w Warszawie	90 000,00
3.	Eko jarmark Św. Doroty – ekologiczny piknik rodzinny pn. „Pamiętajmy o ogrodach”	WFOŚiGW w Warszawie	30 000,00
4.	Modernizacja budynku świetlicy oraz strażnicy OSP w m. Mniszek”	Samorząd Województwa Mazowieckiego	150 000,00
5.	Modernizacja oświetlenia ulicznego na	Samorząd Województwa	198 530,00

	terenie Gminy Wolanów.	Mazowieckiego Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie	300 000,00
6.	Modernizacja miejsca pamięci Ostatnich Żołnierzy Wyklętych Ziemi Radomskiej w Kolonii Wawrzyszów	Samorząd Województwa Mazowieckiego	66 800,00
7.	Budowa boiska sportowego w Sławnie i w Mniszku	Ministerstwo Sportu i Turystyki	2 599 800,00
8.	Rozbudowa dróg gminnych nr 351206W i nr 351231W w m. Wawrzyszów	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	1 459 915,58
9.	Remont drogi w miejscowości Wawrzyszów	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	771 436,16
12.	Utworzenie żłobka gminnego w m. Sławno	Polski Ład	1 147 584,00
13.	Remont dr gminnej nr 351216W na odcinku od skrzyżowania dr gminnej nr 351247W do skrzyżowania z dr powiatową nr 3565W	Polski Ład	1 191 178,20
14.	Budowa infrastruktury kanalizacyjnej na terenie gminy Wolanów	Polski Ład	8 000 000,00
15.	Modernizacja oświetlenia ulicznego w ramach programu Rozświetlona Polska	Polski Ład	1 368 000,00
16.	Prace konserwatorskie dla zabytkowej kapliczki w m. Mniszek	Polski Ład	147 000,00
17.	Utylizacja azbestu i folii rolniczych	WFOŚiGW	70.969,66
18.	Punkt konsultacyjny Czyste Powietrze	WFOŚiGW	32 480,54
19.	Doposażenie OSP Wolanów	Samorząd Województwa Mazowieckiego	19 170,00
	Razem		17 935 706,14

Źródło: opracowanie własne.

Dane przedstawione w tabeli 7 pokazują, że Gmina Wolanów nie ustaje w staraniach o pozyskanie każdej złotówki wspierającej rozwój gminy w różnych obszarach. Tabela nie uwzględnia środków pozyskanych dla jednostek OSP z terenu Gminy Wolanów, dla których Pracownicy Urzędu piszą wnioski, składają je i rozliczają. W 2023 r. Gmina Wolanów pozyskała 17 935 706,14 zł. **Łącznie w latach 2019-2023 Gmina Wolanów pozyskała 57 937 348,06 zł** - w 2019 r. kwotę 3 685 623 zł, w 2020 r. kwotę 3 885 463 zł, w 2021 r. kwotę 21 363 050,12 zł, w 2022 r. - 11 067 505,80 zł, a w 2023 r. – 17 935 706,14 zł. Środki te umożliwią wysoki poziom wydatków inwestycyjnych jeszcze w 2024 i 2025 r.

2.5. Realizacja funduszu sołeckiego

W marcu 2022 r. po wybuchu wojny na Ukrainie i związanego z nią kryzysu energetycznego Rada Gminy Wolanów po zasięgnięciu opinii Sołtysów podjęła uchwałę o niewyodrębnianiu funduszu sołeckiego w budżecie 2023 r.

III. Mienie komunalne

W skład gminnego zasobu nieruchomości wchodzi nieruchomości zabudowane i niezabudowane stanowiące własność Gminy Wolanów, które gmina nabyła w wyniku komunalizacji, nieodpłatnego nabycia, aktami notarialnymi darowizny lub zakupu. W 2023r. gmina nabyła nieodpłatnie na podstawie decyzji Wojewody Mazowieckiego, nieruchomości zajęte pod drogami w miejscowościach: Bieniędzice, Chruślice, Jarosławice, Kol. Wawrzyszów, Kowala Duszocina, Rogowa, Strzałków, Wawrzyszów, Zabłocie, o łącznej powierzchni 55,5553 ha oraz nabyła w drodze zasiedzenia nieruchomości przeznaczone na realizację zadań gminy oraz zajęte pod drogi gminne w miejscowości Mniszek o łącznej pow. 14,3871 ha.

Ponadto dokonała zakupu nieruchomości z przeznaczeniem na realizację ustawowych zadań gminy, położonych w nw. miejscowościach:

- Ślepowron o pow. 38 m², za kwotę 5.127,30 zł
- Mniszek o pow. 138 m², za kwotę 15.076,70 zł
- Jarosławice o pow. 210 m², za kwotę 40.656,40 zł
- Mniszek o pow. 1800 m², za kwotę 6.109,36 zł
- Waclawów o pow. 127 m², za kwotę 10.902,95 zł

oraz nabyła nieodpłatnie (pod drogę) w drodze darowizny od osób fizycznych nieruchomość położoną w miejscowości Wola Waclawowska o pow. 151 m².

W 2023r gmina z gminnego zasobu nieruchomości nie sprzedała żadnej działki.

Na dzień 31.12.2023r. powierzchnia gruntów stanowiących własność Gminy Wolanów wynosiła 166,51 ha, w tym pow. 7,0539 ha znajduje się w trwałym zarządzie szkół i przedszkoli. W 2023r Gmina z gminnego zasobu nieruchomości nie sprzedała żadnej działki.

Nieruchomości są wynajmowane, wdzierżawiane, przekazane w wieczyste użytkowanie i z tego tytułu gmina w 2023r. uzyskała dochody w wysokości 188.375,56 zł tj. o 34.388,99 zł więcej niż w 2022r.

Gmina również włada gruntami o pow. 1,6976 ha na podstawie umów użyczenia. Są to grunty pod placami zabaw w m. Jarosławice, Kacprowice, Kowalanka, Kowala Duszocina, placami utwardzonymi z kostki brukowej w miejscowości Sławno i Wolanów oraz pod kapliczką kolumnową w m. Mniszek (przy drodze krajowej nr 12).

W 2023r. obowiązywał uchwalony „Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Wolanów” na okres 5 lat tj. na lata 2022 – 2026 (uchwała Nr XL/282/2021 Rady Gminy Wolanów z dnia 29.12.2021r.).

Mieszkaniowy zasób gminy tworzą 23 lokale mieszkalne położone w budynkach stanowiących własność Gminy Wolanów w miejscowościach: Bieniędzice, Garno, Młodocin Większy, Mniszek, Sławno, Wawrzyszów, Wolanów. Budynek w Młodocinie Większym wyłączony jest z użytkowania ze względu na jego zły stan techniczny (budynek przeznaczony do rozbiórki). Zasób komunalny nie ma wyodrębnionych lokali socjalnych ani zamiennych. W 2023 r. nie sprzedano żadnego lokalu mieszkalnego.

W 2023r. zadłużonych było 5 lokali mieszkalnych na ogólną kwotę 7.513,19 zł co w porównaniu do roku 2022 jest więcej o 2.232,59 zł. Nie praktykowano dotychczas odpracowania zaległości czynszowych.

Obecnie obowiązujące stawki czynszu za lokale mieszkalne ustalone są Zarządzeniem Nr 49/2020 Wójta Gminy Wolanów z dnia 29.06.2020r oraz wieloletnim programem gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wolanów.

Szczegółowe dane dotyczące mienia komunalnego zawarto w informacji o stanie mienia komunalnego, która stanowi załącznik do sprawozdania z wykonania budżetu gminy za 2023r.

W 2023r. Gmina złożyła do Starostwa Powiatowego w Radomiu 3 wnioski o uregulowanie stanu prawnego w drodze administracyjnej nieruchomości zajętych pod drogi gminne w miejscowości Franciszków, Kolonia Wolanów, Wolanów. Postępowanie nadal się toczy.

W indywidualnych sprawach gruntowych w 2023r. urząd przeprowadził 49 postępowań administracyjnych w sprawie podziału nieruchomości i w tym zakresie wydano 10 opinii w sprawie podziału nieruchomości i 39 decyzji zatwierdzających podział nieruchomości.

W ramach realizacji zadania gminy dotyczącego prowadzenia ewidencji miejscowości, ulic i adresów wydano 50 zawiadomień o ustaleniu numeru porządkowego dla budynków mieszkalnych.

W 2023r. w budynkach użyteczności publicznej dokonano ich modernizacji:

- świetlica w m. Garno - za kwotę 51.606,84 zł;

- świetlica w m. Mniszek i budynek OSP Mniszek – za kwotę 304.014,08 zł

oraz oddano do użytku w. budynki użyteczności publicznej:

- świetlica w m. Kol. Wawrzyszów – wartość inwestycji 916.561,08 zł;

- świetlica w m. Rogowa – wartość inwestycji 955.584,95 zł;

- Gminne Centrum Kultury i Biblioteki w m. Wolanów – wartość inwestycji:
3.316.194,82 zł.

IV. Informacja o realizacji polityk, programów i strategii

4.1. Strategia rozwoju Gminy Wolanów

Strategia Rozwoju Gminy Wolanów do 2030 roku została przyjęta uchwałą Rady Gminy Wolanów nr XLVII/335/2022 z dnia 22 sierpnia 2022 r. Jest ona kierunkowo-programowym planem rozwoju Gminy. Strategia rozwoju gminy prezentuje wizję i misję przedstawiając także pożądany scenariusz rozwoju. Dokument określa cele strategiczne, ale również wskazuje konkretne projekty/grupy projektów w określonym przedziale czasowym. Dokument przygotowany dla Gminy Wolanów obejmuje okres obowiązywania nowego budżetu Unii Europejskiej do 2030 r. zgodnie z perspektywą finansową na lata 2021 – 2027 włączając w to zasadę N + 3.

W celu prawidłowej realizacji Strategii ustalony został plan zadań inwestycyjnych, którego okresowa analiza pozwala określić stopień realizacji postawionych w Strategii celów. W tabeli nr 8 przedstawiono zadania inwestycyjne zrealizowane w 2023 r. a w tabeli 8a wskaźniki realizacji celów zawartych w strategii.

Tabela 8. Zadania inwestycyjne wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Wolanów do 2030 r. zrealizowane w 2023 r.

Nazwa zadania/działania	Źródło finansowania
Utworzenie ścieżki edukacyjnej w m. Wolanów	WFOŚiGW w Warszawie
Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Wolanów.	Środki własne Gminy, Samorząd Województwa Mazowieckiego, WFOŚiGW
Modernizacja miejsca pamięci Ostatnich Żołnierzy Wyklętych Ziemi Radomskiej w Kolonii Wawrzyszów	Samorząd Województwa Mazowieckiego
Opracowanie koncepcji retencjonowania wody deszczowej na terenie m. Wolanów	Środki własne Gminy
Budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Wolanów w miejscowościach Garno, Bieniędzice, Strzałków i Ślepowron	Program Inwestycji Strategicznym Polski Ład, środki własne Gminy
Budowa sieci wodociągowej w m. Garno	Środki własne Gminy
Budowa oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Wolanów	Środki własne Gminy

Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Środki własne Gminy
Opracowanie dokumentacji technicznych dotyczących przepompowni wody z SUW Sławno dla Gminy Wolanów	Środki własne Gminy
Dofinansowanie przebudowy drogi powiatowej Zakrzew-Augustów	Środki własne Gminy
Dofinansowanie przebudowy drogi powiatowej Mniszek-Omięcín-Szydłowice	Środki własne Gminy
Utwardzenie destruktem drogi gminnej w m. Mniszek oraz Garno. Progi zwalniające na drogach gminnych w m. Wola Waclawowska, Ślepowron, Młodocin W. Projektowanie rozbudowy dróg gminnych. Rozbudowa dróg gminnych w miejscowości Wawrzyszów (prace projektowe)	Środki własne Gminy
Budowa skweru komunikacyjnego na działkach nr 14 i 15 w m. Wolanów	Środki własne Gminy
Projektowanie rozbudowy budynku mieszkalnego w m. Mniszek	Środki własne Gminy
Dofinansowanie zakupu pojazdu służbowego dla Policji w Wolanowie	Środki własne Gminy
Zakupu agregatu prądotwórczego	Środki własne Gminy, WFOŚiGW, KG PSP
Budowa hali sportowej i dwóch boisk sportowych przy szkołach podstawowych na terenie Gminy Wolanów (zadanie wieloletnie).	Środki własne Gminy, Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład, środki MSiT
Dotacja dla SPZOZ w Wolanowie na zakup sprzętu rehabilitacyjnego	Środki własne Gminy
Modernizacja oświetlenia boiska sportowego w m. Mniszek	WFOŚiGW, Środki z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego środki własne Gminy,
Modernizacja oświetlenia drogowego przy drodze krajowej nr 12 na terenie Gminy Wolanów w m. Kowalanka, Strzałków, Wawrzyszów, Mniszek	Środki własne Gminy, WFOŚiGW, Środki z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego
Wykonanie instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Wolanów oraz termomodernizacja budynku PSP w Mniszku	Środki własne Gminy, Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład
Budowa oświetlenia drogowego na terenie Gminy Wolanów zaprojektowanego w 2020 r. – 8 odcinków w m. Ślepowron, Sławno, Kolonia Wolanów, Strzałków, Bieniędzice, Wawrzyszów, Mniszek	Środki własne Gminy,
Budowa altany w m. Waclawów	Środki własne Gminy
Modernizacja budynku świetlicy oraz strażnicy OSP w Mniszku	Środki własne Gminy, Środki z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego
Budowa budynku świetlicy w m. Kolonia Wawrzyszów	Środki własne Gminy
Budowa budynku świetlicy w m. Rogowa	Środki własne Gminy
Modernizacja boiska sportowego w Wolanowie	Środki własne Gminy
Przebudowa, nadbudowa i termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Wolanowie	Środki własne Gminy, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych

Źródło: opracowanie własne.

Wymienione wyżej działania realizują wprost cele strategiczne i szczegółowe określone w *Strategii Rozwoju Gminy Wolanów do 2030 r.*, takie jak: poprawa atrakcyjności Gminy Wolanów jako miejsca do życia oraz pracy, przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu, wsparcie rozwoju i konkurencyjności lokalnej gospodarki, wsparcie i rozwój kapitału społecznego. W tabeli poniżej przedstawiono wskaźniki realizacji Strategii Rozwoju Gminy do 2030 r.

Tabela 8a. Mierniki realizacji Strategii Rozwoju Gminy Wolanów do 2030 r. za 2023 r.

Lp.	Nazwa zadania	Wskaźnik	Wartość w 2023 roku	Źródła weryfikacji
1	Poprawa efektywności energetycznej na terenie gminny Wolanów	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	2 OSP Mniszek GCKiB w Wolanowie	Dokumentacja techniczna, audyty energetyczne, audyt energetyczne
		Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji	200 m ²	
2	Uporządkowanie gospodarki wodno – kanalizacyjnej	Długość wybudowanej sieci wodociągowej	450 mb	Dokumentacja techniczna
		Liczba wybudowanych ujęć wody Liczba wspartych stacji uzdatniania wody	1	
3	Poprawa stanu dróg	Długość wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych dróg	500 mb Mniszek Wymysłów	Dokumentacja techniczna, dane Urzędu Gminy
4	Budowa systemu kanalizacji sanitarnej	Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej	6,57 km	Dokumentacja techniczna, dane Urzędu Gminy
		Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej	j.w	
		Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków	2	
5	Rozbudowa i budowa budynków użyteczności publicznej	Liczba wybudowanych obiektów użyteczności publicznej	2 Rogowa Kol. Wawrzysz	Dokumentacja techniczna, dane Urzędu Gminy
		Liczba rozbudowanych obiektów użyteczności publicznej	1 GOK	
6	Rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	Liczba wybudowanej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	1 boisko przy PSP Wolanów	Dokumentacja techniczna, dane Urzędu Gminy
7	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków	7 Z dofin. Budżetu gminy	Dokumentacja techniczna, dane Urzędu Gminy
8	Usuwanie wyrobów zawierających azbest	Masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest	184,5710 MG	Dokumentacja techniczna, dane Urzędu Gminy
9	Wymiana źródeł ciepła na ekologiczne	Liczba zmodernizowanych źródeł Ciepła	Gmina – 0 Mieszkańcy: 80 szt	Dokumentacja techniczna, dane Urzędu Gminy
		Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	Brak danych	
10	Odnawialne źródła energii w Gminie Wolanów	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	11	Dokumentacja techniczna, dane Urzędu Gminy
		Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	0	
		Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z	0	

		biomasy		
11	Budowa mieszkań komunalnych	Liczba oddanych do użytku budynków	0	Dane Urzędu Gminy
12	E – usługi publiczne	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w podmiotach wykonujących zadania publiczne	1	Dokumentacja techniczna, audyty energetyczne, dane Urzędu Gminy
		Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja	0	
		Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 4 - transakcja	0	
13	Opracowanie dokumentów planistycznych, strategicznych i przestrzennych	Liczba opracowanych dokumentów	1	Dokumentacja techniczna, dane Urzędu Gminy
14	Cyfrowa gmina	Liczba podmiotów wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK)	1	Dokumentacja techniczna, dane Urzędu Gminy
		Liczba osób, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje w zakresie TIK	1	
15	Wsparcie opieki dla dzieci do 3 lat	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	0	Dokumentacja techniczna, dane Urzędu Gminy
		Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	0	
16	Przyjazna szkoła - doposażenie, organizacja zajęć dodatkowych	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji szkolnej i przedszkolnej	952	Dane Urzędu Gminy
		Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	4	
		Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	5	
17	Podnoszenie kompetencji pracowników Urzędu Gminy i jednostek podległych	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje	31	Dane Urzędu Gminy
18	Działania promocyjne i integracyjne	Liczba przeprowadzonych działań	2	Dane Urzędu Gminy
19	Eko – Gmina	Liczba przeprowadzonych	8	Dane Urzędu Gminy

		działań		
20	Zdrowa Gmina - Profilaktyka zdrowotna	Liczba osób, które dzięki Interwencji zgłosiły się na badanie profilaktyczne	40 mamografia	Dane Urzędu Gminy
		Liczba osób objętych programem zdrowotnym	0	

Źródło: opracowanie własne.

4.2. Ład przestrzenny

Obecnie obowiązujące dla Gminy Wolanów Studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania gminy określa uchwała Rady XVII/104/2000 z dnia 23.06.2000 r., zmieniona w 2009 r., w związku z opracowaniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu, na którym jest zlokalizowana firma PIPELIFE. Zmiany jakie zaszły w ostatnich latach na terenie Gminy Wolanów związane w szczególności z oddaniem do użytku drogi ekspresowej S7 rodzą nowe potrzeby w zakresie zagospodarowania terenu wzdłuż tej drogi, a w konsekwencji opracowania nowego studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania gminy. Na drodze tym zmianom stoi zapowiadana reforma planowania przestrzennego, która przewiduje odejście od opracowywania studium i zastąpienie go innym dokumentem tzw. planem ogólnym. W „przededniu” zapowiadanych zmian nie ma sensu rozpoczynać prac nad studium, które są czasochłonne i kosztochłonne.

Gmina Wolanów posiadała na koniec 2021 r. 7 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

Uchwała Nr XXXIII/210/02 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 28 czerwca 2002 r. części sołectw Wolanów (przy ulicy Opoczyńskiej) oraz Kolonia Wolanów,

Uchwała Nr XXXIII/211/02 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 28 czerwca 2002 r. części sołectw Wolanów (przy ulicy Kolejowej),

Uchwała Nr XXXIII/212/02 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 28 czerwca 2002 r. części sołectwa Mniszek,

Uchwała Nr XLIV/144/09 Rady Gminy Wolanów z dnia 29 października 2009 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części Gminy Wolanów.

Uchwała Nr XXXI/210/2021 Rady Gminy Wolanów z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów mieszkalnictwa w sołectwie Wolanów.

Uchwała Nr XXXVIII/264/2021 Rady Gminy Wolanów z dnia 29 listopada 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów mieszkalnictwa

i usług w sołectwie Sławno.

W dniu 23 maja 2022 r. Rada Gminy Wolanów przyjęła uchwałę Nr XLIV/315/2022 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części sołectwa Wolanów.

Uchwała Nr LIX/426/2023 Rady Gminy Wolanów z dnia 30 czerwca 2023r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części sołectwa Wolanów.

Obecnie stopień pokrycia gminy mpzp wynosi 1,2 % w stosunku do całej powierzchni Gminy. Pozwolenia na podstawie mpzp wydaje Starosta Radomski.

W 2023 r. wydano 113 decyzji o warunkach zabudowy, w tym 4 odmowne. W porównaniu do 2022 r. mniej o 9. Wydano 18 decyzji celu publicznego - są to inwestycje liniowe – gazociąg, linie energetyczne, rozbudowa sieci wodociągowej, rozbudowa wraz z przebudową PSP w Bieniędzicach o hale sportową wraz z zapleczem, budowa pompowni wody z SUW Sławno. W porównaniu do 2022 r. więcej o 4. Wydano 217 zaświadczeń o przeznaczeniu działek. A także wydano 23 opinie w sprawie podziału nieruchomości na podstawie warunków zabudowy. W 2022 r. było to 30 opinii.

4.3. Gminny program rewitalizacji

Program Rewitalizacji jest dokumentem wyznaczającym cele i kierunki kompleksowej odnowy na płaszczyznach: gospodarczej, przestrzennej i społecznej dla Gminy wyznaczonych do objęcia procesem rewitalizacji. Kompleksowość działań rewitalizacyjnych ma na celu zapewnienie rozwoju zdegradowanych obszarów wymagających odnowienia.

Program Rewitalizacji Gminy Wolanów na lata 2016-2023 został opracowany w czerwcu 2017 r., natomiast opublikowany w marcu 2018 r. Wyznaczonymi obszarami rewitalizacji w Gminie Wolanów są dwie miejscowości: Wolanów oraz Młodocin Większy. Na etapie projektowania GPR, w sposób bezpośredni dla Młodocina Większego wskazano remont świetlicy wiejskiej oraz utworzenie centrum rekreacyjnego. W przypadku Wolanowa zaproponowano działania w zakresie termomodernizacji Zespołu Szkół, budowy boiska sportowego, wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół, utworzenie centrum rekreacyjnego, remont i modernizację budynku Strażnicy i byłego GOK-u oraz budowę przedszkola.

Na dzień 31.12.2023 roku w miejscowości Wolanów w ramach realizacji *Program Rewitalizacji Gminy Wolanów na lata 2016-2023* zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

I. Wykonano termomodernizację budynku Zespołu Szkół w Wolanowie. Inwestycję podzielono na trzy etapy:

- w 2017 r. została wymieniona stolarka okienna i drzwiowa,
- w 2018 r. wykonano docieplenie budynku,
- w 2019 r. dokonano wymiany grzejników wraz z regulacją instalacji c.o.

II. Wybudowano boisko sportowe wielofunkcyjne w Wolanowie w 2017 r.

III. Utworzono centrum rekreacyjne za budynkiem zespołu szkół w Wolanowie (min. oczyszczono staw, wybudowano siłownię napowietrzną, ułożono chodnik i zamontowano ławeczki). W 2018 roku została wybudowana wiatra wraz z wyposażeniem jako element małej architektury w powstającym centrum rekreacyjnym w Wolanowie. W 2019 r. wykonano utwardzenie terenu pod wiatą oraz wokół wiaty i wyposażono wiatę w ławki i stoły. W 2022 r. wybudowano przy szkole nowy plac zabaw.

IV. Wybudowano Samorządowe Publiczne Przedszkole w Wolanowie, które funkcjonuje od 01 września 2017r. oraz uzyskano pozwolenie na przebudowę budynku byłego GOK i strażnicy OSP w Wolanowie. Obecnie dobiegają końca prace związane z nadbudową, rozbudową i termomodernizacją tego budynku.

V. W 2019 r. przebudowano park w Wolanowie, usunięto nieczynną przepompownię wody, nieco przebudowano wyspę przystankową i niektóre alejki, zamontowano nową szklaną wiatę przystankową, nowe latarnie parkowe oraz monitoring.

VI. W 2020 r. w miejscowości Wolanów rozpoczęto od lat wyczekiwaną przez społeczność lokalną dużą inwestycję „Przebudowa, nadbudowa i termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Wolanowie wraz z budową zbiornika na nieczystości ciekłe oraz niezbędną infrastrukturą” – unowocześniono przygotowany w 2017 r. projekt, jesienią wyłoniony został wykonawca i rozpoczęto prace. Do końca 2020 roku przeprowadzono prace rozbiórkowe. Inwestycja zaplanowana jest do realizacji na lata 2020-2022. Ostatecznie wydłużono czas realizacji zadania do końca kwietnia 2023 r. Koszt zadania wyniósł 3 mln zł. Na finansowanie tego zadania Gmina Wolanów pozyskała środki zewnętrzne z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych w kwocie 2 mln zł. Po zakończeniu inwestycji budynek będzie pełnił dawne funkcje Gminnego Centrum Kultury i Biblioteki oraz strażnicy OSP i siedziby KGW z Wolanowa.

VII. W 2021 r. przeprowadzono termomodernizację budynku komunalnego przy ul. Rynek 7, wybudowano nowe szamba oraz komórki lokatorskie dla mieszkańców tego budynku, wyremontowano klatkę schodową oraz lokal handlowy, który zaraz znalazł najemcę.

Doposażono park w Wolanowie o ławki i donice, wzbogacono nasadzenia. Kontynuowano inwestycję „Przebudowa, nadbudowa i termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Wolanowie wraz z budową zbiornika na nieczystości ciekłe oraz niezbędną infrastrukturą”. Na koniec 2021 r. wydatkowano na realizację tej inwestycji 963.102,38 zł. W Wolanowie zakupiono działki o nr ewidencyjnych 14 i 15 pod przyszły parking pomiędzy budynkami urzędu gminy a kościołem. Opracowano również projekt oświetlenia ulicy Spacerowej.

VIII. W 2022 r. kontynuowano prace przy przebudowie budynku dawnego GOK, wydatkowano na ten cel 1 109 453,77 zł oraz zakończono prace projektowe dotyczące zagospodarowania działek 14 i 15 obok urzędu gminy. Opracowano również koncepcję zagospodarowania wód opadowych na terenie m. Wolanów. Ponadto wymieniono oświetlenie wzdłuż drogi krajowej na niskoemisyjne.

IX. W 2023 r. zakończono inwestycję związaną z przebudową i termomodernizacją budynku GOK i remizy w Wolanowie za kwotę 1.169.636,69 zł, budynek został oddany do użytkowania dla GCKiB oraz OSP Wolanów.

Odbudowana siedziba gminnego centrum kultury i remizy w Wolanowie

Inwestycja poprawiającą wizerunek Wolanowa była budowa skweru komunikacyjnego na działkach 14 i 15. Koszt budowy skweru wyniósł 601.796,88 zł.

Skwer komunikacyjny obok Urzędu Gminy.

Na wszystkich budynkach publicznych w Wolanowie wykonano instalacje fotowoltaiczne, w sumie 4 – na budynkach Urzędu Gminy, na budynku SPP oraz budynku PSP. Spośród mniej kosztownych inwestycji w Wolanowie należy wymienić: wymianę oświetlenia na energooszczędne w budynku przedszkola, doposażenie GCKiB w nowy sprzęt, zakup nowych wiat przystankowych, modernizację boiska sportowego przy PSP, opracowanie koncepcji budowy zbiorników retencyjnych odwadniających teren Wolanowa.

Drugim obszarem objętym programem rewitalizacji w Gminie Wolanów jest miejscowość Młodocin Większy. Rok 2019 to początek realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w Młodocinie Większym. W 2019 r. rozpoczęto remont świetlicy wiejskiej – wykonano wymianę instalacji elektrycznej w budynku, wybudowano zbiornik na ścieki oraz podłączono kanalizację do budynku. Wykonano instalację alarmową oraz opracowano projekt instalacji grzewczej gazowej wraz z pozwoleniem na budowę. Łączna wartość prac wyniosła około 50 000 zł. Ważnym dla Mieszkańców Młodocina Większego działaniem był remont chodnika i zabezpieczenie miejsca, w którym zginął Mieszkaniec Młodocina. W ramach prac rewitalizacyjnych uporządkowano działkę gminną przylegającą do drogi gminnej oraz unieszkodliwiono niebezpieczne pojemniki pozostawione w ziemi przez nieżyjącego już przedsiębiorcę. W 2020 r. kontynuowano remont budynku remizy OSP i świetlicy – wybudowano nową wewnętrzną instalację grzewczą wraz ze zbiornikiem na gaz propan-

butan. Koszt prac wyniósł 98 400 zł. Opracowano również projekt adaptacji budynku świetlicy na klub seniora w Młodocinie Większym. W 2021 r. przeprowadzono prace modernizacyjno-adaptacyjne dawnej świetlicy za kwotę 666 713,81 zł. I w grudniu dokonano otwarcia pięknie odnowionego obiektu dla Mieszkańców. Od stycznia 2022 r. w obiekcie rozpoczął działalność klub seniora w Młodocinie Większym. Dodatkowo przeprowadzono generalny remont garażu OSP, wartość prac wyniosła 72 065,00. Obiekt jest chętnie odwiedzany przez Mieszkańców Młodocina. W 2021 r. wybudowano również odcinek sieci wodociągowej w Młodocinie oraz zaprojektowano trzy odcinki oświetlenia ulicznego. W 2022 r. zrealizowano długo wyczekiwaną przez mieszkańców Młodocina przebudowę drogi Garno-Młodocin Większy o długości około 2 km, wykonano chodnik i nowe oświetlenie uliczne. Wartość inwestycji wyniosła 5 848 081,02 zł. Była to największa inwestycji drogowa w dotychczasowej historii gminy. Ponadto zakupiono nowocześniejszy samochód dla OSP Młodocin Większy i sztandar dla tejże jednostki. W 2023 r. dofinansowano modernizację budynku WZ w Młodocinie Większym w kwocie 43.183,44 zł. Wykonano również próg zwalniający na drodze w kierunku Franciszkowa.

Zmodernizowany budynek klubu seniora w Młodocinie Większym.

Generalnie wszystkie działania dotyczące poprawy jakości infrastruktury publicznej zarówno technicznej, jak i społecznej, ładu i porządku oraz ochrony środowiska prowadzą do rewitalizacji Gminy i w konsekwencji poprawy warunków życia Mieszkańców.

4.5. Infrastruktura komunalna

4.5.1. Infrastruktura drogowa i transport publiczny

W 2023r. na utrzymanie dróg gminnych, w tym przede wszystkim remonty wydatkowano kwotę 2.259.282,93 zł (remonty bieżące dróg, rowów i chodników, remonty poboczy, wymiany przepustów, uzupełnienie oznakowania, koszenie poboczy i terenów zielonych, odśnieżanie). Zaś na inwestycje 1.693.618,27 zł. Tzn. że w ciągu pięciu lat 2019-2023 na remonty bieżące i utrzymanie dróg wydatkowano ponad 4,7 mln zł, a na inwestycje ponad 14,2 mln zł. W 2023r. zostało wydane 331 decyzje na lokalizację w pasie drogowym obiektów lub urządzeń infrastruktury technicznej niezwiązanej z potrzebami zarządzania drogami lub potrzebami ruchu drogowego.

Dane dotyczące infrastruktury drogowej na koniec 2022 r. przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 9. Gminne drogi publiczne na koniec 2022 r.

Nr i nazwa drogi	Rodzaj nawierzchni	Długość	Szerokość pasa	Własność
351201W dp nr 3561W – Wymysłów – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	1200 mb 538 mb	6,30 – 6,50	nieuregulowany stan prawny
351202W dp nr 3561W – Wymysłów – Soszyn granica gm. Wolanów	gruntowa	1974 mb	6,00 – 6,40	nieuregulowany stan prawny
351203W dp nr 3562W – Mniszek – Karszewo – granica gm. Wolanów	asfaltowa	774 mb W 2020 r. zamontowano progi zwalniające wraz z oznakowaniem pionowym i poziomym	5,70 – 10,40	nieuregulowany stan prawny
351204W dp nr 3566W – Rogowa – Laskowa Wola – dp nr 3502W	asfaltowa	3020 mb	7,00 – 11,00	nieuregulowany stan prawny
351205W dp nr 3502W – Kolonia Wawrzyszów – Wawrzyszów Las – dg nr 351210W	asfaltowa gruntowa	1242 mb 1925 mb	2,10 – 10,80	nieuregulowany stan prawny
351206W dp nr 3502W – Dzika Niwa – Babia Góra – Sabat – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	3266 mb 15 mb	6,00 – 13,60	nieuregulowany stan prawny
351207W dk nr 12 – Strzałków - Garno – Młodocin Większy – dw nr 733	asfaltowa destrukt	7775 mb 1298 mb W 2019 r. wybudowano 360 mb nawierzchni asfaltowej z obustronnymi poboczami.	3,00 - 10,00	Własność fragm. drogi na odcinku 2830 mb. W 2021 r. pozyskana na własność gminy

		W 2022 r. wybudowano 1800 mb drogi na odcinku Garno-Młodocin W. o szer. 5,0 m jezdni z chodnikiem, odwodnieniem, wjazdami na nieruchomości oraz oświetleniem niskoemisyjnym		decyzją ZRID na odcinku 1,8 km Garno- Młodocin W.
351208W dp nr 3563W – Garno – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	2302 mb 140 mb	1,30 – 7,50	nieuregulowany stan prawny
351209W pomiędzy granicami gm. Wolanów – Waliny – dw nr 733	asfaltowa	1950 mb	5,80 - 7,80	nieuregulowany stan prawny
351210W granica gm. Wolanów – Jarosławice – Bieniędzice – Zabłocie – Strzałków – dk nr 12	asfaltowa gruntowa	7325,8 mb 992,2 mb W 2020 r. wykonano: 665,8 mb nawierzchni jezdni z betonu asfaltowego wraz z podbudową o szer. 4,50 mb, nawierzchnię poboczy i zjazdów z kruszywa – 1 098,67 m ² , remont przepustu dł. 10 m, oczyszczenie i profilowanie rowu istniejącego	4,50 – 14,00	nieuregulowany stan prawny
351211W granica gm. Wolanów – Bieniędzice – Chruślice – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	1248 mb 667 mb w 2022r. utwardzono destruktem asfaltowym wraz z powierzchniowym utrwaleniem emulsją asfaltową	2,50-9,00	nieuregulowany stan prawny
351212W dg nr 351210W – Kowala Duszocina – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	925 mb 911 mb	4,40 – 10,60	nieuregulowany stan prawny
351213W dw nr 733 – Chruślice – dp nr 3505W	asfaltowa gruntowa	1112mb 448 mb	3,60-8,60	nieuregulowany stan prawny
351214W dp 3505W – Waclawów – dg nr 351216W	asfaltowa	2908 mb	3,50 – 9,00	własność - w 2022 r. zasiedzenie
351215W dk 12 – Sławno – Ślepowron – Janówek	asfaltowa	2960 mb	3,65 – 9,70	własność - w 2022 r. komunalizacja
351216W granica gm. Wolanów – Sławno – Franciszków – Młodocin Większy	asfaltowa destrukt	2154 mb 2071 mb 1350 mb W 2019 r. wybudowano 863,3 mb nawierzchni jezdni asfaltowej z odwodnieniem w postaci rowów przydrożnych, ściekiem przykrawędziowym i obustronnym poboczem. Utwardzono destruktem odcinek 1350 mb od Sławna pod lasem do Franciszkowa. W 2021 r. wykonano: nawierzchnię jezdni z betonu asfaltowego o długości 828,75 mb szer. 5,00 m z podbudową o gr. 20 cm, przepust pod drogą, obustronne pobocza z kruszywa łamanego, odwodnienie przydrożne, odcinek rowu krytego, studnie łapaczową, w tym odwodnienie do projektowanych urządzeń lub elementów odwodnienia. W 2023r. wykonano kapitalny remont drogi od Sławna pod lasem w kierunku Podlesia	5,80 – 8,40	w styczniu 2020 r. zasiedzenie na odcinku od granicy z gminą Zakrzew do drogi krajowej nr 12, w 2022 r. komunalizacja do granicy sołectwa Sławno

		o parametrach: droga jednopasowa, dwukierunkowa dla prędkości projektowej 30km/h, jezdnia 4,5m z betonu asfaltowego z obustronnym spadkiem poprzecznym 2% obustronnym poboczem z kruszywa szer. 0,50m o spadku 8% na zewnątrz jezdni. Całkowita długość remontowanego odcinka drogi wynosi: L= 1325,50m.		
351217W dk nr 12 – Mniszek – Podulek – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	800 mb 1125 mb	2,00 – 6,20	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351218W dk nr 12 – Kolonia Wolanów – dg nr 351212W	asfaltowa gruntowa	1780 mb 330 mb	6,00 – 8,40	nieuregulowany stan prawny
351219W dg nr 351215W – Ślepowron - granica gm. Wolanów	asfaltowa	450 mb	5,70 – 8,30	własność - w 2022 r. komunalizacja
351220W droga przez wieś Wymysłów	asfaltowa gruntowa	140 mb 2760 mb	4,30 – 5,40	nieuregulowany stan prawny
351221W Wymysłów – granica gminy Wolanów – dp nr 3561W – dg nr 351202W	gruntowa	620 mb	5,20 – 5,50	nieuregulowany stan prawny
351222W Dp nr 3561W - Wymysłów – granica gm. Wolanów	gruntowa	620 mb	5,40 – 5,50	nieuregulowany stan prawny
351223W dg nr 351201W – Wymysłów – granica gminy Wolanów	gruntowa	1190 mb	5,10 – 6,60	nieuregulowany stan prawny
351224W dg nr 351217W – Podulek – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	473 mb 460 mb	2,50 – 3,70	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351225W dk nr 12 – Mniszek – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	370 mb 770 mb	4,60 – 5,80	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351226W dp nr 3502W – Wawrzyszów – Wygon – granica sołectwa	asfaltowa gruntowa	913 mb 193 mb	6,00 – 8,30	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351227W dg nr 351204W – Laskowa Wola – granica gm. Wolanów	gruntowa	973 mb	2,60 – 5,00	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351228W droga przez wieś Bieniędzice - Michałów	asfaltowa/ destrukcyjna	807 mb W 2022 r. utwardzono destruktem brakujący odcinek 140 mb drogi (420 m ²)	5,60 – 6,30	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351229W granica gm. Wolanów – Bieniędzice – Michałów – Kolonia Wawrzyszów – dg nr 351205W	asfaltowa destrukcyjna	2945 mb 900 mb W 2019 r. utwardzono destruktem 900 mb drogi z obustronnymi poboczami, wykonanie przepustu drogowego, montaż 6 kpl. oznakowania pionowego	5,70 – 9,00	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy

351230W dg nr 351210W – Bieniędzice – Zabłocie – dg nr 351211W	asfaltowa	1027 mb	3,00 - 6,30	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351231W dg nr 351205W – Kolonja Wawrzyszów – Dzika Niwa – Strzałków – dg nr 351210W	asfaltowa gruntowa	668 mb 1782 mb	3,60 – 7,60	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351232W droga przez wieś Zabłocie	gruntowa	1203 mb	4,80 - 5,70	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351233W dw nr 733 – Chruślice – dp nr 3505W	asfaltowa	1104 mb W 2019 r. wykonano 502 mb nawierzchni jezdni asfaltowej z odwodnieniem w postaci rowów przydrożnych i obustronnym poboczem	9,00 - 15,00	w styczniu 2020 r. zasiedzenie na odcinku od granicy z gminą Zakrzew do drogi krajowej nr 12
351234W dw nr 733 – Kowala Duszocina – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	1760 mb 1055 mb	3,50 – 6,60	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351235W dw nr 733 – Kowala Duszocina – dg nr 351234W	destrukt	450 mb	3,50 - 6,60	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351236W Wola Waclawowska - Sławno	asfaltowa	1028 mb W 2022r. wybudowano 500 mb drogi asfaltowej o szer.3,5m wraz z wjazdami na nieruchomości oświetleniem drogowym, kanałem technologicznym, przebudową wodociągu i odwodnieniem drogi.	2,50 – 12,20	W 2021 r. pozyskana na własność gminy decyzją ZRID. W 2022 zasiedzenie na własność pozostałej części
351237W droga przez wieś Wola Waclawowska	asfaltowa	1242 mb	4,00 – 5,50	nieuregulowany stan prawny
351239W dg nr 351210W – Zabłocie – dg nr 351232W	gruntowa	452 mb	6,10 – 6,50	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351240W dg nr 351206W – Strzałków – granica sołectwa	asfaltowa destrukt	835 mb 1100 mb W 2020 r. wykonano: utwardzenie drogi destruktem wraz z podbudową powierzchniowym utrwaleniem na odcinku o długości 1145,5 mb i szer. 4 m z obustronnymi poboczami z kruszywa naturalnego o szerokości 0,50 mb, odnowiono istniejący rów przydrożny	5,00 – 8,60	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351241W dg nr 351240W – Strzałków – dg nr 351207W	asfaltowa gruntowa	615 mb 326 mb	3,40 - 9,50	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
351242W dk nr 12 – Strzałków – Garno – Wolanów – dw nr 733	asfaltowa	2060 mb	4,30 - 6,50	nieuregulowany stan prawny
351243W droga przez wieś Wolanów	asfaltowa gruntowa	202 mb 865 mb	2,80 – 3,90	nieuregulowany stan prawny
351244W	asfaltowa	939 mb	4,80 – 5,90	nieuregulowany stan

droga przez wieś Garno	gruntowa	300 mb W 2023r.wykonano remont dwóch odcinków drogi gminnej nr 351244W (ul. Leśna) zlokalizowanej od skrzyżowania z drogą powiatową nr 3560W do skrzyżowania z drogą powiatową nr 3563W, gm. Wolanów. Remont polegał na utwardzeniu destruktem i podwójnym powierzchniowym utrwaleniu emulsją i grysem odcinków drogi w miejscowości Garno na odcinku o długości ok. 690 m.		prawny
351245W dw nr 733 – Garno – Młodocin Większy – Franciszków – dp nr 3565W	asfaltowa gruntowa	610 mb 2470 mb	3,10 - 7,90	nieuregulowany stan prawny
351246W granica gm. Wolanów – Młodocin Większy – Kolonia Kończyce	gruntowa destruk	774 mb 370 mb W 2022 r. wykonano naprawę nawierzchni gruntowej destruktem asfaltowym wraz z powierzchniowym utrwaleniem emulsją asfaltową o pow.1 295 m ²	6,50 – 8,30	nieuregulowany stan prawny
351247W obwodnica miasta Radomia w ciągu dk S7 – Sławno – dg nr 351216W	asfaltowa	700 mb	5,50 - 8,20	własność - w 2022 r. zasiedzenie
351248W dp nr 3565W – Podlesie – granica sołectwa	asfaltowa gruntowa	695 mb 1706 mb	1,75 – 7,60	własność - w 2022 r. komunalizacja
351249W dk nr 12 – Ślepowron – dg nr 351215W	asfaltowa	295 mb	6,00	własność - w 2022 r. komunalizacja
351250W dk nr 12 – Ślepowron – granica gm. Wolanów	asfaltowa destruk	545 mb 530 mb W 2019 r. utwardzono destruktem 530 mb drogi	4,70-5,50	własność - w 2022 r. komunalizacja

Źródło: Opracowanie własne.

W 2022 r. ok. 2 km dróg utwardzono destruktem asfaltowym, dwukrotnie skropionym, szczegóły dotyczące dróg wewnętrznych w poniższej tabeli.

Tabela 9a. Gminne drogi wewnętrzne na koniec 2023 r.

dr wew.dz. nr ewid. 1137 obręb 0023 Ślepowron, odcinek od dg 351215W	destruk	230 mb W 2021 r. wykonano naprawę nawierzchni gruntowej destruktem asfaltowym wraz z powierzchniowym utrwaleniem emulsją asfaltową o pow. 800 m ²	4,00 – 6,50	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
dr wew, dz. nr ewid. 873 obręb 0013 Mniszek, odcinek od dp 3562W	asfalt	564,00 mb W 2021 r. wykonano: nawierzchnię jezdni z betonu asfaltowego o o długości 564,00 mb szer. 5,00 m wraz z podbudową o gr. 20 cm z obustronnymi opornikami	6,00 – 7,00	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy

		betonowymi, montaż oznakowania pionowego		
dr wew, dz. nr ewid. 1029 obręb 0007 Kolonja Wawrzyszów, odcinek od dg 351204W	destrukt	150 mb W 2021 r. wykonano naprawę nawierzchni gruntowej destruktem asfaltowym wraz z powierzchniowym utwaleniem emulsją asfaltową o pow. 450 m ²	5,00	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
dr wew, dz. nr 1067, 1066 oraz część działki 1064 Wawrzyszów	destrukt	800 mb W 2022 r. wykonano utwardzenie destruktem działek drogowych	5,00	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
dr wew, dz. nr 893 Mniszek	destrukt	340 mb W 2022 r. wykonano utwardzenie destruktem działek drogowych	6,00	W 2023 r. uregulowano stan prawny – własność gminy
dr wew. dz. nr ewid. 875/5 Mniszek	destrukt	250 mb W 2023 r. wykonano utwardzenie nowo wydzielonej drogi o szerokości 4 mb.		Własność gminy

Źródło: Opracowanie własne.

Na terenie Gminy Wolanów publiczny transport zbiorowy w 2023 r. wzorem lat ubiegłych realizowany był głównie przez przedsiębiorcę Janusza Walkiewicza prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą „Usługi Przewozowe Osób” z siedzibą w miejscowości Sławno 17.

Przedsięwzięcie dowozu osób linią „W” realizowane jest na podstawie licencji wydanych odpowiednio na następujące trasy:

- Licencja wydana przez Prezydenta Miasta Radom – trasa Radom – Wolanów – Garno – Strzałków
- Licencja wydana przez Starostę Radomskiego – trasa Wolanów – Bieniędzice – Jarosławice – Wolanów
- Licencja wydana przez Wójta Gminy Wolanów – trasa Wolanów – Mniszek – Wolanów.

Dodatkowo w 2023 r., podobnie jak w trzech poprzednich latach od ww. przedsiębiorcy zakupiono usługę polegającą na realizacji jednego kursu dziennie w dni robocze w godzinach nocnych tj. po godz. 22 na trasie ok. 25 km na linii Radom - Mniszek przez miejscowości: Ślepowron, Sławno, Kacprowice, Kowalanka, Wolanów, Strzałków, Wawrzyszów, Mniszek. Kurs ten ma umożliwić powrót do domu osobom, które kończą pracę w późnych godzinach wieczornych i nie mają własnego środka transportu.

W 2023r w celu likwidacji ograniczeń w transporcie zbiorowym i zapewnienia dostępności Mieszkańców do transportu zbiorowego Gmina wzorem roku 2022 uruchomiła linię autobusową relacji Jarosławice – Wolanów – Jarosławice przy wsparciu finansowym w ramach Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej.

Wsparcie finansowe zgodnie z umową wynosiło 31.606,20zł. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców gminy w miesiącu wrześniu ubiegłego roku dodatkowo została uruchomiona linia komunikacyjna relacji Mniszek – Radom – Mniszek obsługująca podróży w niedzielę. Na finansowanie linii Gmina również pozyskała środki z Funduszu rozwoju przewozów autobusowych w wysokości 5.182,80zł.

Dodatkowo Gmina Wolanów realizuje nieodpłatnie dowóz dzieci do szkół i przedszkoli na terenie gminy oraz dowóz dzieci niepełnosprawnych do szkół na terenie miasta Radomia. Na dowóz dzieci do szkół w 2023 r. wydatkowano kwotę – 584.175,67 zł (w porównaniu do 2022 r. o 92.681,64 zł więcej). W ciągu dwóch ostatnich lat koszty te wzrosły o ponad 200 tys. zł. Środki wykorzystano na :

- dowóz dzieci do szkół – 352.488,00 zł (w porównaniu do 2023 r. o 9.006,91 zł więcej),
- zwrot kosztów dowozu dzieci niepełnosprawnych do placówek szkolnych przez rodziców ogółem, wydatkowano - 152.868,07 zł. (w porównaniu do 2022 r. wydatki te wzrosły dwukrotnie tj. o kwotę 80.868,08 zł),
- dowóz dzieci niepełnosprawnych do placówek szkolnych w Radomiu – wydatkowano 78.819,60 zł. (w porównaniu do 2022 r. o 2.806,65 zł więcej).

Wzrost sposobu kalkulacji zwrotu kosztów dowozu dla rodziców dzieci z niepełnosprawnością spowodował istotny wzrost tych wydatków w budżecie gminy.

4.5.2. Infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna i gospodarka wodno-ściekowa

Infrastruktura wodociągowa

Poniżej wymieniono dane dotyczące urządzeń wodociągowych będących w posiadaniu Gminy Wolanów:

- Ujęcie wody SUW Wawrzyszów oraz przepompownia w Garnie.
- Długość sieci wodociągowej wybudowanej przez Gminę Wolanów wynosi 100,5 km (z tego 30,4 km znajduje się w części gminy obsługiwanej przez Wodociągi Miejskie w Radomiu. Do sieci dobudowane jest 1760 przyłączy (z tego 221 znajduje się na terenie obsługiwanym przez Wodociągi Miejskie w Radomiu¹) - w stosunku do 2022 r. dobudowano 91 m sieci, razem w latach 2019-2023 wybudowano 2921,6 m sieci wodociągowej oraz powstało 82 nowych przyłączy. W 2023 r. oddano do użytku dwie nowe pompownie wody w miejscowości Garno 200 m³ oraz Bieniędzice 50 m³ o łącznej

¹ Franciszków 71 przyłączy; Kowala Duszocina 19; Ślepowron 9; Chruślice-Zabłocie 39; Wolanów ul. Franciszkowska 22; Wolanów ul. Młynarska 26; Sławno pod lasem 31.

wartości 2,5 mln zł. Zaprojektowano również pompownię wody w Sławnie we współpracy z Wodociągami Radomskimi.

Z ujęcia wody w Wawrzyszowie zaopatrywani są w wodę Mieszkańcy południowej i zachodniej części gminy tj. sołectwa: Wymysłów, Garno, Kolonia Wawrzyszów, Strzałków, Michałów, Waliny, Mniszek, Młodocin Większy, Rogowa, Wawrzyszów i część Wolanowa.

Pobór wody podziemnej odbywa się przy pomocy studni głębinowych: S-1 (studnia podstawowa) i S-2 (studnia awaryjna). Studnie pracują przemiennie.

Studnia S-1, podstawowa studnia ujęcia w Wawrzyszowie wykonana została w 1984 r. dla potrzeb dawnej Zlewni Mleka, od 1996 r. właścicielem ujęcia jest gmina Wolanów. W 2004 r. dla potrzeb bezawaryjnego zaopatrzenia w wodę odbiorców zaopatrywanych z ujęcia wody w Wawrzyszowie wykonano studnię awaryjną S-2.

Zasoby eksploatacyjne ujęcia wody z formacji kredy zatwierdzone decyzją UW w Radomiu znak: OS.VI-8530/22/86 z dnia 15.02.1986 r. wynoszą: $Q_e = 52,0 \text{ m}^3/\text{h}$

Pobór wody z ujęcia w Wawrzyszowie odbywa się obecnie w oparciu o pozwolenie wodnoprawne na pobór wody podziemnej udzielone właścicielowi ujęcia wody, którym jest Gmina Wolanów przez Starostę Radomskiego decyzją z dnia 30.09.2016 r. znak: ROŚ.6341.124.3.2016.MM z terminem ważności do 30.09.2036 r. w ilości równej:

$$Q_{\max h} = 52,0 \text{ m}^3/\text{h}, \text{ przy}$$

$$Q_{\text{sr d}} = 558,0 \text{ m}^3/\text{dobę},$$

$$Q_{\max .r.} = 204\,000 \text{ m}^3/\text{r}$$

Uzdatnianie wody odbywa się poprzez napowietrzanie, odżelazianie oraz dezynfekcję. Nadzór nad jakością i przydatnością wody do spożycia z wodociągu publicznego zasilanego z ujęcia wody w Wawrzyszowie sprawuje Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Radomiu. W okresie od 01.01.2023 do 31.12.2023 wodę pochodzącą z wodociągu badano w ramach nadzoru sanitarnego oraz prowadzonej kontroli wewnętrznej pod względem parametrów fizyko-chemicznych, organoleptycznych i mikrobiologicznych zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie normami. Wszystkie wyniki były prawidłowe.

Mieszkańcy gminy w części północno-wschodniej tj. sołectwa: Ślepowron, Sławno, Kacprowice, Kowalanka, część Wolanowa, Kolonia Wolanów, Zabłocie, Chruślice, Waclawów i Franciszków zaopatrywani są w wodę przez Wodociągi Miejskie w Radomiu.

Dla Mieszkańców 2 Sołectw Bieniędzice i Jarosławice Gmina zakupuje wodę z Radomia na podstawie umowy zawartej w 2018r. z Wodociągami Miejskimi w Radomiu. Z

danych przedsiębiorstwa Wodociągi Miejskie w Radomiu wynika, że na teren gminy zostało w 2023 r. zostało sprzedane 129 tys. m³ wody.

Natomiast mieszkańcy Sołectwa Podlesie zlokalizowanego we wschodniej części gminy zaopatrywani są w wodę z sieci wodociągowej Gminy Kowala.

Mimo dynamicznego rozwoju sieci wodociągowej w ostatnich czterech latach, wciąż nie nadążamy za rozwojem sieci osadniczej, wielu Mieszkańców obecnych i planujących osiedlenie w bliskim czasie wnioskuje o budowę sieci wodociągowej. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom stale projektowane są kolejne odcinki tejże sieci. Jednocześnie w minionym roku wykonano wiele napraw sieci wodociągowej, nowych zasuw na sieci umożliwiających naprawy z jak najmniejszymi stratami wody. W tabeli poniżej przedstawiono liczbę umów zawartych na dostarczanie wody, w 2023 r. przybyło 41 nowych umów.

Tabela 10. Rejestr zawartych umów na dostawę wody

Lp.	Miejscowość	Liczba umów stan na koniec 2023 r.	W tym liczba umów zawartych w 2023 r.
1.	Wymysłów	47	3
2.	Garno	321	11
3.	Kolonia Wawrzyszów	56	0
4.	Bieniędzice	77	2
5.	Strzałków	246	4
6.	Jarosławice	52	0
7.	Michałów	20	0
8.	Waliny	94	4
9.	Mniszek	343	5
10.	Młodocin Większy	92	2
11.	Rogowa	79	2
12.	Wawrzyszów	136	5
13.	Wolanów	22	3
Ogółem		1585	41

Źródło: opracowanie własne.

Problemem są niezmiennie różnice pomiędzy ilością wody wydobytej a sprzedanej, które z biegiem lat zmniejszyły się, ale wynoszą ponad 20% wydobytej wody. I tak odpowiednio ilość wody wydobytej w 2023 r. (SUW Wawrzyszów) wynosiła 138 165 m³-tj. o 971 m³ mniej niż w 2022 r. Ilość wody zafakturowanej (tj. sprzedanej) 104 755,50 m³, tj. o 2 180,5 m³mniej niż w 2022 r. Pobór wody zużywanej do płukania sieci wyniósł 2 205 m³ w ciągu roku. Woda przeznaczona dla szkół i na potrzeby straży wyniosła 832 m³. Straty wody wyniosły zatem 30 372,60 m³ (tj. ok. 22% wydobytej wody) i zmniejszyły się w stosunku do 2022 r. o 185 m³. Wiąże się to m.in. ze stratami wody wynikającymi z awarii oraz innych napraw związanych np. z montażem nowych zasuw na sieci. Straty wody wymagają stałego prowadzenia działań prewencyjnych polegających na informowaniu Mieszkańców o skutkach

nielegalnego poboru wody oraz kontroli i porządkowania kwestii administracyjnych związanych z gospodarowaniem wodą.

Dla Mieszkańców wsi Bieniędzice i Jarosławice w 2023 r. dokonano zakupu wody od Wodociągów Miejskich w Radomiu w ilości 10 439 m³ tj. o 514 m³ mniej niż rok wcześniej za kwotę 46 133,63 zł, a zafakturowano na rzecz Mieszkańców 38 427,90 zł. Straty wyniosły 885 m³, tj. 8,5% zakupionej wody oraz 7 705,73 zł. Jest to mniej niż w każdym z minionych trzech lat. Jest to rezultat prowadzonych działań modernizacyjnych i kontrolnych. W 2022 r. straty wody wyniosły 1 373,30 m³, tj. 12,5% w 2021 r. 1 994 m³ (tj. 18% zakupionej wody), w 2020 r. wyniosły 1611 m³, w 2019 r. wyniosły 5 045,8 m³, a w 2018 r. za pół roku straty wyniosły 4 625,8 m³. W tym wypadku bardzo cieszy taka redukcja strat wody, szczególnie że za każdy m³ Gmina Wolanów płaci Wodociągom Miejskim w Radomiu.

Biorąc pod uwagę łączne straty wody wydobywanej i zakupywanej – w minionych trzech latach każdego roku udało się je zredukować z 55 649,8 m³ w 2018 r. do 50 604 m³ w 2019 r. i 42 079,2 m³ w 2020 r. i 20 042,2 m³ w 2021 r., w 2022 r. ponownie wzrosły do 31 930,8 m³ wody, a w 2023 r. nieco spadły do 30 372,60 m³. Co pokazuje konieczność stałych działań w tym obszarze.

Oczywiście straty wody są zjawiskiem nieodłącznym każdego systemu dystrybucji wody i zjawiskiem nieuniknionym. Można przyjąć uproszczoną definicję strat wody: „objętość bezpowrotnie utraconej wody w wyniku jej nieracjonalnego zużycia z przyczyn zależnych i niezależnych od zarządzającego siecią wodociągową”². Do czynników zależnych należą:

- przecieki wody z nieszczelnego uzbrojenia wodociągowego,
- pęknięcie sieci wodociągowej,
- nieszczelności na złączach przewodów wodociągowych.

Czynniki częściowo niezależne to:

- kradzieże wody,
- awarie wodociągowe,
- klasa dokładności urządzeń pomiarowych.

Straty wody dzielą się na rzeczywiste i pozorne. Straty rzeczywiste powodowane są wyciekami z nieszczelności przewodów wodociągowych, armatury, nieszczelnych instalacji.

² F.G. Piechurski, *Straty wody i sposoby skutecznego ich ograniczania w systemach dystrybucji wody* [dostęp 24.05.2020 r. on-line:

http://www.inzynierbudownictwa.pl/technika,materiały_i_technologie,artykul,straty_wody_i_sposoby_skutecznego_ich_ograniczania_w_systemach_dystrybucji_wody,6965].

Straty pozorne nie stanowią faktycznych wycieków, ale wynikają z niedokładności i niejednoznaczności pomiarów, czyli tzw. błędów pomiarowych wynikających ze źle dobranych urządzeń pomiarowych, błędów metrologicznych oraz kradzieży wody. Straty wody mogą być rezultatem złego stanu technicznego materiału przewodów, złączy i armatury, czyli nieszczelności. Na straty wpływają awarie sieci oraz przyłączy wodociągowych. Równie ważnymi czynnikami są: rodzaj materiału sieci i armatury, liczba przyłączy wodociągowych, dokładność pomiaru objętości wody sprzedanej, sprzedaż wody w oparciu o ryczałty (brak oszczędności wody przez takich odbiorców), różnice w dokładności pomiarów wodomierzy, kradzież i nielegalny pobór wody (uszkadzanie wodomierzy, nielegalne podłączenia do sieci wodociągowej). Nie istnieją żadne normy określające dopuszczalne wielkości poziomu straty wody. Brak jest również uregulowań prawnych w sprawie maksymalnej wartości dopuszczalnych strat w systemie wodociągowym. Według źródeł niemieckich wynoszą one ok. 8–10%, gdyż koszt usunięcia wycieków poniżej tej wartości jest wielokrotnie wyższy od korzyści wynikających z uszczelnienia sieci. Według badań niemieckich wycieki stanowią 80–100% rzeczywistych strat wody oraz 60–80% strat rzeczywistych i pozornych³. O liczbie i wielkości wycieków decyduje wiele czynników. Do najczęstszych zaliczyć można nadmierne ciśnienie i duże jego wahania w sieci wodociągowej, wady materiałowe rur, armatury i złączy, niedbałe i niezgodne z zasadami wykonanie. Istotnym elementem jest również środowisko gruntowe, w jakim ułożony jest przewód sieci wodociągowej.

Korzystając z przedstawionych w literaturze przedmiotu wskaźników strat wody wg standardów IWA (International Water Association) wskaźnik jednostkowy strat wody, który zależy od długości sieci i gęstości przyłączy przypadających na 1 km przewodów sieci w przypadku wodociągu Gminy Wolanów (włączając wodę zakupioną dla Bieniędziej i Jarosławic) liczony bez uwzględnienia liczby przyłączy wynosi 1,2 m³/km sieci/dobę.

W wytycznych niemieckich z 1986 r. zawarto dane o granicznych dopuszczalnych jednostkowych stratach wody w zależności od rodzaju gruntu:

- dla gruntów piaszczystych wartość tego wskaźnika powinna wynosić 1,2–1,6 m³/d·km,
- dla gruntów żwirowych 2,4–6,0 m³/d/km,
- dla gruntów skalistych spękanych 4,81–4,4 m³/d·km⁴.

³ H. Berger, U. Roth, D. Sammet, Struktur und Entwicklung des Wasserverbrauchs in Wiesbaden, GWF Wasser – Abwasser, Nr 9/1998 za F.G. Piechurski, *Straty wody i sposoby skutecznego ich ograniczania w systemach dystrybucji wody* [dostęp 24.05.2020 r. on-line:

http://www.inzynierbudownictwa.pl/technika,materiały_i_technologie,artykul,straty_wody_i_sposoby_skutecznego_ich_ograniczania_w_systemach_dystrybucji_wody,6965].

⁴ Tamże.

Patrząc na powyższe wytyczne $1,2 \text{ m}^3$ wydaje się być nie najgorszym wskaźnikiem, ale trzeba pamiętać, że pochodzą one z przed 34 lat i przez ten czas zapewne w technologii budowy wodociągów wiele się zmieniło w kierunku ograniczenia strat wody. Jednakże nie znaleziono w literaturze przedmiotu innych norm. Na terenach o liczbie przyłączy większej niż 20 szt/km wskaźnik strat wody liczby się jako stosunek strat wody do liczby przyłączy w przeliczeniu na dobę. W tym ujęciu wskaźnik dla wodociągu Gminy Wolanów wynosi za 2023 r. $0,05 \text{ m}^3/\text{przyłącze}/\text{dobę}$ i jest uznawany w literaturze przedmiotu dla terenów wiejskich i pośrednich za niski⁵.

Pewne jest, że należy nieustannie podejmować działania w celu obniżenia strat wody takie działania jak: likwidacja rozliczania za wodę ryczałtowo, legalizowanie wodomierzy w terminie, zastosowanie wodomierzy odpornych na działanie pola magnetycznego, sprawdzenie poprawności doboru wodomierzy przy ich wymianie, kontrola nieuczciwych odbiorców wody, montaż przepływomierzy w strefach dystrybucji, pomiar objętości wody zużywanej na potrzeby własne przed i po wtłoczeniu do sieci, pomiar i rozliczenia objętości wody pobranej, a niefakturowanej.

W 2023 r. po raz pierwszy od wielu lat w Bieniędżicach nie było przerw w dostawie wody podczas sezonu letniego, dzięki wybudowaniu pompowni wody, która została uruchomiona tuż przed sezonem zwiększonego poboru wody. Przed Gminą Wolanów wciąż wyzwaniem poszukiwania dodatkowego zasilenia dla istniejącego ujęcia i w dalszej perspektywie budowa nowego ujęcia. Niestety niepowodzeniem zakończyły się prace związane z odwierceniem studni pod nowe ujęcie wody w Mniszku. Mimo wcześniejszych badań geologicznych wody w odwierconych otworach nie znaleziono. Otwory zostały zlikwidowane, prace przeniesiono na działkę w Wawrzyszowie wskazaną do odwiertów i tam też w wykonanym odwierceniu wody nie znaleziono. Brak wody zniweczył planowaną wcześniej lokalizację ujęcia wody w m. Mniszek.

Infrastruktura kanalizacyjna

Gmina Wolanów nie posiada własnej oczyszczalni ścieków i odprowadza ścieki do urządzeń kanalizacyjnych gminy Wieniawa, a ta z kolei do oczyszczalni należącej do gminy Przytyk. W dniu 30 kwietnia 2009 roku została zawarta umowa na czas nieokreślony

⁵ E. Renaud. *Towards a global performance indicator for losses from water supply systems. Water Loss 2010*, Jun 2010, Sao Paulo, Brazil. 11 p. hal-00593479 E. Renaud. *Towards a global performance indicator for losses from water supply systems. Water Loss 2010*, Jun 2010, Sao Paulo, Brazil. 11 p. [dostęp 24.05.2020 online: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00593479/document>]

między Gminą Wolanów a Gminą Wieniawa, której przedmiotem jest ustalenie warunków wprowadzania ścieków z terenu Gminy Wolanów do urządzeń kanalizacyjnych Gminy Wieniawa oraz ustalenie warunków uiszczania opłaty z tytułu wprowadzania ścieków. Aneks z dnia 11 grudnia 2015 roku do wyżej umowy, z uwagi na ograniczoną wydajność eksploatacyjną oczyszczalni ścieków w Przytyku (ostatecznie tam trafiają ścieki z terenu Gminy Wolanów i Wieniawa), wprowadzono łączne limity ścieków dla gmin Wieniawa i Wolanów - dobowe 180m³ i miesięcznie 5600m³ po przekroczeniu których naliczana była do połowy 2020 r. tzw. opłata ponadnormatywna, czyli podwójna stawka. Od czerwca 2020 r. ZGK w Przytyku znacznie podniósł ceny za odbiór ścieków ponad dwukrotnie tj. do kwoty 8,90 za 1m³, ale zrezygnował z opłat za ścieki ponad limit. Pozostawiając jedynie wspólne proporcjonalne do ilości ścieków ponad limit płacenie opłat/kar środowiskowych. Dodatkowo gmina Wolanów płaciła dotychczas 1zł/m³ ZGK w Wieniawie za przesył ścieków przez urządzenia Gminy Wieniawa. Tym samym cena ścieków odprowadzanych z terenu Gminy Wolanów od połowy 2020 r. wzrosła do 9,90 zł netto za 1m³ i do końca 2023 r. utrzymywała się na tym poziomie. Jest to sytuacja bardzo trudna dla gminy Wolanów. Jednocześnie fiaskiem zakończyły się dwuletnie rozmowy o stworzeniu wspólnej z obydwoma gminami spółki zarządzającej oczyszczalnią. Dlatego też w 2022 r. Gmina Wolanów zleciła opracowanie projektu oczyszczalni ścieków dla zlewni podłączonej do urządzeń Gminy Wieniawa zlokalizowanej w miejscowości Mniszek. Koncepcja lokalizacji oczyszczalni spotkała się z protestami mieszkańców, toteż zdecydowano o zmianie lokalizacji i w 2023 r. zlecono opracowanie koncepcji oczyszczalni w nowej lokalizacji w miejscowości Rogowa na działce gminnej. Koncepcja jest gotowa. Teraz należy rozpocząć procedurę uzyskania zgód środowiskowych.

Oczyszczalnia ścieków w Wólce Domaniowskiej wymaga pilnej modernizacji w celu dostosowania jej do ilości ścieków spływających z podłączonych miejscowości na terenie trzech gmin – Przytyk, Wieniawa, Wolanów. Przewidywany koszt modernizacji to już ponad 20 mln zł. Do czasu modernizacji oczyszczalni nie ma możliwości podłączenia kolejnych odcinków kanalizacji do sieci, co uniemożliwia rozbudowę sieci kanalizacyjnej w zachodniej części Gminy Wolanów. Dodatkowo Gmina Przytyk wypowiedziała Gminie Wieniawa umowę na odprowadzanie ścieków, czas wypowiedzenia upłynął 1 kwietnia 2024 r. Obecnie Gmina Przytyk żąda znacznego wzrostu ceny 1m³ ścieków, a Gmina Wieniawa wzrostu opłaty za przesył 1m³ ścieków.

Problemem pozostaje ilość ścieków niezafakturowanych napływających do urządzeń gminy Wolanów, tzn. woda deszczowa napływająca do kanalizacji. Rok 2023 był bardziej mokry niż 2022 toteż różnica pomiędzy ilością ścieków zafakturowanych przez Wieniawę, a ilością zafakturowanych przez Gminę Wolanów była większa i wynosiła 17 314 m³. Ilość ścieków wprowadzonych w 2023 r. do urządzeń kanalizacyjnych Wieniawy wynosiła 43 183 m³ (przy 40 367 m³ w 2022 r. oraz 55 378 m³ w 2021 r.), a ilość ścieków zafakturowanych przez Gminę Wolanów 25 869 m³ (przy 27 416 m³ w 2022 r. oraz 28 737 m³ w 2021 r.). Co oznacza, że w kanalizacji było 17 314 m³ ścieków niezafakturowanych (przy 12 951 m³ w 2022 r.; 19 538 m³ w 2021 r., 30 087 m³ w 2020 r. i 15 068 m³ w 2019 r.). Ilość strat na kanalizacji w znacznym stopniu wynika z ilości opadów. Woda deszczowa dostająca się do kanalizacji stanowi dużą część ścieków, za które płaci gmina Wolanów. Niedbałe wykonanie kanalizacji na terenie miejscowości Mniszek i Rogowa oraz warunki pogodowe i glebowe wpływają na ilość wód dostających się do kanalizacji. Ograniczenie ilości wody deszczowej w kanalizacji wymaga również dyscypliny ze strony mieszkańców zmierzającej do zabezpieczenia studzienek kanalizacyjnych przed napływem wody deszczowej. Gmina przez cały ten czas monitorowała sieć w kierunku eliminacji ewentualnych podłączeń rynien do studzienek kanalizacyjnych i zabezpieczenia studzienek przed napływem wody z terenu posesji, ale ulewne opady deszczu niweczyły te działania. Jednocześnie odcięto jeden podmiot od kanalizacji ze względu na znaczne zadłużenie. W najbliższej przyszłości konieczne jest dalsze monitorowanie kanalizacji pod kątem jej zabezpieczenia przed napływem wód opadowych, dalszy przegląd umów i przyłączy kanalizacyjnych oraz działania zmierzające do wybudowania własnej oczyszczalni ścieków zbierającej ścieki z istniejącej sieci kanalizacyjnej. Łącznie faktury dla Gminy Wolanów za ścieki odprowadzone do urządzeń kanalizacyjnych Gminy Wieniawa za 2023 r. wyniosły 460 tys. zł. Zaś od mieszkańców zebrano około 256 tys. zł, jest to zaledwie 55,6% poniesionych wydatków.

Infrastruktura kanalizacyjna Gminy Wolanów składa się z 29,9 km sieci kanalizacyjnej, 676 przyłączy (stan na 2022r. 491), 9 przepompowni. W 2023 r. rozpoczęto projektowanie kolejnych 3,3 km sieci kanalizacyjnej w miejscowościach Ślepowron i Sławno oraz Mniszek. Potrzeby w zakresie rozbudowy kanalizacji są ogromne na ponad 2tys. gospodarstw domowych zaledwie 408 jest podłączone do sieci kanalizacyjnej (tabela 11). Dlatego korzystając z możliwości dofinansowania z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład Gmina Wolanów mocno zainwestowała w sieć kanalizacyjną, budując w ostatnich dwóch latach 6,4 km nowej sieci. Większość tej sieci będzie przyłączona do urządzeń

kanalizacyjnych miasta Radomia. Jest nadzieja, że wraz z oddaniem sieci do użytku w pierwszej połowie 2024 r. nastąpi dynamiczny wzrost liczby gospodarstw domowych podłączonych do kanalizacji.

Tabela 11. Rejestr zawartych umów na ścieki

Lp.	Miejscowość	Liczba umów stan na koniec 2023 r.	Liczba umów zawartych w 2023r.
1.	Mniszek	250	5
2.	Rogowa	73	5
3.	Wawrzyszów	75	0
4.	Kolonia Wawrzyszów	1	0
5.	Strzałków	9	3
	Ogółem	408	13

Źródło: opracowanie własne.

Bilans gospodarki wodno-ściekowej za 2023 r. jest bardzo zbliżony po stronie wody do 2022 r. i nieco gorszy po stronie kanalizacji. Koniecznością są stałe działania monitorujące i naprawcze oraz inwestycje w infrastrukturę wodociągowo-kanalizacyjną, w sposób szczególny we własną oczyszczalnię ścieków w zachodniej części Gminy Wolanów. Konieczna jest również większa dyscyplina po stronie użytkowników sieci i świadomość, że za brak rozważliwosci w tym zakresie płacimy wszyscy.

Przydomowe oczyszczalnie ścieków.

W 2023r. zgodnie z Uchwałą Nr XXI/142/2020 Rady Gminy Wolanów z dnia 19 czerwca 2020r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowej oraz trybu postępowania w sprawie udzielenia dotacji oraz sposobu jej rozliczenia na dofinansowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków ze środków budżetowych Gminy Wolanów na lata 2020-2025 dofinansowano budowę 7 przydomowych oczyszczalni ścieków. W 2022 roku było 12. Łącznie w okresie obowiązywania programu dofinansowano budowę 55 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Wnioskodawcy (mieszkańcy gminy Wolanów) uzyskali dofinansowanie wynoszące do 50 % wartości inwestycji, polegającej na budowie przydomowej oczyszczalni ścieków, jednak nie więcej niż 5.000,00 zł brutto. Beneficjentem ubiegającym się o dofinansowanie na budowę przydomowej oczyszczalni ścieków wykorzystywanej na potrzeby gospodarstwa domowego zgodnie z przyjętą uchwałą mogą być podmioty dysponujące prawem własności do nieruchomości. Warunkiem uzyskania dotacji jest brak zaległości finansowych na dzień złożenia wniosku wobec Gminy Wolanów w zakresie opłat za pobór wody z gminnej sieci wodociągowej, opłat z tytułu podatków i opłat lokalnych, opłat za

odbiór odpadów. Dofinansowaniem objęte zostały inwestycje zlokalizowane na obszarach dotychczas nieskanalizowanych na terenie Gminy Wolanów, za wyjątkiem tych miejscowości, gdzie rozpoczęto budowę kanalizacji sanitarnej, uzyskano pozwolenie na budowę kanalizacji sanitarnej bądź na terenach wskazanych przez Gminę do skanalizowania w okresie najbliższych 10 lat (tj.: w szczególności posesje zlokalizowane na działkach wzdłuż drogi krajowej nr 12). Udzielono na ten cel dotacji z budżetu Gminy Wolanów na kwotę 34 400,00 zł, zaś koszty poniesione przez Mieszkańców wyniosły dodatkowo 43 752,79 zł. Program jest kontynuowany w 2024 r.

4.5.3. Infrastruktura energetyczna

W tabeli 12 przedstawiono dane dotyczące infrastruktury energetycznej (oświetlenie dróg). Długość sieci będącej na majątku Gminy wynosiła na koniec 2023 r. 22 846 m (22,8 km). W pierwszym kwartale 2023 r. zakończono rozpoczętą w 2022 r. budowę 9 nowych odcinków oświetlenia drogowego w miejscowościach: Ślepowron, Sławno, Wawrzyszów (dwa odcinki), Bieniędzice, Mniszek, Garno, Wolanów, Strzałków o łącznej długości 3.876,5 mb (96 lamp LED). Pod koniec 2023 r. wybudowano zupełnie nowe oświetlenie drogowe w miejscowości Kowalanka oraz kontynuowano wymianę opraw na energooszczędne LED wzdłuż drogi krajowej w miejscowościach Strzałków, Wawrzyszów, Mniszek – wymieniono w sumie 195 lamp. Łącznie na budowę i modernizację oświetlenia drogowego wydano w 2023 r. 988.992,20 zł. Za oświetlenie ulic zapłacono 518.602,11 zł tj. o 166.222,41 zł więcej niż w 2022 r. mimo stosowania przerwy nocnej. Za konserwację oświetlenia ulicznego zapłacono 51.660 zł, a za usługi związane z wymianą osprzętu oświetlenia drogowego oraz przyłącza do sieci 63.201,43 zł. Dzięki zamrożeniu cen przez Rząd RP oraz przerwę nocną od godz. 23.00 do 4.30 udało się utrzymać koszty oświetlenia ulic na stosunkowo niskim poziomie zważywszy na obawy pod koniec 2022 r. - brak podpisanej umowy i wielokrotne wzrosty stawki. Niestety od początku października 2023 r. na prośbę mieszkańców zrezygnowano z przerwy nocnej, co zapewne znajdzie odzwierciedlenie w wydatkach na oświetlenie ulic w 2024 r.

Tabela 12. Dane dotyczące infrastruktury oświetlenia dróg

Rodzaj oprav	Ogółem	Własność Gminy	W tym: na urządzeniach RE
70W	58	58	39
100W	660	660	556
150W	108	108	15
250 W	15	15	0
LED	1126	1126	425
Naświetlacze przy kościołach	6	6	0
Razem	1953	1953	1035

Źródło: Opracowanie własne.

W 2023 r. zakończono również prace projektowe i uzyskano pozwolenie na budowę kolejnych 8 nowych odcinków oświetlenia drogowego w miejscowości: Garno, Wawrzyszów i Sławno, których budowa będzie realizowana w drugim kwartale 2024 r.

4.6. Ochrona środowiska

4.6.1. Gospodarka odpadami

System gospodarowania odpadami został wprowadzony na terenie Gminy Wolanów z dniem 1 lipca 2013r., zostały nim objęte nieruchomości zamieszkałe.

Usługa odbioru i transportu odpadów komunalnych z terenu gminy do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych realizowana jest przez podmiot wyłoniony w drodze przetargu nieograniczonego tj.: firmę Usługi Ekologiczne „EKO-JAS”, Krzysztof Janas Garno ul. Kasztanowa 21, 26-625 Wolanów. Miejsce zagospodarowania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania: Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) w Radomiu ul. Witosa 94, 26-600 Radom. Na terenie Gminy w 2023 r. podobnie jak w latach poprzednich obowiązywał workowy system zbierania odpadów komunalnych z podziałem na 5 frakcji o następującej kolorystyce:

- czarny – zmieszane odpady komunalne;
- żółty – tworzywa sztuczne i metale;
- niebieski – papier i tektura;
- brązowy - odpady „BIO”
- zielony – szkło

Gmina zapewniła właścicielom nieruchomości worki do odpadów zbieranych selektywnie w ramach uiszczanej opłaty do Urzędu Gminy za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Dwa razy w roku w marcu i listopadzie został zorganizowany odbiór odpadów wielkogabarytowych.

Tabela 13. Ilość odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Wolanów w 2022 i 2023r.

Fracja odpadów	Ilość odebranych odpadów [Mg]	
	w 2022r.	w 2023r.
Opakowania z papieru i tektury	64,3400	72,8800
Odpady wielkogabarytowe	55,4300	58,3500
Opakowania z tworzyw sztucznych	60,4800	5,9000
Tworzywa sztuczne	188,5400	253,7600
Opakowania ze szkła	272,7000	237,6400
Odpady ulegające biodegradacji	153,2700	139,6200
Niesegregowane (mieszane) odpady komunalne	749,0200	708,4000
Żuźle i popioły	110,8000	106,8000
ŁĄCZNIE	1654,5800	1583,35000

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 14. Ilość odpadów przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi z odpadów odebranych i zebranych z terenu Gminy Wolanów w 2022 i 2023r.

Fracja odpadów	Masa odpadów przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi w 2023r.[Mg]	
	w 2022r.	w 2023r.
Opakowania ze szkła	224,9267	199,5822
Odpady wielkogabarytowe	61,5350	70,1200
Opakowania z papieru i tektury	82,5364	76,9556
Opakowania z metali	5,3951	6,0910
Opakowania z tworzyw sztucznych	95,9968	97,7220
Opakowania wielomateriałowe	0,9795	0,9208
Tworzywa sztuczne i guma	0,4640	
Odpady ulegające biodegradacji	149,6800	135,3100
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	-	3,0540
ŁĄCZNIE	621,5135	589,7556

Źródło: Opracowanie własne.

Na terenie Gminy Wolanów zorganizowano Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych prowadzony przez firmę: Usługi Ekologiczne „EKO-JAS”, Krzysztof Janas Garno ul. Kasztanowa 21, 26-625 Wolanów. W PSZOK-u przyjmowano następujące posegregowane odpady: akumulatory, meble i inne odpady wielkogabarytowe, popioły, opakowania po rozpuszczalnikach, farbách, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, świetlówki, zużyte baterie, odpady budowlane, zużyte opony, przeterminowane leki (tabela 15). Przeterminowane leki można również wrzucać do pojemnika znajdującego się w aptece i

w Ośrodku Zdrowia w Wolanowie. Pojemniki na zużyte baterie znajdują się również w obiektach użyteczności publicznej.

Tabela 15. Ilość odpadów zebranych w PSZOK w 2022r. i 2023r. [Mg]

Frakcja odpadów	Ilość odpadów zebranych w PSZOK [Mg]	
	2022 r.	2023 r.
Zmieszane odpady z budowy remontów i demontażu	8,5400	4,9100
Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	-	8,5600
Opakowania ze szkła	0,9220	2,3200
Zużyte opony	7,3730	11,0420
Opakowania z papieru i tektury	1,1200	-
Odpady wielkogabarytowe	6,1050	11,7700
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	1,6000	3,0500
Opakowania z tworzyw sztucznych	0,7500	0,4500
Leki inne niż wymienione w 20 01 31	0,0300	0,0400
Żużle i popioły	9,1500	16,6850
ŁĄCZNIE	35,5900	58,8270

Źródło: Opracowanie własne

Systemem zbiórki odpadów komunalnych na terenie Gminy Wolanów objęte zostały wyłącznie posesje zamieszkałe. Z uwagi na wzrost kosztów usług związanych z odbiorem i zagospodarowaniem odpadów, wywołany wzrostem ilości odpadów zbieranych z terenu gminy Wolanów, Rady Gminy Wolanów uchwałą z dnia 27 marca 2023 roku przyjęła nowe wyższe stawki opłat obowiązujące od 1 lipca 2023 roku w wysokości:

- 18,50 zł miesięcznie od każdego mieszkańca, jeżeli odpady są zbierane i odbierane w sposób selektywny;
- 45,00 zł miesięcznie od każdego mieszkańca (opłata podwyższona) jeżeli właściciel nieruchomości nie wypełnia obowiązku zbierania odpadów w sposób selektywny;

Ponadto w ramach podjętej uchwały zwolniono w części z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi właścicieli nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi, kompostującymi bioodpady stanowiące odpady komunalne w kompostowniku przydomowym, którzy w deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi zadeklarują, że kompostują bioodpady w kompostowniku przydomowym – ulga wynosi 4,00 zł miesięcznie.

Stawka za odbiór odpadów komunalnych naliczana jest w oparciu o liczbę mieszkańców zamieszkujących daną nieruchomość. Zgodnie ze złożonymi deklaracjami na

dzień 31.12.2023 rok systemem gospodarowania odpadami komunalnymi objętych było 7887 Mieszkańców Gminy przy 8904 osobach zameldowanych na pobyt stały. W 2022 r. było to odpowiednio 7903 zadeklarowanych Mieszkańców przy 8919 zameldowanych na pobyt stały. Liczba zadeklarowanych jest wciąż daleka od liczby zameldowanych na pobyt stały. W tym obszarze konieczne jest również stałe monitorowanie liczby osób zgłoszonych na poszczególnych nieruchomościach, szczególnie wobec faktu, że koszty gospodarki odpadami stale rosną. W 2023 r. wydatki związane z gospodarką odpadami wyniosły 1 377 088,09 zł, a dochody z tytułu opłaty za gospodarowanie odpadami wyniosły 1 1 369 674,41 zł, różnice pomiędzy wydatkami a dochodami 7 413,68 pokryto wpływami z tytułu odsetek i opłat egzekucyjnych. Problemem są również zaległości z tytułu opłaty za gospodarowanie odpadami, które na koniec 2023 r. wynosiły 83 806,80 zł i zmniejszyły się w stosunku do 2022 r. o 3 947,21 zł. Zaległości powyżej 4.000 zł wystąpiły w sołectwie Garno, Mniszek, Podlesie, Ślepowron, Młodocin Większy, Wawrzyszów, Wolanów zaległości powyżej 2.000 zł wystąpiły w sołectwach Bieniędzice, Franciszków, Kacprowice, Kowala Duszocina, Rogowa, Strzałków, Waliny i Wawrzyszów Kolonia zaległości od 1 000 zł do 2 000 zł wystąpiły w 6 sołectwach tj.: Sławno, Waclawów, Kol. Wolanów, Wymysłów, Zabłocie. Zaległości poniżej 1 000 zł wystąpiły w sołectwach: Jarosławice, Chruślice, Waclawów i Kowalanka. Łącznie na wszystkie zaległości z tytułu tej opłaty wystawiono 313 szt. upomnień oraz 167 tytułów wykonawczych z czego 2 sprawy prowadzi I US w Radomiu, 163 sprawy prowadzi II US w Radomiu, 1 sprawę prowadzi US w Zabrze i 1 sprawę prowadzi US w Tarnowskich górach. Według stanu na dzień 30 kwietnia 2024 r. na zaległości z tytułu opłaty za gospodarowanie odpadami wpłynęła kwota 20 562,46 zł.

Mimo, że ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z dniem 1 lipca 2013r. spowodowała przebudowanie systemu gospodarki odpadami w gminach, to niestety zmiany te nie wyeliminowały z krajobrazu Gminy Wolanów dzikich wysypisk odpadów. W 2023 roku na terenie gminy zlikwidowano 2 dzikie składowiska odpadów w miejscowościach Podkończyce, Sławno, Młodocin Większy, Wolanów. Ilość zebranych odpadów podczas likwidacji tych składowisk wyniosła 2,3 Mg. Gmina poniosła koszty w wysokości 2 853,36 zł. Mnóstwo odpadów jest również zbierane podczas sprzątania dróg gminnych, przystanków i terenów przydrożnych.

4.6.2. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej

Obowiązujący Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wolanów na lata 2021-2026 przyjęty uchwałą Nr XLIV/310/2022 Rady Gminy Wolanów z dnia 23 maja 2022 r. Głównym celem Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wolanów obejmującego lata 2021 do 2026 jest weryfikacja i aktualizacja osiągniętych celów wskaźników w pierwszym opracowanym dokumencie z lata 2015 – 2020 oraz charakterystyka zamierzeń inwestycyjnych, które spowodują poprawę jakości powietrza, ochronę atmosfery poprzez zmniejszenie emisji CO₂, wzrost wykorzystania OZE oraz ograniczenia zużycia energii finalnej. Cele główne odnoszą się do perspektywy długoterminowej. Osiągnięciu celów strategicznych sprzyjać będzie realizacja następujących celów szczegółowych:

- Zmniejszenie strat ciepła w budynkach użyteczności publicznej, mieszkalnych i działalności gospodarczej poprzez ich termomodernizację,
- Wzrost liczby zmodernizowanych systemów grzewczych we wszystkich sektorach użytkowników energii – dążenie do ograniczenia „niskiej emisji” i poprawy efektywności energetycznej,
- Propagowanie oraz wsparcie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,
- Ograniczenie zapotrzebowania na energię elektryczną poprzez wymianę energochłonnych źródeł światła, modernizacje w systemie oświetlenia ulicznego, Poprawa stanu i rozwój infrastruktury komunikacyjnej,
- Właściwe planowanie przestrzeni urbanistycznej,
- Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców gminy,
- Podejmowanie działań promujących wszelkie sposoby redukcji emisji CO₂ oraz podniesienie efektywności energetycznej.

W 2023 r. zrealizowano następujące działania, wpisujące się w cele strategiczne zawarte w PGN:

Tabela 16. Realizacja priorytetów Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wolanów w 2023r.

Lp	Działanie	Realizator	Okres realizacji		Poniesiony koszt w zł	Zrealizowane działania
			rozpoczęcie	zakończenie		
1.	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Wolanów wzdłuż drogi krajowej w m. Kowalanka, Strzałków i Wawrzyszów	Gmina Wolanów	2022	2023	479.696,78	Wymieniono lampy oświetlenia drogowego na oświetlenie LED

	Mniszek					
2	Wykonanie instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Wolanów oraz termomodernizacja budynku PSP w Mniszku	Gmina Wolanów	2022	2023	2.969.738	Wykonano 9 szt. instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków użyteczności publicznej
3	Budowa oświetlenia drogowego na terenie Gminy Wolanów – przedsięwzięcie zaplanowane Inwestycja obejmowała: budowę oświetlenia w miejscowościach: Bieńdzice o dł. 275m, Wawrzyszów 430m i 161m, Mniszek 307m, Sławno 1041,5m, Ślepowron 935m, Strzałków 446m, Wolanów 281m.	Gmina Wolanów	2020	2023	509.295,42	Wybudowano 9 odcinków oświetlenia ulicznego niskoemisyjnego typu LED
4.	Przebudowa, nadbudowa i termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Wolanowie wraz z budową zbiornika na nieczystości ciekłe oraz niezbędną infrastrukturą	Gmina Wolanów	2020	2023	1.169.636	W 2023 r. wykonano prace wykończeniowe i instalacyjne
5.	Modernizacja budynku świetlicy oraz strażnicy OSP w Mniszku	Gmina Wolanów	2023	2023	304.014,08	Wymiana dachu oraz montaż instalacji fotowoltaicznej
6.	Modernizacja oświetlenia wewnętrznego w przedszkolu w Wolanowie	Gmina Wolanów	2023	2023	92.500	Wymiana wszystkich opraw oświetlenia wew.
7.	Modernizacja oświetlenia boiska sportowego w m. Mniszek	Gmina Wolanów	2023	2023	52.500	Wymienione zostało oświetlenie zewnętrzne boiska

8.	Dofinansowanie Modernizacji budynku Warsztatu Terapii Zajęciowej w Młodocinie Większym	Gmina Wolanów	2023	2023	43.183,44	Ocieplenie budynku
9.	Utworzenie ścieżki edukacyjnej w m. Wolanów obok SPP	Gmina Wolanów	2023	2023	100.000	Z dofinansowaniem z WFOŚiGW wybudowano ścieżkę edukacyjną
10.	Zorganizowano Eko-jarmark Św. Doroty	Gmina Wolanów	2023	2023	30 000	Zorganizowano piknik ekologiczny adresowany do rodzin, w nim wiele konkursów i prezentacji o tematyce ekologicznej

Źródło: opracowanie własne

W tabeli 16a przedstawiono mierniki monitorowania realizacji działań prowadzących do osiągnięcia celów sformułowanych w PGN.

Tabela 16a. Mierniki monitorowania realizacji działań PGN za 2023 r.

L.p.	Działanie	Miernik monitorowania	Jednostka
1.	Edukacja ekologiczna i promocja postaw ekologicznych	Liczba przeprowadzonych kampanii promocyjnych, szkoleń	8 szt.
2.	Szkolenia i kursy	Liczba szkoleń	10 szt.
		Liczba osób przeszkolonych	900 os.
3.	Planowanie przestrzenne	Liczba ogłoszonych Miejsowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego	1 szt.
4.	Monitoring i aktualizacja PGN	Liczba aktualizacji PGN	0 szt.
5.	Instalacje odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej i prywatnych	Liczba instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii	11 szt.
6.	Wymiana źródeł ciepła w budynkach użyteczności publicznej na nowe energooszczędne i niskoemisyjne	Liczba wymienionych źródeł grzewczych	1 szt.
7.	Przebudowa i rozwój systemu oświetlenia ulicznego	Liczba zmodernizowanych/wybudowanych punktów świetlnych	96 szt. (budowa) 195 szt. (modernizacja)
8.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i prywatnych	Liczba budynków poddanych termomodernizacji	2 szt. (uż pub.) 7 szt. (prywatne)
9.	Usuwanie azbestu	Liczba gospodarstw	76 szt.

Źródło: opracowanie własne

4.6.10 Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wolanów

Obowiązek sporządzenia programu ochrony środowiska wynika z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54). Zgodnie z art. 17 wspomnianej ustawy organ gminy sporządza program ochrony środowiska. Z wykonania programu organ wykonawczy jest zobligowany do przygotowania co dwa lata raportu, który jest przedstawiany Radzie Gminy. Głównym celem sporządzenia, uchwalenia i wdrażania programu ochrony środowiska jest realizacja przez jednostki samorządu terytorialnego polityki ochrony środowiska. Programy określa cele ekologiczne, priorytety, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów. POŚ stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem łączącą wszystkie działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska oraz przyrody. Program ochrony środowiska w swoich założeniach powinien spełniać wymagania określone w art. 14, art. 17 i art. 18 ustawy Prawo ochrony środowiska.

W 2023 r. został przyjęty uchwałą Nr LVI/395/2023 z dnia Rady Gminy Wolanów z dnia 27 marca 2023 r. „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wolanów na lata 2023-2026 z perspektywą do 2028 roku”. Program ten został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz pozytywnie zaopiniowany Uchwałą nr 1125/2023 Zarządu Powiatu Radomskiego z dnia 22 marca 2023r.

Zadania zrealizowane w 2023 r. wpisujące się w cele strategiczne zawarte w POŚ przedstawiono w tabeli 17.

Tabela 17. Zadania zrealizowane przez gminę Wolanów wraz z ich finansowaniem w 2023r. - POŚ

Nazwa zadania	Liczba działań	Okres realizacji	Źródła finansowania
Obszar interwencji Ochrona klimatu i jakości powietrza			
Instalacja odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej (OSP Mniszek, Wolanów ul. Radomska 20, Wolanów, ul. Radomska 20A, GCKiB ul. Opoczyńska, SUW Wawrzyszów, Przedszkole Sławno, Szkoła Sławno, Szkoła Bieniędzice, Szkoła Mniszek, Szkoła Wolanów, Przedszkole Wolanów	11 szt.	2023	Środki z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład oraz własne gminy
Instalacja odnawialnych źródeł energii w budynkach prywatnych	4 szt.	2023	WFOŚiGW w Warszawie
Wymiana źródeł ciepła w budynkach	80 szt.	2023	WFOŚiGW w Warszawie oraz środki

prywatnych (mieszkalnych, i użytkowanych na potrzeby działalności gospodarczej na nowe energooszczędne i ekologiczne			własne beneficjentów
Budowa nowych odcinków niskoemisyjnego oświetlenia drogowego, Ślepowron, Sławno, Wolanów, Kolonia Wolanów, Strzałków, Wawrzyszów, Mniszek, Garno, Mniszek - Wawrzyszów, Mniszek - Wymysłów, Bieniędzice, o łącznej (oprawy oświetleniowe najwyższej klasy efektywności energetycznej ze źródłem światła LED)	4,17 km	2023	Środki własne gminy
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej: termomodernizacja starej części budynku PSP w Mniszku	1 szt.	2023	Program Inwestycji strategicznych Polski Ład i własne
Termomodernizacja budynków prywatnych (mieszkalnych i użytkowanych na potrzeby działalności gospodarczej)	7szt.	2023	WFOŚiGW w Warszawie i własne beneficjentów
Budowa świetlic wiejskich w miejscowości Kolonia Wawrzyszów i Rogowa, modernizacja świetlicy w miejscowości Waliny	3 szt.	2023	Środki własne gminy
Budowa dróg gminnych (Sławo, Mniszek, Garno)/ Remont modernizacja (teren gminy)	Budowa- 3 szt. – 2265,5 m Remont modernizacja- 1500 m	2023 – 2028	Środki krajowe z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład oraz RFRD, a także własne gminy
Obszar interwencji Gospodarowanie wodami			
Prowadzenie ewidencji i kontrola zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	70 szt.	2023	Środki własne gminy
Obszar interwencji Gospodarka wodno – ściekowa			
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej (rozbudowa	sieć wod. w m. Ślepowron – 400,0 m, sieć wod. w Garnie 90,8 m	2023	Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład i własne gminy

przepompowni wody w miejscowości Garno, budowa przepompowni wody w miejscowości Bieniędzice, przebudowa odcinka sieci wodociągowej w miejscowości Bieniędzice, budowa sieci wodociągowej miejscowości Ślepowron, budowa sieci wodociągowej, budowa sieci wodociągowej w Garnie.			
Budowa systemu kanalizacji sanitarnej w m. Ślepowron i Strzałków	6,57 km	2023	Środki Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład i własne gminy
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	7 szt.	2023	Środki własne beneficjentów i dotacja z budżetu gminy
Obszar interwencji Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów			
Kontynuacja programu usuwania azbestu	184,5710 Mg	2023	WFOŚiGW w Warszawie, środki własne gminy
Likwidacja dzikich składowisk odpadów	2 szt.	2023	Środki własne gminy
Obszar interwencji Zasoby przyrodnicze			
Edukacja ekologiczna	8 szt	2023 – 2028	WFOŚiGW w Warszawie, NFOŚiGW w Warszawie, środki z LGD oraz Związku Gmin Radomka, a także własne gminy

Źródło: opracowanie własne

4.6.3. Program usuwania azbestu

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów przyjęty został uchwałą Nr XLVII/163/10 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 29 stycznia 2010r. Dane dotyczące realizacji tego zadania w ostatnich latach zawiera poniższa tabela.

Tabela 18. Dane dotyczące realizacji programu usuwania azbestu w latach 2011-2023

ROK	NAZWA ZADANIA	CAŁKOWITY KOSZT ZADANIA [zł]	UZYSKANE DOFINANSOWANIE [zł]	ILOŚĆ ZUTYLIZOWANYCH WYROBÓW [Mg]
2011	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	21 666,65 (w tym 150 zł nadzór budowlany)	21 449,98 z WFOŚiGW (99%)	54,48
2014	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	15 803,40 (w tym 369 zł nadzór budowlany)	13 118,00 WFOŚiGW 5 401,00 (34,99%) NFOŚiGW 7 717,00	32,61

			(50,00%)	
	Utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest	18 718,30	15 910,00 z WFOŚiGW (84,99%)	50,59
2015	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	32 301,93 (w tym 615 zł nadzór budowlany)	26 933,00 WFOŚiGW 11 407,00 (36,00%) NFOŚiGW 15 526,00 (49,00%)	76 ,00
2016	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	59 033,78	50 178,71 z WFOŚiGW (85%)	168,80
2017	Demontaż, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	41 922,43	35 634,06 z WFOŚiGW (85%)	134,92
2019	Demontaż, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	46 622,12	21000,00 z WFOŚiGW (45,04%)	211,32
		11 151,00	10620,85 z WFOŚiGW (95,25%)	530,15
2020	Demontaż, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	28 191,43	100% - WFOŚiGW	110,14
2021	Demontaż, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	55 166,94	29 999,78 z WFOŚiGW (54,38%)	180,00
2022	Utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	71 212,23	35 000,00 z WFOŚiGW (49,15%)	180,65
2023	Utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	37 068,94	35 000,00 z WFOŚiGW (94,42%)	88,92
		39 874,99	35 000,00 z WFOŚiGW (90,21%)	95,651

Źródło: opracowanie własne.

W 2023 roku podobnie jak w poprzednich latach Gmina Wolanów wniosowała o dofinansowanie na realizację zadania „Demontaż i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów” w ramach dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. W ramach podpisanej umowy dotacji został odebrany azbest o łącznej masie 184,571 Mg. Całkowity koszt zadania wyniósł 76 943,93 zł. Dotacja ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony

Środowiska i Gospodarki Wodnej stanowiła w pierwszym naborze 94,42% a w drugim naborze 90,21 % kosztów całkowitych.

4.6.4. Program opieki nad zwierzętami

Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi Gmina Wolanów przyjęła uchwałą Nr LVI/396/2023 z dnia 27 marca 2023r., w ramach programu Gmina:

- zapewnia opiekę bezdomnym zwierzętom poprzez umieszczenie ich w schronisku;
- wskazuje gospodarstwo rolne w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich;
- zapewnia całodobową opiekę weterynaryjną zwierzętom objętym programem na wypadek zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt.

Gmina Wolanów w 2023 roku w zakresie odławiania bezpańskich zwierząt zawarła umowę z firmą: „BAROS” Maciej Glijer z siedzibą w Suchedniowie. Z tą samą firmą została zawarta również umowa w zakresie zapewnienia opieki bezpańskim zwierzętom, które uległy wypadkom w zdarzeniach drogowych. W 2023 r. odłowiono i umieszczono w schronisku 38 sztuk bezpańskich psów (w 2022r. było 34 sztuki) i 2 bezpańskim psom, które uległy wypadkom w zdarzeniach drogowych zapewniono opiekę weterynaryjną.

Poniesione przez Gminę w 2023 r. koszt realizacji programu wynosił 77 529,00 zł i był wyższy w stosunku do 2022 r. o 26 304,39 zł.

4.6.5. Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach

W ramach prac związanych z ochroną środowiska prowadzone są postępowania w przedmiocie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Decyzja środowiskowa wymagana jest dla przedsięwzięć ujętych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Dane rozporządzenie określa wykaz przedsięwzięć z ich podziałem na:

- przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko – dla danych przedsięwzięć do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dołącza się raport o oddziaływaniu na środowisko,
- przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko – dla danych przedsięwzięć do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dołącza się kartę informacyjną przedsięwzięcia.
- dołącza się kartę informacyjną przedsięwzięcia.

W 2023r. zostały wydane następujące decyzje w ramach postępowań o ocenach oddziaływania na środowisko, które dotyczyły:

1. „Rozbudowy zakładu produkcji elementów złącznych o budynek hali produkcyjnej z instalacją do powierzchniowej obróbki metali z wykorzystaniem procesów elektrolitycznych i chemicznych o powierzchni całkowitej wanien procesowych poniżej 30,0m³, budową przemysłowej oczyszczalni ścieków i zewnętrznego szczelnego zbiornika bezodpływowego”, na działce nr 35/4 w obrębie geod. Strzałków – Wnioskodawca: DREWNOWKREŃT Marian Kotkowski, Strzałków 83, 26-625 Wolanów– decyzja po przeprowadzeniu postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko.
2. „Prowadzenia punktu tymczasowego magazynowania oraz przeładunku odpadów przez prowadzącego zbieranie odpadów na działce ewidencyjnej nr 199/6 w m. Garno, gm. Wolanów, pow. radomski, woj. mazowieckie” - Wnioskodawca: Usługi Ekologiczne „EKO-JAS”, Garno, ul. Kasztanowa 21, 26-625 Wolanów - decyzja bez przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.
3. „Budowy Farmy Fotowoltaicznej PV Ślepowron o mocy 2,45 MWp wraz z infrastrukturą towarzyszącą realizowanego na działkach ewid. o nr 2071, 2074, 2075, 2129, 2113, 2078, 2077, obręb 0023 Ślepowron” – Wnioskodawca ESV S.A., ul. Ciepłownicza 1A, 55-011 Siechnice - decyzja bez przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

W 2023r. wydano również decyzję o umorzeniu w całości postępowania administracyjnego dla planowanego przedsięwzięcia pn: „Budowa oczyszczalni ścieków wraz z niezbędną infrastrukturą w miejscowości Mniszek, gm. Wolanów realizowanego na działce o nr ewid. 716, położonej w obrębie geodezyjnym Mniszek”, które zostało wszczęte na wniosek Gminy Wolanów reprezentowanej przez pełnomocnika P. Adama Lachowskiego reprezentującego firmę AL-PROJEKT Adam Lachowski z siedzibą w Kazuń Nowy, ul. Grunwaldzka 22, 05-152. Ww sprawa została umorzona w związku z brakiem możliwości kontynuacji postępowania i uzyskaniem merytorycznego załatwienia sprawy w drodze decyzji.

W 2023r. wszczęte zostało również postępowanie administracyjne na wniosek Gminy Wolanów w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia polegającego na „Budowie kanalizacji sanitarnej

grawitacyjnej i tłocznej dla miejscowości Ślepowron i Sławno gmina Wolanów realizowanego na działkach o nr ewid. 1134/5, 1136, 1137, 1138, 252, 5, 7 obręb 0023 Ślepowron oraz działkach nr ewid. 1117, 1119, 349, 126/3 obręb 0022 Sławno, jednostka ewid: 142512_2 Wolanów”. Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach bez przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko została wydana w styczniu 2024r.

W 2023r. wydano również:

- 1 decyzje na wniosek GDDKiA na wycinkę drzew zagrażających w pasie drogi krajowej (na 26 sztuk drzew);
- 1 decyzję na wniosek Powiatowego Zarządu Dróg Publicznych w Radomiu na wycinkę drzew zagrażających w pasie drogi krajowej (na 6 sztuk drzew);
- 3 decyzje na wycinkę drzew na wnioski osób prawnych;
- rozpatrzono 98 zgłoszeń zamiaru usunięcia drzew na wnioski złożone przez osoby fizyczne.

Dokonano również usunięcia zagrażających drzew przydrożnych rosnących w ciągu dróg gminnych oraz miejsc użyteczności publicznej, na które gmina uzyskała zezwolenia od Starosty Radomskiego.

4.6.6. Zbiórka odpadów z działalności rolniczej

Gmina Wolanów wzięła udział w programie priorytetowym dotyczącym usuwania odpadów z folii rolniczych, siatki i sznurka do owijania balotów, opakowań po nawozach i typu BIG BAG pochodzących z działalności rolniczej, organizowanym przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Wnioski zebrane od rolników pozwoliły oszacować, że odpady rolnicze, tj. siatka, sznurek do owijania balotów, folia rolnicza, opakowania po nawozach i opakowania typu BIG BAG stanowią w naszej Gminie ok. 32,00 Mg. Następnie do NFOŚiGW został złożony wniosek o dofinansowanie przedsięwzięcia w formie dotacji. W dniu 20.06.2023r. Wójt Gminy Wolanów podpisał z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej umowę na realizację przedsięwzięcia. Na podstawie podpisanej umowy z wyłonionym Wykonawcą - firmą Usługi Ekologiczne EKO-JAS, Krzysztof Janas, Garno ul. Kasztanowa 21, w dniach od 17 do 21 lipca 2023r. przeprowadzono zbiórkę odpadów. W zbiórce wzięło udział 15 rolników. Łącznie zebrano 32,00 Mg odpadów. Firma wyłoniona przez Gminę odpowiedzialna była za ważenie, załadunek, transport oraz rozładunek i przekazanie odpadów do odzysku lub unieszkodliwienia. Odpady zebrane z terenu naszej gminy zostały

przekazane do recyklingu. Całkowity koszt zadania wyniósł 21 865,00 zł. Dotacja ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej stanowiła 73,18%.

4.6.7 Kontrole w zakresie przestrzegania uchwały antyśmogowej

W związku z obowiązkiem wynikającym z art. 379 ustawy – Prawo ochrony środowiska pracownicy Urzędu Gminy Wolanów w 2023r. przeprowadzili 50 kontroli palenisk domowych. Zgodnie z Załącznikiem nr 5 do uchwały nr 115/20 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 8 września 2020r. minimalna liczba kontroli przestrzegania uchwały antyśmogowej jakie winna przeprowadzić gmina Wolanów w roku wynosi 50 sztuk. Liczba kontroli wymaganych do przeprowadzenia została uzależniona od liczby mieszkańców w gminie oraz od liczby kotłów niezbędnych do wymiany. Celem kontroli było przede wszystkim sprawdzenie rodzaju stosowanego paliwa przez mieszkańców jak również uświadomienie mieszkańców o przepisach jakie wprowadziła uchwała antyśmogowa dla Województwa Mazowieckiego, czyli o terminach, których należy dochować w zakresie wymiany starych, nieefektywnych kotłów. Kontrole służyły również edukacji mieszkańców jak duży wpływ na otaczające środowisko ma to, czym palimy w naszych piecach.

4.6.8 Kontrole dotyczące realizacji obowiązków właścicieli nieruchomości w zakresie pozbywania się nieczystości ciekłych.

W związku z obowiązkiem wynikającym z art. 379 ustawy – Prawo ochrony środowiska pracownicy Urzędu Gminy Wolanów w 2023 r. przeprowadzili 70 kontroli dotyczących realizacji obowiązków właścicieli nieruchomości w zakresie pozbywania się nieczystości ciekłych. Główny celem kontroli jest zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska naturalnego: gleby, wód gruntowych i zbiorników wodnych, co jest niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom.

W myśl art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, każdy właściciel nieruchomości ma obowiązek podpisać umowę z firmą posiadającą zezwolenie na opróżnianie zbiorników bezodpływowych lub osadników w instalacjach przydomowych oczyszczalni ścieków i transport nieczystości ciekłych z terenu Gminy. Mając powyższe na uwadze, podczas kontroli – właściciel nieruchomości zobowiązany jest do okazania zawartej umowy z przedsiębiorcą odbierającym ścieki oraz

dowodów potwierdzających uiszczanie opłat za tę usługę (rachunki, faktury) uprawnionym pracownikom Urzędu Gminy.

4.6.9. Sterylizacja i kastracja zwierząt właścicielskich.

Gmina Wolanów w 2023r. pozyskała dofinansowanie na realizację zadania w ramach „Mazowieckiego Programu Wsparcia Zapobiegania Bezdomności Zwierząt – Mazowsze dla zwierząt 2023”. Realizowane Zadanie pn.: „Zapobieganie bezdomności zwierząt w gminie Wolanów” współfinansowane zostało ze środków otrzymanych od Samorządu Województwa Mazowieckiego. Całkowity koszt zadania wyniósł 20.000,00 zł. Dotacja ze środków Województwa stanowiła 50% całkowitej wartości kosztów kwalifikowanych zadania tj.: 10 000,00 zł. Pozytywnie rozpatrzono 50 wniosków w ramach których 57 zwierząt zostało poddanych zabiegom kastracji lub sterylizacji. Ponadto zwierzęta poddane ww. zabiegom obowiązkowo zostały zaczipowane i zarejestrowane w CBDZOE (Centralnej Bazie Danych Zwierząt Oznakowanych Elektronicznie). Usługę w ramach zawartej umowy wykonał Pan Damian Firlej prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą Gabinet Weterynaryjny lek. wet. Damian Firlej, Garno, ul. Lipowa 38, 26-625 Wolanów.

W związku z dużym zainteresowaniem mieszkańców w dniu 09 listopada 2023r. podpisana została kolejna umowa w ramach zadania „Zapobieganie bezdomności zwierząt w Gminie Wolanów” z ww. gabinetem weterynaryjnym. Pozytywnie rozpatrzono 33 wnioski w ramach których 39 zwierząt zostało poddanych zabiegom kastracji lub sterylizacji wraz z czipowaniem. Zadanie sfinansowana ze środków budżetu Gminy na łączną kwotę 14.500 zł.

V. Polityka społeczna

5.1. Strategia rozwiązywania problemów społecznych

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 – 2025 została przyjęta uchwałą Nr XV/96/2016 Rady Gminy Wolanów z dnia 4 marca 2016 roku. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem, który opisuje, wyjaśnia i wartościuje ten fragment rzeczywistości, od którego zależy stworzenie perspektyw godnego życia zarówno jednostki, jak i grupy społecznej jako całości. Jest planem działania ukierunkowanym na realizację przedsięwzięć w obszarze polityki społecznej w wymiarze długofalowym, zaś w praktyce powinien stanowić skuteczny instrument przejścia od fazy interpretacji zjawisk i procesów społecznych do fazy społecznej przemiany.

Celem strategii są działania długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji

w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej, co przekłada się na działania na rzecz poprawy zatrudnienia oraz budowania lokalnego rynku pracy. Kompleksowa pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się ponadto na profilaktyce, systematycznym monitorowaniu sytuacji społecznej i wczesnym reagowaniu na dostrzegane deficyty. Szczegółowa diagnoza i analiza sytuacji społecznej Gminy Wolanów połączona z badaniami ankietowymi, pozwoliła wyodrębnić cele strategiczne, których wskaźniki rezultatu osiągnięte przez GOPS w czterech ostatnich latach przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 19. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów w latach 2020-2023

Cele operacyjne	Kierunki działań	Realizatorzy/Wskaźniki 2021r	Realizatorzy/Wskaźniki 2022r	Realizatorzy /Wskaźniki 2023.
Ograniczenie marginalizacji spowodowanej ubóstwem	Dożywianie	Realizator - GOPS posiłek(dożywianie) – 142 osoby, wysokość wydatkowanych środków – 35.048,50zł (własne-7.722,00zł., dotacja- 30.885,00zł)	Realizator - GOPS posiłek(dożywianie) – 140 osoby, wysokość wydatkowanych środków – 48.300zł (własne- 9.660 zł., dotacja- 38.640 zł)	Realizator - GOPS posiłek(dożywianie) – 127 osoby, wysokość wydatkowanych środków – 64.961zł (własne- 12.992 zł., dotacja- 51.969 zł)
	Pomoc finansowa	Realizator - GOPS • świadczenia pieniężne: - zasiłki okresowe - 25 rodzin - wysokość wydatkowanych środków 42.086.zł- dotacja zasiłki celowe -w tym specjalne- 56 rodzin - wysokość wydatkowanych środków : - własne 20.085 zł.	Realizator - GOPS • świadczenia pieniężne: - zasiłki okresowe - 24 rodziny - wysokość wydatkowanych środków 38.065 .zł- dotacja zasiłki celowe -w tym specjalne- 30 rodzin - wysokość wydatkowanych środków : - własne 16.340 zł.	Realizator - GOPS • świadczenia pieniężne: - zasiłki okresowe - 22 rodziny - wysokość wydatkowanych środków 35.092.zł- dotacja zasiłki celowe -w tym specjalne- 61 rodzin - wysokość wydatkowanych środków : - własne 25.120 zł.
	Współpraca z Bankiem żywności, Caritasem, itp.	Realizator - GOPS • liczba rodzin, którym wydano skierowanie do Banku Żywności- 54	Realizator - GOPS • liczba rodzin, którym wydano skierowanie do Banku Żywności- 90	Realizator - GOPS • liczba rodzin, którym wydano skierowanie do Banku Żywności
	Działania Zespołu Interdyscyplinarnego grup roboczych	Realizator - GOPS , UG - liczba niebieskich kart 39 - grupy robocze - 85 - spotkania zespołu -4	Realizator - GOPS , UG - liczba niebieskich kart 31 - grupy robocze - 93 - spotkania zespołu -4	Realizator - GOPS , UG - liczba niebieskich kart - 32 - grupy robocze - 132 - spotkania zespołu -4
	Wsparcie asystenta rodziny	Realizator - GOPS - liczba asystentów - 1 - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta	Realizator - GOPS - liczba asystentów - 1 - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta	Realizator - GOPS - liczba asystentów - 1 - liczba rodzin

		rodziny –6	rodziny – 8 w tym 20 dzieci	objętych wsparciem asystenta rodziny – 13 w tym 30 dzieci
	Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)	Realizator - GOPS • liczba stypendiów socjalnych (razem z zasiłkami szkolnymi) – świadczeń 738 (w tym 11 zasiłki szkolne) wysokość wydatkowanych środków: - środki własne- 30.268,40 zł. - dotacja – 121.073,60 zł.	Realizator - GOPS • liczba stypendiów socjalnych (razem z zasiłkami szkolnymi) – świadczeń - 512 (w tym 0 zasiłków szkolnych) wysokość wydatkowanych środków: - środki własne- 20.682,28 zł. - dotacja – 82.729,08 zł.	Realizator - GOPS • liczba stypendiów socjalnych (razem z zasiłkami szkolnymi) – świadczeń - 570 (w tym 8 zasiłków szkolnych) wysokość wydatkowanych środków: - środki własne- 19.061,74 zł. - dotacja – 76.246,95 zł.
Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Seniora, Dnia Babci i Dziadka	Realizator – GOPS - liczba imprez/uroczystości – 11 - liczba osób uczestniczących w imprezach/uroczystościach - około 50 osób Wartość zamówienia – 9.586,95 zł.	Realizator – GOPS - liczba imprez/uroczystości – 20 - liczba osób uczestniczących w imprezach/uroczystościach – około 65 osób Wartość zamówienia – 4.542,15zł	Realizator – GOPS - liczba imprez/uroczystości – 20 - liczba osób uczestniczących w imprezach/uroczystościach – około 65 osób Wartość zamówienia – 22.760,26zł.
	Utworzenie punktu poradnictwa, konsultacji i informacji gdzie świadczona byłaby pomoc psychologiczna, prawna, medyczna i geriatryczna	Realizator - GOPS Pomoc psychologiczna : • zawarto umowy zlecenie – 1 •liczba rodzin objętych psycholog udzielił 58 konsultacji	Realizator - GOPS Pomoc psychologiczna : • zawarto umowy zlecenie – 1 •liczba rodzin objętych psycholog udzielił 59 konsultacji	Realizator - GOPS Pomoc psychologiczna : • zawarto umowy zlecenie – 1 •liczba rodzin objętych psycholog udzielił 67 konsultacji
Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym, starszym, przewlekle chorym	Wypłacanie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków losowych	Realizator - GOPS • zasiłki stałe – 37 rodzin, wysokość wydatkowanych środków 182.192,77zł.(dotacja) •świadczenia pielęgnacyjne -liczba świadczeń - 754 -wysokość wydatkowanych środków 1.461.857,81zł (dotacja) • zasiłki pielęgnacyjne - 2161 świadczeń, wysokość wydatkowanych środków 464.919,36zł (dotacja)	Realizator - GOPS • zasiłki stałe – 35 rodzin, wysokość wydatkowanych środków 207.299 zł.(dotacja) •świadczenia pielęgnacyjne -liczba świadczeń - 910 -wysokość wydatkowanych środków 1.910.429,17zł (dotacja) • zasiłki pielęgnacyjne - 2247 świadczeń, wysokość wydatkowanych środków 482.404,40zł (dotacja)	Realizator - GOPS • zasiłki stałe – 35 rodzin, wysokość wydatkowanych środków 201.215,64 zł.(dotacja) 3.301,64zł. (własne) •świadczenia pielęgnacyjne -liczba świadczeń – 1.034 -wysokość wydatkowanych środków 2.516.509,40zł (dotacja) • zasiłki pielęgnacyjne - 2.397 świadczeń,

				wysokość wydatkowanych środków 514.994,24zł (dotacja)
	Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osobom niepełnosprawnym i samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne dysfunkcje wymagają pomocy	- liczba świadczonych usług opiekuńczych – 2.810 - liczba beneficjentów usług opiekuńczych- 13	- liczba świadczonych usług opiekuńczych – 3361 - liczba beneficjentów usług opiekuńczych- 14	- liczba świadczonych usług opiekuńczych – 1.816 - liczba beneficjentów usług opiekuńczych- 11
	Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zajęć rehabilitacyjnych oraz zakupu leków	- liczba świadczeń - 13 - kwota dofinansowania – 2.335zł. – środki własne ujęte w zasiłkach celowych.	- liczba świadczeń - 20 - kwota dofinansowania – 2.290zł. – środki własne ujęte w zasiłkach celowych.	- liczba świadczeń - 9 - kwota dofinansowania – 1.870zł. – środki własne ujęte w zasiłkach celowych.

Źródło: Opracowanie własne.

Zawarte w powyższej tabeli dane obrazują ilościowo realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej zadania takie jak: zapewnienia pomocy w formie dożywiania dzieci w szkole, zasiłki celowe, stałe, okresowe, świadczenia opiekuńcze, stypendia socjalne oraz stałe poradnictwo psychologiczne dla Mieszkańców Gminy. W porównaniu do 2022 roku wydatki na te świadczenia w 2023 roku nieznacznie uległy obniżeniu i podwyższeniu w związku z poprawą poziomu życia Mieszkańców Gminy Wolanów, wyrażoną w szczególności poziomem ich dochodów. Wyjątek stanowią świadczenia opiekuńcze tj. zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne, które znacznie wzrosły, co wiąże się nierozdzielnie ze starzeniem społeczeństwa. Poprawę sytuacji Mieszkańców Gminy Wolanów wyraźnie pokazuje liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w ostatnich latach:

- 2015 r. – 361 rodzin tj. 1 276 osób;
- 2016 r. – 324 rodziny tj. 1 198 osób;
- 2017 r. – 263 rodziny tj. 858 osób;
- 2018 r. - 204 rodziny tj. 558 osób;

- 2019 r. – 173 rodziny tj. 462 osoby;
- 2020 r. – 165 rodzin tj. 428 osób⁶.
- 2021 r. – 201 rodzin tj. 438 osób
- 2022 r. – 197 rodzin tj. 431 osób
- 2023 r. – 133 rodziny tj. 296 osób

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów na lata 2016–2025 realizowana jest w obszarze pomocy społecznej w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

- Gminny Program Profilaktyki Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii;
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób doznających Przemocy Domowej w Gminie Wolanów na lata 2024 - 2030;
- Gminny program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

5.2. Gminny program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Do zadań własnych gminy należy w szczególności opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Natomiast system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Od 2012r. w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki.

W 2023 roku Gmina Wolanów poniosła koszty związane z pobytem 11 dzieci w pieczy zastępczej w łącznej wysokości 162.240,98zł. i w porównaniu do 2022 roku uległy zwiększeniu. Wzrost lub obniżenie kosztów spowodowany jest nie tylko zwiększeniem lub zmniejszeniem liczby dzieci, lecz wzrostem kosztów ich utrzymania (10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu dziecka w pieczy

⁶ Dane GOPS.

zastępczej, 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej). W 2023 roku działania na rzecz osób i rodzin wymagających pomocy świadczył Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolanowie. W ramach pracy socjalnej udzielano rodzinom szeroko rozumianego wsparcia w zakresie swoich zadań, a w szczególności pracy socjalnej. Opierając się na założeniach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej gmina zatrudnia także na umowę o pracę asystenta rodziny. W 2023 roku 13 rodzin zostało objętych opieką asystenta rodziny, w których łącznie przebywała 30 dzieci. Liczba ta w porównaniu do 2022 roku (8 rodzin zostało objętych opieką asystenta, w których łącznie przebywało 20 dzieci) uległa zwiększeniu. Wszystkie rodziny objęte wsparciem asystenta charakteryzowały się bezradnością w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. W niektórych rodzinach wieloprotymowych zaobserwowano poprawę w ich funkcjonowaniu. Przykładem może być wdrożenie nawyku dbania o higienę osobistą i czystość mieszkania, wdrożenie nawyku realizowania obowiązku szkolnego. Z uwagi na liczne dysfunkcje trwałe zmiany są trudne do osiągnięcia i wymagają dużego nakładu pracy i czasu. Mimo to, zebrane doświadczenia pozwalają pracownikom socjalnym na coraz trafniejsze dobieranie form pomocy do specyfiki rodzin objętych pomocą.

5.3. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

Przedstawione wskaźniki zostały przygotowane w oparciu o cele operacyjne wraz z przyporządkowanymi kierunkami działań uchwalanego rocznego Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Wolanów w roku 2021 oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, a także przyjętego 4-letniego Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Wolanów na lata 2022-2025.

Celem głównym Programu jest ograniczenie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania napojów alkoholowych, używania środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych - poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców Gminy Wolanów oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych. W tabeli poniżej przedstawiono wskaźniki realizacji działań w latach 2021-2023.

Tabela 20. Wskaźniki realizacji działań w latach 2021-2023 w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Wolanów na lata 2022-2025

Cele operacyjne	Działania	Wskaźniki za 2021	Wskaźniki za 2022	Wskaźniki za 2023
Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, a także współuzależnionych	1. Przyjmowanie zgłoszeń o przypadkach wystąpienia nadużywania alkoholu lub zażywania narkotyków powodujących rozpad życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylanie się od obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny, zakłócanie spokoju lub porządku publicznego.	- liczba zarejestrowanych pacjentów – 18 osób	- liczba przyjętych zgłoszeń wystąpienia problemu – 70 zgłoszeń - liczba przyjętych wniosków o zobowiązanie do leczenia odwykowego – 30 wniosków	- liczba przyjętych zgłoszeń wystąpienia problemu – 43 zgłoszenia - liczba przyjętych wniosków o zobowiązanie do leczenia odwykowego – 15 wniosków
	2. Organizowanie posiedzeń i spotkań roboczych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wolanowie z podziałem na podzespoły problemowe.	- liczba posiedzeń GKRPA – 14	- liczba posiedzeń GKRPA – 14 posiedzeń (w tym 1 posiedzenie wyjazdowe) - liczba spotkań roboczych GKRPA – 3 spotkania robocze	- liczba posiedzeń GKRPA – 28 posiedzeń (w tym 2 posiedzenie wyjazdowe) - liczba spotkań roboczych GKRPA – 1 spotkania robocze
	3. Prowadzenie rozmów motywacyjno-konsultacyjnych z osobami uzależnionymi od alkoholu lub pijącymi problemowo i osobami współuzależnionymi.	- liczba osób, z którymi prowadzono rozmowy – 120 osób zaproszono (30 osób zgłosiło się na posiedzenie)	- liczba osób, z którymi zostały przeprowadzone rozmowy z podziałem na osoby uzależnione i członków ich rodzin – 82 osoby (77 osób uzależnionych, 5 członków rodziny) - liczba osób, które podjęły dobrowolne leczenie bez konieczności składania wniosku do sądu – 19 osób - liczba osób, wobec których nie było możliwe podjęcie działań z powodu braku możliwości rozpatrzenia sprawy – 3 osoby	- liczba osób, z którymi zostały przeprowadzone rozmowy z podziałem na osoby uzależnione i członków ich rodzin – 49 osób (34 osób uzależnionych, 15 członków rodziny) - liczba osób, które podjęły dobrowolne leczenie bez konieczności składania wniosku do sądu – 15 osób - liczba osób, wobec których nie było możliwe podjęcie działań z powodu braku możliwości rozpatrzenia sprawy – 2 osoby
	4. Prowadzenie procedury zmierzającej do sądowego zobowiązania do poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba osób skierowanych na badanie w przedmiocie uzależnienia od alkoholu/narkotyków – 13 osób - liczba sporządzonych opinii psychologiczno-psychiatrycznych przez biegłych – 5 opinii - liczba złożonych wniosków do sądu – 7 wniosków	- liczba osób skierowanych na badanie w przedmiocie uzależnienia od alkoholu/narkotyków – 15 osób - liczba sporządzonych opinii psychologiczno-psychiatrycznych przez biegłych – 7 opinii - liczba złożonych wniosków do sądu – 11 wniosków

	5.Prowadzenie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego (w tym motywowanie osób uzależnionych i członków rodzin do podjęcia leczenia, rozpoznawanie zjawiska przemocy domowej oraz udzielanie im wsparcia).	- liczba osób, którym udzielono pomocy terapeutycznej – 20 osób	- liczba udzielonych mieszkańcom gminy porad i konsultacji – 211 porad - liczba osób korzystających z Punktu z problemem z alkoholowym, DDA, przemoc, stosujących przemoc – 91 osób - liczba pracowników zatrudnionych w Punkcie – 3 pracowników (psycholog, terapeuta oraz prawnik oddelegowany ze Starostwa) - liczba przeprowadzonych interwencji kryzysowych – 0 interwencji - liczba godzin dyżurów prowadzonych przez specjalistów – 1 205 godzin	- liczba udzielonych mieszkańcom gminy porad i konsultacji – 185 porad - liczba osób korzystających z Punktu z problemem z alkoholowym, DDA, przemoc, stosujących przemoc – 103 osoby - liczba pracowników zatrudnionych w Punkcie – 3 pracowników (psycholog, terapeuta oraz prawnik oddelegowany ze Starostwa) - liczba przeprowadzonych interwencji kryzysowych – 0 interwencji - liczba godzin dyżurów prowadzonych przez specjalistów – 1 439 godzin
	6.Organizowanie i udział w szkoleniach oraz warsztatach podnoszących kwalifikacje i poszerzających umiejętności Realizatorów Programu.	- liczba zorganizowanych konferencji, szkoleń, warsztatów – 2 (warsztat profilaktyczny dla nauczycieli PSP, Wolańów, szkolenie dla Pełnomocnika) - liczba uczestników konferencji, szkoleń, warsztatów – 8 osób	- liczba osób korzystających ze szkoleń – 9 osób (GKRPA, Pełnomocnik ds. profilaktyki uzależnień, ZI, Inspektor ds. zezwoleń alkoholowych) - liczba szkoleń – 5 szkoleń (Jak skutecznie realizować zadania GKRPA?, Aspekty prawne w pracy w GKRPA, Skuteczna realizacja zadań GKRPA – procedury, Koncesja, Leczenie odwykowe)	- liczba osób korzystających ze szkoleń – 18 osób (GKRPA, Pełnomocnik ds. uzależnień, Zespół Interdyscyplinarny, Inspektor ds. zezwoleń alkoholowych, Przedstawiciele Szkół, Policja) - liczba szkoleń – 2 („Zmiana ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw”, „Współpraca Służb w środowisku lokalnym – praktyczne rozwiązania”)
Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.	1.Udzielanie wsparcia psychologicznego osobom uzależnionym i ich rodzinom.	- liczba osób, którym udzielono wsparcia psychologicznego – 45 osób	- liczba osób, którym udzielono wsparcia psychologicznego – 48 osób - liczba godzin wsparcia – 145 godzin	- liczba osób, którym udzielono wsparcia psychologicznego – 46 osób - liczba godzin wsparcia – 135 godzin
	2.Udzielanie pomocy prawnej osobom uzależnionym i ich rodzinom.	- liczba osób, którym udzielono porad prawnych – 20 osób	- liczba osób, którym udzielono wsparcia prawnego – 65 osób - liczba godzin zrealizowanego działania – 902 godziny	- liczba osób, którym udzielono wsparcia prawnego – 87 osób - liczba godzin zrealizowanego działania – 1 100 godzin
	3.Prowadzenie poradnictwa dla rodzin, w których występują problemy z uzależnieniami w	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba zorganizowanych grup wsparcia – 1 grupa - liczba osób objętych poradnictwem – 10 osób	- liczba zorganizowanych grup wsparcia – 2 grupy - liczba osób objętych poradnictwem – 15 osób

	zakresie przyczyn sięgania po alkohol, narkotyki oraz ponoszenia szkód zdrowotnych i społecznych z ich używania.			
	4. Wsparcie dla rodzin, u których z powodu uzależnień występuje przemoc.	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba osób, którym udzielono pomocy związanej z przemocą – 30 osób - liczba godzin zrealizowanego działania – 150 godzin	- liczba osób, którym udzielono pomocy związanej z przemocą – 35 osób - liczba godzin zrealizowanego działania – 155 godzin
	5. Stosowanie procedury „Niebieskiej Karty” w przypadku przemocy domowej.	GKRPA nie założyła żadnej „Niebieskiej Karty”.	GKRPA nie założyła żadnej „Niebieskiej Karty”.	GKRPA nie założyła żadnej „Niebieskiej Karty”.
	6. Wspieranie instytucjonalnych form pracy z programem terapeutycznym lub profilaktycznym z dziećmi i młodzieżą.	- liczba zorganizowanych działań - 2 - liczba uczestników – 45 osób (Turnus rehabilitacyjno-integracyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych, SRA „RADOŚĆ”) Trzeźwościowy Rajd Rowerowy) - liczba podmiotów realizujących wakacyjne obozy i kolonie – 1 podmiot (Stowarzyszenie „RADOŚĆ”)	- liczba zorganizowanych działań – 1 działanie (Turnus rehabilitacyjno-integracyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych zrealizowany przez SRA „RADOŚĆ”) - liczba osób objętych wsparciem – 15 osób - liczba godzin zrealizowanego działania – 50 godzin	- liczba zorganizowanych działań – 1 działanie (Turnus rehabilitacyjno-integracyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych zrealizowany przez SRA „RADOŚĆ”) - liczba osób objętych wsparciem – 15 osób - liczba godzin zrealizowanego działania – 50 godzin
	7. Prowadzenie szkoleń i warsztatów dla rodziców z zakresu profilaktyki problemowej.	- liczba szkoleń – 1 szkolenie prowadzone przez Terapeutę uzależnień - liczba osób uczestniczących w szkoleniu – 40 osób	- liczba szkoleń – 0 szkoleń - liczba osób uczestniczących w szkoleniu – 0 osób	- liczba szkoleń – 0 szkoleń - liczba osób uczestniczących w szkoleniu – 0 osób
Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym (w tym w ramach organizacji czasu wolnego).	1. Realizowanie i zakup materiałów do rekomendowanych programów profilaktycznych dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, w tym również realizowanie programów interwencyjnych z obszarów profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej.	- liczba realizowanych programów profilaktycznych – 1 program - liczba uczestników – 60 osób	- liczba zrealizowanych programów profilaktycznych – 0 programów - liczba osób uczestniczących w programie profilaktycznym – 0 osób	- liczba zrealizowanych programów profilaktycznych – 1 rekomendowany program profilaktyczny „Debata” - liczba osób uczestniczących w programie profilaktycznym – 59 osób
	2. Udział w ogólnopolskich i lokalnych kampaniach społecznych.	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba kampanii, w których wzięto udział – 1 kampania („Lato z Komisarzem Zebłą”)	- liczba kampanii, w których wzięto udział – 1 kampania („Lato z Komisarzem Zebłą”)
	3. Organizowanie kampanii edukacyjnych, informacyjnych i społecznych w zakresie oddziaływań profilaktycznych na	- liczba kampanii – 4 (Kampania informacyjna pn. „PRZEMOC. NIECH SIĘ STRAŻY PRAWA” , „Otwórz się na pomoc-	- liczba zrealizowanych kampanii – 7 kampanii („Przeciw pijanym kierowcom”, „Na straży prawa”, „Otwórz się na pomoc-	- liczba zrealizowanych kampanii – 10 kampanii („Alkohol a funkcjonowanie rodziny, „Przeciw pijanym kierowcom”,

	terenie Gminy Wolanów.	JA STOSUJE”, Zbiórki krwi, Kampania „Cyberprzemoc- świat wirtualny problem realny”)	przemoc”, „Bezpieczne wakacje”, „Reaguj to twój prawny obowiązek”, „Uzależnienia behawioralne”) - liczba osób uczestniczących w kampaniach – 9 330 osób	„Alkohol w organizmie kierowcy”, „Alkohol a ciąża”, „Otwórz się na pomoc-alkoholizm”, „Przemoc niszczy dzieciństwo – reaguj, kiedy się dowiesz”, „Depresja. Rozumiesz – Pomagasz ”, „Domowe zasady ekranowe”, „Słowa ranią na całe życie”, Leki i alkohol”) - liczba osób uczestniczących w kampaniach – 1 250 osób
4.Finansowanie oraz rozpowszechnianie materiałów specjalistycznych, edukacyjnych, informacyjnych i promocyjnych w zakresie profilaktyki alkoholowej, narkomanii, przemocy i uzależnień behawioralnych.	- liczba rozdysponowanych materiałów – 1 708 (poradnik pn. „Otwórz się na pomoc”, film „Dzieci w sieci”, poradnik pn. „Długo cieszyć się życiem – ABC profilaktyki prozdrowotnego trybu życia dla Seniorów, materiały dla przedszkoli i klas pierwszych „Bezpieczny przedszkolak” oraz „Elementarz Bezpieczeństwa”, ulotki, plakaty dot. problematyki uzależnień)	- liczba rozdysponowanych materiałów – 2 002 (poradnik pn. „Otwórz się na pomoc- przemoc”, film „Przeciwstaw się przemocy i żyj bez strachu”, , materiały dla przedszkoli i klas pierwszych „Bezpieczny przedszkolak” oraz „Elementarz Bezpieczeństwa”, ulotki, plakaty dot. problematyki uzależnień)	- liczba rozdysponowanych materiałów – 1 700 (Poradnik pn. „Otwórz się na pomoc- alkoholizm”, „Alkohol w organizmie kierowcy”, „Leki i alkohol”, materiały dla przedszkoli i klas 1 „Bezpieczny przedszkolak” oraz „Elementarz bezpieczeństwa”, ulotki plakaty dotyczące problematyki uzależnień)	
5.Rozwijanie oferty zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży promującej zdrowy styl życia.	- liczba konkursów – 2 (Konkurs ZSP Sławno „Bezpieczne wakacje” oraz „Wielkanocna Kartka”)	- liczba zrealizowanych działań – 1 („Trzeźwość na co dzień”) - liczba uczestników – 30 osób	- liczba zrealizowanych działań – 0 działań - liczba uczestników – 0 osób	
6.Organizacja wydarzeń promujących trzeźwość.	- liczba projektów – 4 projekty - liczba uczestników projektów - 109 osób (Plakaty informacyjne przeciw pijanym przygotowane przez Klub Senior+, Akcja roznoszenia ulotek w ramach miesiąca abstynencji, Trzeźwościowy Rajd rowerowy, Kampania informacyjna pn. „Pileś? Nie jedź!”	- liczba zrealizowanych działań – 6 działań - liczba uczestników – 550 osób (4 Akcje Zbiórki krwi, Pielgrzymka trzeźwościowa, Rajd Rowerowy, Akcja ulotkowa)	- liczba zrealizowanych działań – 6 działań - liczba uczestników – 497 osób (4 Akcje Zbiórki krwi, Pielgrzymka trzeźwościowa, Rajd Rowerowy, Akcja ulotkowa)	
7.Organizacja wypoczynku letniego i zimowego z elementami terapeutycznymi lub	- liczba uczestników – 90 osób (Bezpieczne ferie zimowe dla dzieci	- liczba osób uczestniczących w wypoczynku – 340 osób - liczba	- liczba osób uczestniczących w wypoczynku – 383 osoby	

	profilaktycznymi dla dzieci i młodzieży.	uczęszczających do szkół z terenu naszej Gminy)	zorganizowanych przedsięwzięć – 3 przedsięwzięcia (Bezpieczne ferie zimowe dla dzieci uczęszczających do szkół z terenu naszej Gminy, Kino na leżakach, Piknik czytelniczy)	- liczba zorganizowanych przedsięwzięć – 2 przedsięwzięcia (Bezpieczne ferie zimowe dla dzieci uczęszczających do szkół z terenu naszej Gminy, Zielona szkoła)
	8. Organizowanie i finansowanie zajęć pozalekcyjnych, w tym sportowych	- liczba projektów / programów / działań – 2 (13 Europejski Tydzień Sportu, Akcja promowania trzeźwego stylu życia w wieku senioralnym) - liczba uczestników projektów / programów / działań – 362 osoby	- liczba zorganizowanych zajęć dla dzieci i młodzieży – 1 działanie (Tydzień Sportu dla wszystkich) - liczba osób uczestniczących w zajęciach – 552 osoby	- liczba zorganizowanych zajęć dla dzieci i młodzieży – 3 działania (25 Mazowieckie Igrzyska Młodzieży Polskiej, Mazowiecki Tydzień Bezpieczeństwa, Mini Olimpiada Sportowa) - liczba osób uczestniczących w zajęciach – 233 osoby
	9. Wspieranie i realizowanie działań profilaktycznych organizowanych przez młodzież np. wolontariat.	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba działań organizowanych przez młodzież – 2 działania (Akcja ulotkowa pod kościołem, kurs pierwszej pomocy przedmedycznej oraz asysta podczas Rajdu Rowerowego) - liczba osób uczestniczących w zajęciach – 52 osoby	- liczba działań organizowanych przez młodzież – 3 działania (Akcja ulotkowa pod kościołem, kurs pierwszej pomocy przedmedycznej oraz asysta podczas Rajdu Rowerowego, Szkolne Koło Caritas) - liczba osób uczestniczących w zajęciach – 66 osób
	10. Podejmowanie działań dotyczących problematyki FAS/FASD np. konferencje, warsztaty, szkolenia	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba uczestników – 260 osób - liczba organizowanych przedsięwzięć – 1 przedsięwzięcie (kampania informacyjna pt. „Nie piję za jego zdrowie”)	- liczba uczestników – 143 osoby - liczba organizowanych przedsięwzięć – 1 przedsięwzięcie (kampania informacyjna pt. „Alkohol a cięża ”)
	11. Edukowanie i wsparcie dorosłych oraz osób starszych zagrożonych uzależnieniami i im ulegającym.	- liczba osób objętych edukacją – 150 osób - liczba podejmowanych działań – 3 działania (Pogadanki profilaktyczne dla osób starszych)	- liczba osób objętych edukacją – 1 000 osób - liczba podejmowanych działań – 2 działania (rozdysponowanie Poradnika pn. „Długo cieszyć się życiem – ABC profilaktyki i zdrowotnego trybu życia dla Seniorów), rozdysponowanie materiałów w ramach Kampanii „Na straży prawa”)	- liczba osób objętych edukacją – 100 osób - liczba podejmowanych działań – 1 działanie (rozdysponowanie „Leki i alkohol – niebezpieczne związki”)
Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 ¹ i art. 15 ustawy z dnia 26 października 1982r.	1. Prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych wynikających z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz	- liczba przeprowadzonych kontroli – 0 kontroli	- liczba przeprowadzonych kontroli – 6 kontroli (w tym 2 przez Policję, 4 przez członków GKRPA)	- liczba przeprowadzonych kontroli – 5 kontroli (w tym 2 przez Policję, 3 przez członków GKRPA)

o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.	przestrzegania zasad i warunków określonych w udzielonych zezwoleniach.			
	2.Ograniczanie dostępności alkoholu na terenie Gminy.	-liczba obowiązujących zezwoleń w sklepach i lokalach gastronomicznych – 47 zezwoleń	- liczba obowiązujących zezwoleń w sklepach i lokalach gastronomicznych – 64 zezwolenia	- liczba obowiązujących zezwoleń w sklepach i lokalach gastronomicznych – 68 zezwoleń
	3.Organizowanie szkoleń dla sprzedawców napojów alkoholowych.	-liczba przeprowadzonych szkoleń – 0 szkoleń - liczba osób uczestniczących w szkoleniach – 0 osób	-liczba przeprowadzonych szkoleń – 1 szkolenie - liczba osób uczestniczących w szkoleniach – 15 osób	-liczba przeprowadzonych szkoleń – 0 szkoleń - liczba osób uczestniczących w szkoleniach – 0 osób
Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i uzależnieniom behawioralnym.	1.Zakup i przygotowanie niezbędnych materiałów na potrzeby działalności Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego realizującego zadania z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom.	- lista zakupionych i przygotowanych materiałów (plakaty dot. kampanii, tablice informacyjne, materiały biurowe, 3 sztalugi, tablica magnetyczna)	- lista zakupionych i przygotowanych materiałów (Logo, Namiot profilaktyczny, Wieszak na ubrania, Bristol, Filiżanka, Klucz, plakaty dot. kampanii, ulotki)	- lista zakupionych i przygotowanych materiałów (2 tablice Fazy Rozwoju Uzależnienia od Alkoholu, 1 tablica sucho ściernalna magnetyczna, materiały biurowe, plakaty dot. kampanii, ulotki)
	2.Wspieranie inicjatyw podejmowanych przez podmioty zajmujące się statutowo profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień.	- liczba zgłoszonych i zrealizowanych przedsięwzięć – 1 przedsięwzięcie (Turnus rehabilitacyjno-integracyjny) - liczba instytucji i organizacji pozarządowych, które zgłosiły oferty i otrzymały dofinansowanie – 1 organizacja SRA „RADOŚĆ”	- liczba zgłoszonych i zrealizowanych przedsięwzięć – 2 przedsięwzięcia (Turnus rehabilitacyjno-integracyjny, Wycieczka do Częstochowy) - liczba instytucji i organizacji pozarządowych, które zgłosiły oferty i otrzymały dofinansowanie – 2 organizacje SRA „RADOŚĆ” KSM Wolanów	- liczba zgłoszonych i zrealizowanych przedsięwzięć – 2 przedsięwzięcia (Turnus rehabilitacyjno-integracyjny, Wycieczka do Częstochowy) - liczba instytucji i organizacji pozarządowych, które zgłosiły oferty i otrzymały dofinansowanie – 1 organizacja SRA „RADOŚĆ”
	3.Współpraca i integracja działań poszczególnych instytucji i organizacji w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom na terenie Gminy Wolanów.	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba spotkań, konsultacji – 1 spotkanie - liczba spotkań z przedstawicielami szkół	-liczba spotkań, konsultacji – 2 spotkania - liczba spotkań z przedstawicielami szkół, psychologiem, pedagogiem specjalnym
	4.Badanie zjawiska, diagnoza lokalna, badanie ewaluacyjne.	-liczba przeprowadzonych badań, sondaży, diagnoz i ewaluacji – 1 ewaluacja Gminnego Programu za 2021 rok	- ilość wykonanych badań – 1 badanie kompleksowe - ilość dokonanych diagnoz lokalnych – 1 Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych Gminy Wolanów	- ilość wykonanych badań – 1 badanie ewaluacyjne Programu za 2023 rok - ilość dokonanych diagnoz lokalnych – 43 wstępna diagnoza problemu klienta w zakresie uzależnień i przemocy w rodzinie, ocena sytuacji rodzinnej prowadzona w Punkcie Inform-Konsultacyjnym

Źródłem finansowania Programów są środki własne Gminy Wolanów uzyskane z wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

W 2023 roku łączna wysokość środków finansowych uzyskanych przez gminę z tytułu rocznych opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych wynosiła **173 345,32 zł**.

Łączna wysokość środków finansowych zaplanowanych w budżecie gminy na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w 2023 roku wynosiła **281 935,76 zł**.

Wysokość środków finansowych faktycznie wykorzystanych na realizację Gminnego Programu w 2023 roku wynosiła **175 830,20 zł**.

Wysokość środków z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych niewykorzystanych w poprzednich latach, a wykorzystanych w 2023 roku na realizację Gminnego Programu wynosiła **62 586,30 zł**.

Wysokość środków finansowych uzyskanych w 2023 roku przez gminę z tytułu opłat w części, o której mowa w art. 92 ust. 11 oraz dodatkowej opłaty, o której mowa w art. 92 ust. 21 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi (od sprzedaży napojów alkoholowych w opakowaniach jednostkowych o ilości nominalnej napoju nieprzekraczającej 300 ml) wynosiła **45 938,46 zł**.

Niewykorzystane środki w kwocie **106 105,56 zł** zostaną przekazane na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Wolanów na lata 2022-2025 do budżetu na rok 2024.

5.4. Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi

Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2023 został przyjęty uchwałą nr LI/352/2022 Rady Gminy Wolanów z dnia 28 listopada 2022 r. Celem głównym programu było zapewnienie efektywnego wykonywania zadań Gminy, wynikających z przepisów prawa, poprzez włączenie organizacji pozarządowych w ich realizację oraz budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy samorządem gminnym a organizacjami pozarządowymi.

Cel główny Programu realizowany był poprzez realizację celów szczegółowych zawartych w Programie:

- ożywianie społecznej aktywności Mieszkańców, w tym działalności wolontariackiej,
- poprawa dostępności Mieszkańców Gminy do informacji publicznej i o działalności sektora pozarządowego,
- poprawa jakości życia, poprzez pełniejsze zaspakajanie potrzeb Mieszkańców Gminy,
- integracja podmiotów realizujących zadania publiczne,
- prezentacja dorobku podmiotów działalności pożytku publicznego i promowanie ich osiągnięć,
- wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych,
- tworzenie warunków i zachęt do rozwoju już istniejących oraz powstawania nowych organizacji pozarządowych,
- stworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej Mieszkańców Gminy,
- zwiększenie udziału mieszkańców Gminy w rozwiązywaniu lokalnych problemów,
- promowanie postaw obywatelskich i prospołecznych.

Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi realizowana była w oparciu o zasadę pomocniczości, jawności, efektywności, uczciwej konkurencji, partnerstwa i suwerenności stron, a także legalności.

W 2023 roku Gmina Wolanów wspierała zadania realizowane przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Wsparcie Gminy dotyczyło dofinansowania realizacji zadań pożytku publicznego, mieszczących się w katalogu zadań własnych gminy.

Podstawą formalną współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pożytku publicznego było zlecenie realizacji zadań organizacjom pozarządowym poprzez wsparcie wykonania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji. Przedmiotem współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi były głównie zadania realizowane w zakresie kultury fizycznej i sportu, dziedzictwa kulturowego w zakresie upowszechniania i rozwoju kultury ludowej, w zakresie pomocy społecznej w tym wspieranie osób z niepełnosprawnością oraz osób uzależnionych i ich rodzin.

W 2023 roku zostały ogłoszone cztery otwarte konkursy ofert na realizację zadań w zakresie:

1. pomoc społeczna w ramach realizacji resortowego Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”;

2. kultura i ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego na realizację zadań w zakresie rozwijania wśród ludności, a w szczególności wśród dzieci i młodzieży świadomości kultury i tradycji regionalnej;
3. wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej - zadanie z zakresu kultury fizycznej - organizacja i prowadzenie programów szkolenia sportowego dzieci i młodzieży oraz uczestnictwo w zorganizowanej rywalizacji sportowej w zakresie piłki nożnej i siatkowej;
4. wspierania osób uzależnionych i ich rodzin.

Ponadto w trybie pozakonkursowym na podstawie złożonego wniosku oraz uproszczonej oferty udzielono dotacji w zakresie, kultywowania i organizowania przedsięwzięć z zakresu kultury, zwyczajów ludowych i tradycji.

Wzorem lat ubiegłych zadania w głównej mierze miały obejmować swym zakresem jak największą liczbę mieszkańców Gminy Wolanów. Szczegółowe przedsięwzięcia zawarte w projektach mogły być realizowane w formach zapewniających ich najwyższą skuteczność. Na realizację zadań w poszczególnych obszarach konkursu przeznaczono:

- w obszarze pomoc społeczna – udzielone: 292 842, 00 zł
- w obszarze kultury, sztuki, ochrony dóbr i dziedzictwa narodowego – 50 000,00 zł
- w obszarze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej – 150 000,00 zł
- w obszarze wspierania osób uzależnionych i ich rodzin – 13 692,00 zł

Gmina Wolanów w wyniku rozstrzygnięcia konkursu nr 1/2023 ogłoszonego 2 stycznia 2023 roku na powierzenie wykonywania zadania publicznego w 2023 r. w obszarze pomocy społecznej w ramach realizacji resortowego Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej pt. „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” dotację na realizację przedmiotowego zadania otrzymało Stowarzyszenie Przyjaciół Młodocina Większego i Osób Niepełnosprawnych Pozytywni, z którym została zawarta umowa i przyznana kwota dotacji w wysokości 292 842,00 zł zgodnie ze złożoną ofertą. Przedmiotowa dotacja zastała wykorzystana częściowo – w wysokości 281 231,40 zł, pozostała część niewykorzystanej dotacji w wysokości 11 610,60 zł zwrócono w terminie określonym w umowie.

W wyniku rozstrzygnięcia konkursu nr 2/2023 ogłoszonego 18 stycznia 2023 roku w obszarze kultura i ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w zakresie: wspieranie i upowszechnianie kultury ludowej wśród dzieci i młodzieży dotację na realizację zadania otrzymało: Stowarzyszenie Miłośników Zespołu Ludowego „Wolnianki”, z którym została zawarta umowa i przyznana kwota dotacji na zadanie w wysokości 40.000,00 zł.

W wyniku przedłożenia sprawozdania uznaje się dotację za wykorzystaną w pełnej wysokości zgodnie z celem na jaki została udzielona.

W wyniku rozstrzygnięcia konkursu nr 3/2023 ogłoszonego 13 lutego 2023 roku w obszarze upowszechniania kultury fizycznej i sportu: organizacja i prowadzenie programów szkolenia sportowego dzieci i młodzieży oraz uczestnictwo w zorganizowanej rywalizacji sportowej w zakresie piłki nożnej i siatkowej dotację na realizację zadania otrzymał Gminny Klub Sportowy „JAGUAR” w Wolanowie, z którym została zawarta umowa i przyznana kwota dotacji w wysokości 150.000,00 zł. W wyniku przedłożenia sprawozdania uznaje się dotację za wykorzystaną w pełnej wysokości zgodnie z celem na jaki została udzielona.

W 2023 roku w wyniku rozstrzygnięcia konkursu nr 4/2023 ogłoszonego dnia 12 maja 2023 roku w obszarze ochrona zdrowia, przeciwdziałanie uzależnieniom Stowarzyszeniu Rodzin Abstynenckich „Radość” została również udzielona dotacja celowa na realizację zadania w zakresie wspierania osób uzależnionych i ich rodzin, zadania pn.: Gminnie i rodzinie – rehabilitacja i integracja osób uzależnionych i ich rodzin” w wysokości 13 692 zł. W wyniku przedłożenia sprawozdania uznaje się dotację za wykorzystaną w pełnej wysokości zgodnie z celem na jaki została udzielona.

Poza tym w 2023 roku na wniosek Stowarzyszenia Inicjatyw Kulturalnych „Na ludową Nutę” została na wniosek udzielona dotacja celowa na realizację zadania w obszarze kultura i ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w zakresie Kultywowania i organizowania przedsięwzięć z zakresu kultury, zwyczajów ludowych i tradycji, zadania pn.: „Promocja kultury ludowej – Jarmark Ludowy Tyndy Ryndy 2023” . Na podstawie złożonej oferty uproszczonej oraz zawartej umowy Stowarzyszenie uzyskało dotację w wysokości 10.000 zł.

Realizacja Programu współpracy daje podstawę do wniosku, iż przyczynia się on do większej aktywności społecznej organizacji pozarządowych. Aktywność i rozwój organizacji pozarządowych w dużej mierze zależały od działań i wsparcia samorządu Gminy. Aktywizacja Mieszkańców poprzez działalność stowarzyszeń sprzyjała rozwojowi Gminy, a Gmina zyskała cennych partnerów do realizacji zadań statutowych poprzez włączenie lokalnych społeczności. Dzięki kontynuowanej współpracy z organizacjami i dofinansowaniu przez Gminę realizowanych przez organizacje zadań publicznych, budowane jest partnerstwo pomiędzy administracją publiczną a organizacjami pożytku publicznego.

Współpraca Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi w 2023 roku opierała się również na wsparciu działań organizacji od strony merytorycznej tj. pomocy w

przygotowaniu ofert i wniosków oraz sprawozdawczości czy rozliczeniu wniosków grantowych. Dzięki tej współpracy organizacje te pozyskały środki na realizację swoich działań oraz miały szansę wszechstronnego rozwoju.

Wsparcie merytoryczne otrzymały:

- Stowarzyszenie „Razem dla Rozwoju” z Bieniędzic,
- Stowarzyszenie „Inicjatywa Młodych – Kolonia Wawrzyszów”,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych „Na ludową Nutę”,
- Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich „Radość”,
- Koło Gospodyń Wiejskich Kolonia Wawrzyszów,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Bieniędzicach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Chruślicach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Jarosławicach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wawrzyszowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Walinach,

W 2023 roku Gmina Wolanów nie udzieliła żadnej pożyczki krótkoterminowej organizacjom pozarządowym.

VI. Stan realizacji zadań oświatowych

W roku 2023 w Gminie Wolanów funkcjonowały: jeden Zespół Szkolno – Przedszkolny w Sławnie, w skład którego wchodzi Publiczna Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Sławnie oraz Samorządowe Publiczne Przedszkole w Sławnie. Trzy szkoły podstawowe – Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Wolanowie, Publiczna Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Armii Krajowej 72 Pułku Piechoty w Mniszku oraz Publiczna Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Bieniędzicach, a także jedno przedszkole – Samorządowe Publiczne Przedszkole w Wolanowie.

W wyniku rekrutacji do Samorządowego Publicznego Przedszkole w Wolanowie w roku szkolnym 2023/2024 uczęszcza 222 dzieci. Nie było dzieci, które nie zakwalifikowały się do przedszkola. Natomiast do Samorządowego Publicznego Przedszkole w Sławnie na dzień 30 września 2023 r. do przedszkola uczęszczało 62 dzieci – pełna obsada.

W 2022 r. do Przedszkola w Wolanowie uczęszczało 225 dzieci, a do Przedszkola w Sławnie 61.

W 2021 r. do Przedszkola w Wolanowie uczęszczało 218 dzieci - 175 miejsc w 7 oddziałach w przedszkolu oraz 50 miejsc w 2 oddziałach w Publicznej Szkole Podstawowej w

Wolanowie. Natomiast do Samorządowego Publicznego Przedszkola w Sławnie uczęszczało 60 dzieci.

W 2020 r. do Przedszkola w Wolanowie uczęszczało 212 dzieci - 175 miejsc w 7 oddziałach w przedszkolu oraz 50 miejsc w 2 oddziałach w Publicznej Szkole Podstawowej w Wolanowie. Natomiast do Samorządowego Publicznego Przedszkola w Sławnie uczęszczało 40 dzieci.

Przedszkola czynne są od godz. 7.00 do godz. 17.00 od poniedziałku do piątku. Zapewniają bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę w ramach podstawy programowej od godz. 7.00 do godz. 12.00. Zajęcia wykraczające poza czas przeznaczony na bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę są finansowane przez rodziców. Zgodnie z uchwałą Rady Gminy Nr LIX/418/2023 z dnia 30 czerwca 2023 r. w sprawie określenia wysokości opłat za korzystanie z wychowania przedszkolnego w publicznych przedszkolach prowadzonych przez Gminę Wolanów, opłata za jedną godzinę tych zajęć wynosi 1,30 zł. Przedszkole zapewnia odpłatne wyżywienia dla wychowanków przedszkola. Opłata za korzystanie z wyżywienia została ustalona przez dyrektora przedszkola w porozumieniu z organem prowadzącym i wynosi 11,00 zł dziennie.

W szkołach podstawowych w roku szkolnym 2023/2024 liczba uczniów ogółem zmniejszyła się i ogółem wynosi 905, wzrosła w oddziałach przedszkolnych w szkołach w podstawowych do 101. Zwiększenie liczby dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych w stosunku do ubiegłych lat wynika z obecności pięciolatków w danych oddziałach i tak: (PSP w Wolanowie – 11 pięciolatków, PSP w Mniszku – 3 pięciolatków, PSP w Bieniędzicach – 6 pięciolatków, PSP w Sławnie – nie było pięciolatków). Liczba sześciolatków – (tj. rocznik 2017) wynosi 81. W roczniku 2016 i 2015 było to 80 dzieci.

W roku szkolnym 2022/2023 liczba uczniów w szkołach ogółem wynosiła 933, w tym 94 w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych.

W roku szkolnym 2021/2022 liczba uczniów w szkołach ogółem wynosiła 928, w tym 80 w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych.

W placówkach szkolnych zatrudnionych jest 121 nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy i 31 nauczycieli w niepełnym wymiarze co stanowi ogółem 133,71 etatu przeliczeniowego oraz 46 pracowników obsługi i administracji co stanowi 43 etatów przeliczeniowych, w tym :

- w szkołach podstawowych zatrudnionych jest 87 nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy i 27 nauczycieli w niepełnym wymiarze co stanowi ogółem 98,22 etatu przeliczeniowego oraz 32 pracowników obsługi i administracji co stanowi 29 etatu przeliczeniowego,

- w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych zatrudnionych jest 5 nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy

- w przedszkolach zatrudnionych jest 29 nauczycieli w pełnym wymiarze i 4 nauczycieli w niepełnym wymiarze co stanowi ogółem 30,49 etatu oraz 14 pracowników obsługi i administracji w pełnym wymiarze czasu pracy.

W 2023 roku na finansowanie oświaty wydatkowano kwotę 20.327.383,77 zł, co stanowi 31,95% wydatków wykonanych ogółem i 46,64% wykonanych wydatków bieżących. Na dzień 30.12.2022 roku wydatki bieżące na oświatę wyniosły kwotę 18.196.991,36 zł. A więc w ciągu roku wzrosły o 2.130.392,41 zł. A w porównaniu do 2021 r. wzrosły o kwotę 3.264.327,00 zł (tabela 20).

Tabela 21. Wydatki Gminy Wolanów w 2021 r. w jednostkach oświatowych*

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	Zmiana +/- w stosunku do 2022 r.
	w zł				
Wydatki bieżące 801 Oświata i wychowanie	15 214 692,85	17 063 057,56	18 196 991,36	20 327 383,77	+2 130 392,41
Dochody bieżące 801 Oświata i wychowanie	1 026 014,07	1 350 494,78	1 567 014,34	1 940 852,91	+373 838,57
Subwencja oświatowa	9 582 318,00	9 818 136,00	10 220 313,00	11 456 808,00	+1 236 495,00
Luka finansowa między Db a Wb	4.606.360,78	5.894.426,78	6 409 664,02	6 929 722,86	+520 058,84
Wydatki bieżące - Szkoły podstawowe 80101					
PSP Bieniędzice	1 479 374,07	1 682 890,17	1 728 742,19	1 727 649,56	- 1 092,63
PSP Mniszek	2 057 461,79	2 406 446,06	2 560 601,79	2 701 168,93	+140 567,14
PSP Sławno	2 400 042,81	2 791 741,90	2 684 327,41	2 743 257,59	+58 930,18
PSP Wolanów	4 684 268,95	4 959 108,29	5 712 443,61	6 663 108,02	+950 664,41
Wydatki bieżące - Oddziały przedszkolne w szkołach 80103					
PSP Bieniędzice	86 672,38	97 876,76	80 361,10	52 482,25	-27 878,85
PSP Mniszek	124 526,43	165 352,91	149 673,45	91 753,85	-57 919,60
PSP Sławno	88 289,22	60 208,27	97 454,38	148 549,27	+51 094,89
PSP Wolanów	124 941,09	194 721,04	172 972,43	150 080,13	-22 892,30
Wydatki bieżące - Przedszkola 80104					
SPP Sławno	451 533,11	541 644,16	607 200,69	775 756,95	+168 556,26
SPP Wolanów	2 007 583,31	2 351 317,77	2 603 305,48	3 094 192,18	+490 886,70

*Bez wydatków na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, bez wydatków na podręczniki, na doszkalać nauczycieli, pomoc zdrowotną i dowóz uczniów.

Planowana subwencja oświatowa w 2023 r. pokryła 56,36 % wydatków bieżących w tym dziale, a w 2022 r. 56,16 % planowanych wydatków bieżących Gminy na oświatę i wychowanie, natomiast pozostałe blisko 44% Gmina pokrywa ze środków własnych oraz dotacji celowych na dofinansowanie zadań własnych

Wzrost wydatków bieżących w placówkach oświatowych spowodowany był głównie podwyżką wynagrodzeń łącznie o 1.207.805,65 zł, w tym w szkołach podstawowych wzrosły o 878.848,63 zł, w zerówkach zmniejszyły się o 68.847,85 zł ze względu na zmniejszenie ich liczby, a w przedszkolach wzrosły o 397.804,87 zł. O wzroście wynagrodzeń zadecydowała podwyżka o 7,8 % wynagrodzeń nauczycieli (Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 24 lutego 2023 r. o wzroście wynagrodzenia minimalnego nauczycieli) oraz dwukrotny wzrost płacy minimalnej dla pracowników obsługi i administracji:

- od 1 stycznia 2023 r. wzrost o 480 zł w stosunku do kwoty obowiązującej w 2022 r., która wynosiła 3.010,00 zł tj. wzrost o 15,9% do kwoty 3.490,00 zł,

- od 1 lipca 2023 r. wzrost o 590 zł w stosunku do kwoty 2022 r. (3.010,00 zł) tj. wzrost o 19,6% do kwoty 3.600,00 zł.

Istotnie spadły natomiast koszty materiałów i wyposażenia – w szkołach podstawowych o 121.193,25 zł, w przedszkolach o 36.275,16 zł, ze względu na nieodpłatne przekazanie szkole w Wolanowie i przedszkolu węgla na cały sezon grzewczy z zasobów zakupionych przez gminę. Kolejną dynamicznie rosnącą pozycją były koszty energii – w szkołach podstawowych wzrosły o 79.811,71 zł, w przedszkolach o 16.785,82 zł. Znacznie wzrosły również koszty pozostałych usług – w szkołach podstawowych o 184.930,57 zł, w przedszkolach o 85.279,43 zł. Wzrost wydatków z tytułu odpisu na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych w szkołach o 29.199,00 zł, w zerówkach o 5.627,00 zł, a w przedszkolach o 16.299,00 zł.

Na ogólny wzrost wydatków wpłynął również wzrost kosztów zakupu środków żywności dla stołówki prowadzonej przy PSP w Wolanowie o kwotę 121.269,33 zł w stosunku do roku 2022, spowodowany wzrostem cen żywności.

Wydatki na opłaty za pobyt dzieci z naszej gminy w przedszkolach publicznych i niepublicznych na terenie innych gmin (Jedlińsk, Radom, Kowala, Zakrzew i Orońsko) wyniosły 197.151,79 zł. (o 49.266,43 zł więcej do 2022 r.).

Koszt utrzymania oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych wynosił 443.865,50 zł (o 56.595,86 zł mniej niż w 2022 r.).

Na dowóz dzieci do szkół w 2023 r. wydatkowano kwotę 584.175,67 zł (o 92.681,64zł więcej niż w 2022 r.). Środki wykorzystano na:

- dowóz dzieci do szkół wydatkowano 352.488,00 zł,
- dowóz dzieci niepełnosprawnych wydatkowano 86.082,00 zł,
- zwrot kosztów dowozu dzieci niepełnosprawnych do placówek szkolnych przez rodziców ogółem wydatkowano 145.605,67 zł.

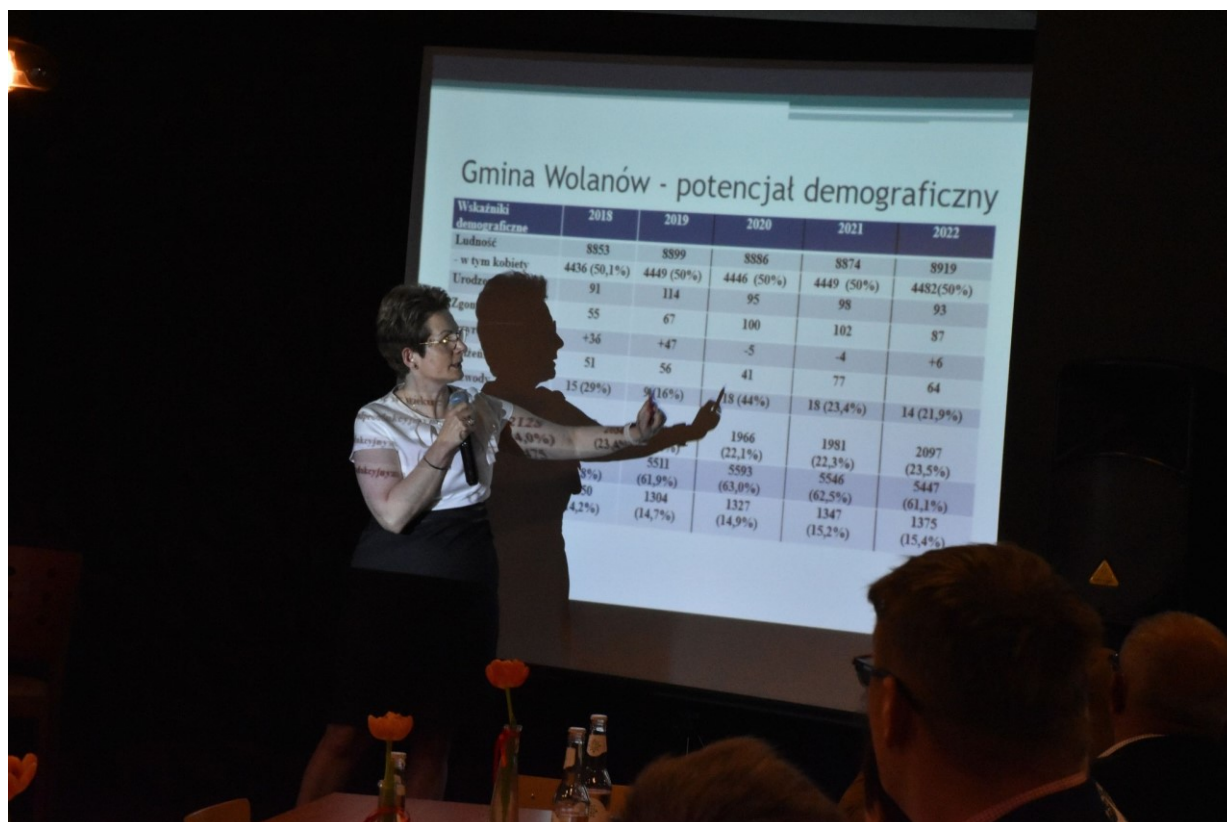
Na doksztalanie i doskonalenie zawodowe nauczycieli we wszystkich placówkach oświatowych w 2023 roku wydatkowano kwotę 24.474,21 zł, co stanowi 55,49% planowanych wydatków. Środki zostały wykorzystane na szkolenia Rad Pedagogicznych, indywidualne kursy i szkolenia nauczycieli oraz dopłaty do czesnego dla studiujących nauczycieli.

Na zapewnienie uczniom prawa do bezpłatnego dostępu do podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych w 2023 roku wydatkowano kwotę 105.108,05zł

Na pozostałą działalność w 2023 roku wydatkowano kwotę 110.093,32zł. Środki te przeznaczono na dofinansowanie sportu w szkole, a w szczególności na zakup sprzętu sportowego, przewóz uczniów na zawody sportowe i dofinansowanie obozu sportowego dla uczniów z PSP w Wolanowie oraz różne opłaty i składki.

Urząd Gminy Wolanów dokonuje wypłat pomocy zdrowotnej dla nauczycieli w tym również nauczycieli emerytowanych oraz wypłaty dla ekspertów komisji egzaminacyjnej przy awansie zawodowym. W 2023 roku faktycznie wydatki wyniosły 31.300,00 zł.

VII. Realizacja uchwał Rady Gminy

Pani Wójt podczas prezentacji raportu o stanie gminy na sesji absolutoryjnej w czerwcu 2023 r.

Stosownie do art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym - Wójt Gminy jest organem wykonawczym Gminy, do którego zadań należy m.in. wykonywanie Uchwał Rady Gminy.

Realizując obowiązki nałożone przepisami ustawy samorządowej Wójt Gminy przy pomocy Urzędu Gminy realizował uchwały podjęte przez Radę Gminy w 2023 roku w sposób określony uchwałami. Rada Gminy w roku 2023 obradowała na dziesięciu sesjach zwyczajnych oraz dwóch sesjach nadzwyczajnych, podejmując sto pięć uchwał. Z częstotliwością comiesięczną podejmowane były zmiany w uchwale budżetowej na 2023 rok.

Na sesji w dniu 27 marca 2023 r. Rada Gminy Wolanów Uchwałą Nr LVI/394/2023 przyjęła „Gminny Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wolanów na lata 2023 – 2026” .

Na tej samej sesji Rada Gminy Wolanów podjęła uchwałę Nr LVI/395/2023 Rady Gminy Wolanów w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Wolanów na lata 2023 – 2026 z perspektywą do 2028 roku.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt 4 a ustawy o samorządzie gminnym w czerwcu Rada Gminy Wolanów na sesji absolutoryjnej w dniu 2 czerwca 2023 r. rozpatrywała raport o

stanie gminy, podjęła uchwałę w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy wotum zaufania oraz jednomyślnie udzieliła Wójtowi Gminy absolutorium z tytułu wykonania budżetu za 2022 r.

Celem realizacji zadań własnych gminy podjęta została w dniu 23 marca 2023 r. Uchwała Nr LVI/400/2023 Rady Gminy Wolanów w sprawie zmiany uchwały Nr XLVII/334/2022 Rady Gminy Wolanów z dnia 22 sierpnia 2022 r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych i ustalenia nowego przebiegu dróg gminnych nr 351208W, 351212W, 351213W, 351234W, 351242W, 351243W, 351244W, 351248W, 351249W

Na sesji w dniu 26 października Rada Gminy przyjęła Uchwałę Nr LXIII/455/2023 w sprawie „Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Gmin Obszaru Funkcjonalnego Radomia 2030+” z Prognozą Oddziaływania na Środowisko.

Na tej samej sesji przyjęta została również Uchwała Nr LXIII/459/2023 Rady Gminy Wolanów w sprawie wyrażenia zgody na odpłatne nabycie od Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa nieruchomości niezabudowanej położonej w obrębie Mniszek oznaczonej jako działka ewidencyjna nr 257.

Ważnym aktem prawa miejscowego jest również Uchwała Nr LXIII/460/2023 Rady Gminy Wolanów z dnia 26 października w sprawie ustalenia zasad usytuowania na terenie gminy Wolanów miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych. Wprowadzony akt uchylił uchwałę z 2001 roku.

Uchwałą Nr LXIV/470/2023 z dnia 27 listopada Rada Gminy Wolanów obniżyła cenę skupu żyta do celów wymiaru podatku rolnego na 2024 rok.

W dniu 28 grudnia przyjęta została Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Wolanów na lata 2024 – 2033 oraz Uchwała Budżetowa Gminy Wolanów na rok 2024.

Na sesji budżetowej Rada Gminy podjęła również Uchwałę Nr LXV/477/2023 w sprawie dopłaty do taryfy w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków.

Podjęte przez Radę Gminy uchwały Wójt Gminy zgodnie z art. 90 ust. 1 i 2 ustawy o samorządzie gminnym przekazał w nieprzekraczalnym terminie 7 dni do organów nadzoru, jakimi są w zakresie zgodności z prawem – Wojewoda Mazowiecki, natomiast w zakresie spraw finansowych – Regionalna Izba Obrachunkowa.

Zgodnie z art. 7 ust 1 pkt 1 ustawy o dostępie do informacji publicznej, wszystkie uchwały opublikowane zostały w Biuletynie Informacji Publicznej, zaś uchwały stanowiące akty prawa miejscowego w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Wszystkie uchwały zostały przez organ wykonawczy Gminy wykonane z

zachowaniem procedur i terminów określonych uchwałami i przepisami prawa.

VIII. Ważniejsze wydarzenia kulturalne w 2023 r.

Rok 2023 był dla Gminnego Centrum Kultury i Biblioteki czasem powrotów do wydarzeń bez restrykcji covidowych i obostrzeń. Był to czas pełen kreatywnej aktywności i spotkań z mieszkańcami.

Dbaliśmy aby uczestnicy naszych wydarzeń mogli skorzystać z różnych form wydarzeń kulturalnych: koncerty m.in. z okazji dnia patronki naszej Gminy św. Doroty, warsztaty dla dorosłych o zróżnicowanej tematyce chociażby Masaż twarzy, Kubańskie zajęcia taneczne z Rodrigo Rodriguezem, artystyczne tworzenie wielkanocnych flower box 'ów czy lekcje biblioteczne, Klub Małego Czytelnika, sadzenie drzewek z okazji Dnia Ziemi, czy tradycja palenia Marzanny to tylko niektóre z aktywności GCKiB w Wolanowie w tym roku. Organizujemy również z dużym powodzeniem Eko – Jarmark św. Doroty w Wolanowie – wydarzenie poświęcone życiu w stylu ekologicznym w nurcie zero waste, ze zwróceniem uwagi mieszkańców na ekologiczne rozwiązania w życiu codziennym. Eko – Jarmark to jedna z wielu współorganizowanych przez nas imprez. Kolejną jest Wolanów Food Festival, w której staramy się rozpropagować lokalną kuchnię oraz potrawy regionu.

Nasza instytucja to prócz wydarzeń cyklicznych, zajęcia stałe. Również w 2023 r. oferowaliśmy naszym podopiecznym (dzieciom i młodzieży), szeroką ofertę zajęć: zajęcia plastyczno -techniczne „Kre(a)tywne czwartki, zajęcia malarskie, zajęcia dziewiarskie na okrągłych obręczach dziewiarskich, zajęcia taneczne, hip-hop oraz akrobatyka z grupą „26-600 studio”; zajęcia klubiku malucha dla najmłodszych mieszkańców naszej Gminy. Poprzez ofertę zajęć staramy się aby uczestnicy zajęć rozwijali swoje talenty i pasje, odkrywali swoje nowe możliwości i rozwijali te obecne. Dorośli znajdą u nas możliwość uczestniczenia w spotkaniach autorskich, koncertach i recitalach, specjalnie dla nich organizowaliśmy także warsztaty kreatywne oraz zajęcia fitness i wyjazdowe potańcówki z muzyką ludową i współczesną. Staramy się być tam gdzie bije kulturalne serce naszej Gminy. Poniżej przedstawimy szerzej kilka wydarzeń organizowanych przez nas w 2023 r.

Zespół Wolnianki – występ podczas Wolanow Food Festival 2023.

Wakacyjne kino na leżakach - dotychczas odbyły się już III edycje objazdowego kina po sołectwach Gminy Wolanów, które organizuje GCKiB w Wolanowie we współpracy z LGD Razem dla Radomki. W edycji 2023 odwiedziliśmy sołectwo: Mniszek z animacją dla dzieci.

Wakacyjne kino letnie

Sołectwo Waliny z filmem „Facet (nie)potrzebny od zaraz”; miejscowość Bieniędzice z filmem „Gotowi na wszystko -Exterminator”; miejscowości Wawrzyszów z filmem

„Na układy nie ma rady” . Każdy nasz przyjazd był witany z wielkim entuzjazmem mieszkańców, zawsze mogliśmy też liczyć na pomoc sołtysów w realizacji wydarzenia.

Były to wydarzenia, które oprócz możliwości obejrzenia filmu integrowały mieszkańców ze sobą, rozpalano grille, koła gospodyń oferowały poczęstunek. Był to dodatkowy walor kulturalny, który realizowany był spontanicznie przez mieszkańców sołectw w których pojawiało się nasze kino.

Biegnij z flagą w Gminie Wolanów - 26.05.2023 r. zorganizowaliśmy ze środków biura Niepodległa w ramach programu dotacyjnego „Symbole Narodowe RP” . Było to wydarzenie patriotyczne, które miało na celu uczczenie symboli narodowych RP. Trasą ok. 3 km przemierzyliśmy ulice Wolanowa z flagami w dłoniach.

Bieg z flagą.

Występ Zespołu Grandioso.

Na mecie czekała część piknikowa wydarzenia. Dla zebranych mieszkańców Gminy oraz uczniów Szkół wystąpili: zespół Ludowy Wolnianki, zespół Ludowy „Guzowianki” oraz orkiestra „Grandioso”. W pikniku wzięli udział również żołnierze WOT oraz historyczna grupa rekonstrukcyjna. Przepyszną wojskową grochówkę przygotowało dla zebranych Koło Gospodyń Wiejskich „Rogowianki”.

Poprzez bieg chcieliśmy zaszcześcić w uczestnikach pamięć i szacunek do symboli narodowych, aby były one dla nas dumą i aby każdy uczestnik wydarzenia wiedział jak ważna jest dla nas tożsamość narodowa, dbanie o kultywowanie tradycji związanych z czczeniem symboli narodowych.

Gminna biblioteka w 2023 roku realizowała szereg działań promujących książkę i czytelnictwo w kręgu najmłodszych mieszkańców gminy Wolanów, wśród których najważniejszym przedsięwzięciem było powstanie Klubu Małego Czytelnika, są to comiesięczne zajęcia, których głównym celem jest wszechstronny rozwój dziecka poprzez kontakt z książką. Drugim ważnym działaniem są wyjazdowe lekcje biblioteczne. Przy współpracy z instytucjami oświaty z terenu Gminy Wolanów odbywają się warsztaty, które prezentują bibliotekę, jako miejsce dla każdego.

Zabawa i nauka, a to wszystko na Pikniku Czytelniczym, który w 2023 roku organizowany był w SPP w Wolanowie. Podczas spotkania dzieci miały okazję wysłuchać baśni oraz legend, a dodatkowo odbyły się warsztaty, które polegały na zaprojektowaniu domków dla „Trzech świnek”.

Zajęcia dla dzieci.

Biblioteka systematycznie bierze udział w ogólnopolskich akcjach tj. Cała Polska Czyta Dzieciom, Dzień Głośnego Czytania, Narodowe Czytanie, Mała Książka- Wielki Człowiek oraz Noc bibliotek.

Narodowe Czytanie to impreza, która poprzez kontakt z największymi dziełami polskiej literatury promuje czytelnictwo oraz wzmacnia poczucie narodowej tożsamości. Nie byłoby to możliwe, gdyby nie współpraca z Klubem Senior+ w Chruślicach oraz Wolniankami.

Noc bibliotek jest tematyczną imprezą adresowaną do najmłodszych czytelników, na której dzieci w 2023 roku poznały świat baśni Braci Grimm.

Biblioteka dodatkowo realizuje takie zadania jak: organizacja spotkań autorskich dla dzieci oraz dorosłych a także konkursy czytelnicze.

Noc Bibliotek.

Narodowe czytanie.

IX. Współpraca z innymi społecznościami samorządowymi

W roku 2023, tak jak w latach poprzednich nie zmieniła się liczba stowarzyszeń międzygminnych, do których należy Gmina Wolanów. W ramach ich działalności w roku 2023 realizowane były poniżej opisane przedsięwzięcia.

Związek Gmin „Radomka”. W dniu 1 lutego 2023 r. w Publicznej Szkole Podstawowej w Sławnie odbył się wernisaż prac, które podsumowały ubiegłoroczne Konkursy organizowane przez Związek Gmin Radomka. Pierwszy z tych konkursów, pod nazwą „Cztery pory roku w dolinie Radomki”, skierowany był do uczniów klas IV – VII szkół podstawowych. Konkurs trwał niemal cały rok. Polegał na przygotowaniu prac fotograficznych ukazujących atrakcyjne miejsca pod względem turystycznym, kulturowym czy zabytkowym w otoczeniu przyrody w jednej z pór roku identyfikujące daną gminę. Nagrodzone zdjęcia zostały wykorzystane do wydania kalendarza na 2023 rok. Głównym celem konkursu było rozwijanie kreatywności i motywowanie do doskonalenia umiejętności fotograficznych przy jednoczesnym poszukiwaniu wyjątkowych miejsc w gminach leżących nad Radomką. Chodziło też o zachęcenie dzieci i młodzieży do odkrywania na nowo miejsc powszechnie znanych. W konkursie tym wzięło udział 26 uczniów z ośmiu szkół podstawowych. Ostatecznie jury doceniło wszystkie prace fotograficzne przyznając jednakowe nagrody i wyróżnienia. Uczniowie szkoły w Sławnie w kategorii szkoły zajęli drugie miejsce oraz zdobyli trzy nagrody w dwóch kategoriach, eko choinka i eko ozdoba choinkowa. Uczestnicy wydarzenia mieli okazję obejrzeć program artystyczny. Inscenizacja „Duchy śmieciuchy”, została oparta na kanwach drugiej części „Dziadów” Adama Mickiewicza. I trzeba przyznać, że rzadko przedstawienia szkolne osiągnęły tak wspaniały poziom artystyczny. Aktorzy – uczniowie klasy VIII A PSP w Sławnie – wcielili się w mistyczne postacie, a Guślarz przywoływał kolejne duchy. Te zjawiały się kolejno na scenie i żaląc się opowiadały o swoich przewinieniach za życia. Skarżyły się na zadane im kary prosząc o pomoc. Ich głównym grzechem za życia był brak szacunku dla natury.

Związek Gmin Radomka po raz osiemnasty zaprosił wszystkich miłośników jednośladów do udziału w Rowerowym Zlocie Gwieździstym. 16 czerwca 2023 r. rowerzyści wyruszyli z 6 gmin leżących nad Radomką, aby spotkać się nad zalewem w Domaniowie. W imprezie uczestniczyła młodzież szkolna z terenu Związku Gmin Radomka. Gminę Wolanów reprezentowali uczniowie z PSP w Sławnie. Podczas pikniku na rowerzystów czekała aktywna wystawa rowerów zabytkowych zorganizowana pod hasłem „Wsiadaj i jedź zabytkiem”, wielkoformatowa wystawa fotograficzna, prelekcja dotycząca bezpiecznej jazdy

jednośladem oraz konkursy z nagrodami. Partnerem XVIII Rowerowego Zlotu Gwieździstego był Samorząd Województwa Mazowieckiego. Patronat honorowy nad imprezą objął Starosta Radomki oraz Starosta Przysuski.

Związek Gmin był również partnerem Eko Jarmarku św. Doroty organizowanego 28 maja 2023r. w Wolanowie.

W dniu 15.12.2023 r. odbył się wernisaż prac wraz z wręczeniem nagród zdobytych w konkursie „Eko Dolina Radomki” zorganizowany przez Związek Gmin „Radomka”. Udział w nim wzięło wiele szkół. Współorganizatorem wydarzenia była Publiczna Szkoła Podstawowa w Cerekwi. Celem konkursu było promowanie świadomości ekologicznej oraz kreatywności wśród młodszych mieszkańców naszych gmin. Konkurs przeprowadzony został w 4 kategoriach. Wyróżnienie w kategorii szkół zdobyła PSP w Wolanowie, w pozostałych kategoriach uczniowie tej szkoły zdobyli jeszcze dwie nagrody, w kategorii eko-plakat i eko komiks.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Razem dla Radomki" (LGD) w prowadzonych działaniach korzysta głównie ze środków finansowych Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i odpowiada za wdrożenie Lokalnej Strategii Rozwoju. W roku 2023 beneficjentem środków było Koło Gospodyń Wiejskich z Chruślic. Kwotą 52 tys. zł. dofinansowano termomodernizację budynku na potrzeby utworzenia Lokalnego Centrum Rekreacyjnego w miejscowości Chruślice w ramach Poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.- Infrastruktura publiczna: wybudowanie, zmodernizowanie lub wyposażenie obiektów turystycznych lub rekreacyjnych. Elektroniczne ucho monitorujące hałas ufundowane przez LGD Razem dla Radomki trafiło do PSP w Mniszku jako nagroda konkursowa za pomysłowe prace uczniów w postaci ulotek informujących o zagrożeniach dla człowieka i środowiska jakie niosą zanieczyszczenia powietrza. Zadanie publiczne pn. „Oddech dla Doliny Radomki” dofinansowane ze środków z budżetu Województwa Mazowieckiego. Wakacyjne Kino na leżakach w gminie Wolanów, to wydarzenie dofinansowane ramach projektu LGD „Razem dla Radomki” „Kultura Lokalnie: Przestrzeń Inspiracji” współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach poddziałania 19.3. „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Organizatorem filmowych cykli w plenerze było gminne Centrum Kultury i Biblioteka w Wolanowie. Stowarzyszenie „Razem dla Radomki” w ramach realizowanego

projektu pn. „Ekologicznie Lokalnie” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Poddziałania 19.3: „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, przeprowadziło bezpłatne zajęcia edukacyjno-informacyjne wśród uczniów szkół podstawowych z terenu powiatów radomskiego i przysuskiego z podziałem na grupy: uczniowie kl. I-IV i uczniowie klas V-VIII. Działania te pomagają uświadomić, że poprzez zmianę nawyków i sposobu myślenia, wpływamy nie tylko na nasze otoczenie, ale także na klimat oraz przyszłość naszą i następnych pokoleń. Z gminy Wolanów w projekcie uczestniczyła Szkoła Podstawowa w Bieniędzicach, która za prace uczniowskie w konkursie na temat ochrony środowiska. otrzymała monitor interaktywny. Potańcówka w Wolanowie, to wydarzenie połączone z otwarciem nowej siedziby Centrum Kultury „Stara Remiza” i obchodami Międzynarodowego Dnia Seniora, zorganizowane we wrześniu 2023 roku w ramach projektu współpracy LGD Razem dla Radomki pn. „Kultura lokalnie. Przestrzeń inspiracji” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach poddziałania 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”. W dniu 3 listopada 2023r. LGD Razem dla Radomki wspólnie z Gminne Centrum Kultury i Biblioteka w Wolanowie byli organizatorami koncertu wirtuozów polskiego jazzu i amerykańskiego bluesa w wykonaniu zespołu LAY D FUNK.. Koncert realizowany był w ramach projektu współpracy „Kultura Lokalnie. Przestrzeń Inspiracji” współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach poddziałania 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”. Dzięki współpracy z LGD „Razem dla Radomki” i współfinansowaniu ze środków UE w ramach projektu „Kultura Lokalnie: Przestrzeń Inspiracji” Gminne Centrum Kultury i Biblioteka w Wolanowie miała możliwość zorganizowania „Kulturalnego Lata” w ramach którego 27 lipca 2023 odbył się „Piknik Czytelniczy”, który przez swoją zabawę miał na celu rozwijanie zainteresowań czytelniczych naszych najmłodszych mieszkańców Gminy. Stowarzyszenie „Razem dla Radomki” 8 grudnia 2023 roku rozstrzygnęło czwartą edycję konkursu pn. „Aktywne NGO”, który w tym roku został połączony z wyjątkowym wydarzeniem – Jubileuszem 15 lecia działalności LGD „Razem dla Radomki”. Nagrodę główną otrzymało Stowarzyszenie Miłośników Zespołu Ludowego „Wolanianki” a wyróżnienie KGW z Chruślic.

Stowarzyszenie Jednostek Samorządu Terytorialnego Na Rzecz Budowy Drogi Ekspresowej S 12 zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 25 października 2006 roku. Prezesem Stowarzyszenia jest Prezydent Miasta Radomia. Stowarzyszenie zrzesza jednostki samorządu terytorialnego z województwa mazowieckiego, łódzkiego i lubelskiego, tj. Gminę Miasta Radomia, Miasto Pionki, Powiat Zwoleń, Gminę Zwoleń, Gminę Opoczno, Gminę Przysucha, Gminę Wieniawa, Gminę Gózd, Gminę Gielniów, Gminę Wolanów, Gminę Orońsko. Głównymi celami Stowarzyszenia są: wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów podmiotów będących członkami stowarzyszenia; inicjowanie, propagowanie, przygotowanie i realizacja na terenie zrzeszonych w stowarzyszeniu jednostek samorządu terytorialnego wspólnych przedsięwzięć służących rozwojowi współpracy samorządów na rzecz budowy trasy ekspresowej S12; koordynowanie i wspieranie współpracy na rzecz budowy trasy S12, realizacja innych przedsięwzięć promujących budowę trasy ekspresowej S12. W ostatnich latach gmina Wolanów nie realizowała wspólnych przedsięwzięć w ramach działalności w/w stowarzyszenia.

Stowarzyszenie Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego jest samorządowym stowarzyszeniem gmin i powiatu powstałym w roku 2016, powołanym w celu wspierania idei samorządności lokalnej, ochrony wspólnych interesów, wymiany doświadczeń, promocji osiągnięć oraz koordynacji wspólnych przedsięwzięć i inwestycji, a także w celu pozyskiwania środków pomocowych. W roku 2023 wśród gmin leżących na obszarze Partnerstwa "Radomski Obszar Funkcjonalny", które obejmuje miasto Radom, miasto Pionki, gminy miejsko-wiejskie Iłża, Jedlnia-Letnisko oraz Skaryszew, gminy wiejskie: Gózd, Jastrzębia, Jedlińsk, Kowala, Przytyk, Wierzbica, Wolanów, Zakrzew trwały prace i wewnętrzne konsultacje nad projektem strategii rozwoju ponadlokalnego ROF wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. W 2023 r. opracowano Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Gmin Obszaru Funkcjonalnego Radomia 2030+ w ramach porozumienia zawartego w tym celu w 2022 r. pomiędzy JST członkami ROF.

Poza uczestnictwem w międzygminnych związkach i stowarzyszeniach w roku 2023 Gmina Wolanów realizowała z innymi samorządami i instytucjami umowy partnerskie:

- porozumienie z Gminą Miasta Radomia, Gminą Kowala i Powiatem Radomskim w zakresie finansowania inwestycji polegającej na budowie odcinka drogi łączącej drogę powiatową oraz ulicę Małcużyńskiego w Radomiu, które wygasło z końcem 2023 r. i nie zakończyło się budową drogi;

- porozumienie z Gminą Miasta Radomia w zakresie lokalnego transportu zbiorowego przez Miejski Zarząd Dróg i Komunikacji w Radomiu dofinansowanie linii nr 5.;
- porozumienie z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie w sprawie zasad promocji i realizacji na terenie Gminy Wolanów Programu „Czyste Powietrze” – kontynuacja;
- Współpraca z samorządem Powiatu Radomskiego w roku 2023 dotyczyła:
 - porozumienia w sprawie realizacji zadania polegającego na udzielaniu w 2023 r. nieodpłatnej pomocy prawnej dla mieszkańców powiatu radomskiego – poprzez usytuowanie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej w Urzędzie Gminy Wolanów;
 - umowa z 5.10.2022r. między Powiatem Radomskim i gminami Jedlińsk, Gózd, Wolanów i Zakrzew a Krajową Izbą Kłastrów Energii i OZE na opracowanie strategii utworzenia klastra energetycznego;
 - porozumienia w sprawie dofinansowanie bieżących kosztów działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej w Młodocinie Większym.

Podsumowanie

Szanowni Państwo,

Przedstawione w niniejszym opracowaniu dane są próbą zobrazowania stanu Gminy Wolanów na koniec 2023 r., próbą podsumowania zadań realizowanych przez Gminę w 2023 r., ale też z pięciu poprzednich lat minionej kadencji.

Odnosząc się do zawartych w raporcie informacji należy pamiętać, że Gmina może realizować jedynie te zadania, na które zezwala prawo. Samodzielność gminy jest bowiem zdeterminowana przez prawo, którego konkretyzacją są dochody i wydatki Gminy. Raport o stanie gminy jest przedstawiany Państwu po raz szósty, pozwala więc pokazywać zjawiska i procesy w czasie. Pisząc raport w pierwszych latach mojej kadencji nawet nie marzyłam, że dokonamy tak wiele. Choć jednocześnie z każdym rokiem odkrywałam jak wiele jest wciąż do zrobienia. Dzięki Bogu i Ludziom, tu trzeba wymienić Rząd Zjednoczonej Prawicy nastawiony na rozwój zrównoważony, dzięki wsparciu Rady Gminy, Sołtysów i ciężkiej pracy Pracowników Urzędu Gminy i jednostek podległych pozyskaliśmy niewyobrażalną wcześniej kwotę blisko **58 mln zł bezzwrotnych dotacji głównie na inwestycje**. W tym w 2023 r. blisko 18 mln zł. Cześć tych środków pochodząca np. z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład wpłynie dopiero po zrealizowaniu inwestycji, żeby uregulować nimi faktury wykonawców. Ale są to niewątpliwie środki, którymi możemy dysponować na podstawie promes. **Toteż w minionym 2023 r. zrealizowaliśmy inwestycje za ponad 20 mln zł. Zaciągając przy tym 5 mln zł kredytu.** W ten sposób w latach 2019-2023 zrealizowaliśmy inwestycje za **50 mln zł**, zaciągając przy tym zaledwie nieco ponad 6 mln zł nowego długu⁷.

Działalność Gminy w tzw. normalnym roku jest szeroka i złożona w swoim zakresie, bo zadaniem gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb Mieszkańców, a cóż dopiero gdy mamy jeden rok pandemii, a potem drugi rok pandemii, a potem kolejny rok wojna za nasza wschodnią granicą, kryzys energetyczny, wielokrotne wzrosty cen energii, sprzedaż węgla dla Mieszkańców, inflacja! Wydaje się, że dawno nie było tak zmiennych warunków. Funkcjonowanie w ciągłej niepewności, która tylko z miesiąca na miesiąc rośnie. Zagrożenie wojną, wymogi dotyczące tzw. zielonego ładu – trudno sprostać temu wszystkiemu! Dlatego tak ważne jest elastyczne reagowanie na wyzwania chwili. Daliśmy radę! Oprócz różnych

⁷ Dług Gminy Wolanów na początek 2019 r. wynosił 2,8 mln zł, a na koniec 2023 r. 8 mln zł. W tym czasie zrealizowano inwestycje za kwotę 49,5 mln zł.

zagrożeń płynących z otoczenia, były też ogromne szanse w postaci środków na inwestycje samorządowe, głównie Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład. Wycisnęliśmy te szanse przebudowując gminną infrastrukturę i czyniąc Gminę Wolanów bardziej atrakcyjnym miejscem do życia. Rok 2023 był bardzo pracowity i bardzo owocny dla Gminy Wolanów. Co pokazuje lektura niniejszego raportu.

Z ważniejszych inwestycji w 2023 r. wybudowaliśmy dwa nowe odcinki dróg gminnych w miejscowości Sławno 1,3 km oraz w miejscowości Mniszek, utwardziliśmy dotychczas niewyodrębnioną drogę czekającą na ten fakt od ponad 20 lat. Dofinansowaliśmy również kwotą 1 mln zł rozpoczętą w 2023 r. rozbudowę drogi powiatowej przez Chruślice i Kowalę Duszocinę oraz przez Wymysłów. Na budowę obu tych dróg Mieszkańcy czekali od dziesięcioleci. Wybudowaliśmy 9 odcinków nowego oświetlenia drogowego w miejscowościach Ślepowron, Sławno, Garno, Wolanów, Bieniędzice, Strzałków, Wawrzyszów (dwa odcinki), Mniszek. Wymieniliśmy 195 lamp na energooszczędne typu LED. Zaprojektowaliśmy kilka nowych odcinków oświetlenia drogowego. Kupiliśmy kilka działek na potrzeby kanalizacji oraz działkę w Jarosławicach, którą odkupiliśmy od GS. Wybudowaliśmy ponad 4 km sieci kanalizacyjnej w Ślepowronie oraz odcinek sieci wodociągowej w Garnie. Oddaliśmy do użytku dwie pompownie wody o wartości ponad 2,5 mln zł w Bieniędzicach i w Garnie. Opracowaliśmy koncepcję gminnej oczyszczalni ścieków w miejscowości Rogowa. Dofinansowaliśmy budowę kolejnych przydomowych oczyszczalni ścieków. Wybudowaliśmy piękny skwer komunikacyjny na działkach nr 14 i 15 w Wolanowie. Zakończyliśmy przebudowę dawnego budynku GOK i remizy w Wolanowie. Dzięki czemu stolica gminy wypiękniała. Przeprowadziliśmy modernizację budynku świetlicy i remizy OSP w Mniszku, położyliśmy nowy dach i instalację fotowoltaiczną. Przeprowadziliśmy termomodernizację budynku PSP w Mniszku. Wybudowaliśmy instalację fotowoltaiczne do produkcji energii elektrycznej na potrzeby 9 największych budynków użyteczności publicznej na terenie gminy. Rozpoczęliśmy budowę infrastruktury sportowej o wartości ponad 11 mln zł, tj. dwóch boisk sportowych przy szkołach w Mniszku i w Sławnie oraz sali gimnastycznej przy PSP w Bieniędzicach. Pierwszy raz w formule zaprojektuj i wybuduj, która rodzi wiele problemów w trakcie realizacji.

Rok 2023 był bardzo dobrym rokiem zważywszy na efekty naszej pracy, jednak w tymże roku spadły o ponad 3 mln zł dochody podatkowe z PiT-u. czyli dochody stanowiące podstawę samodzielności decyzyjnej samorządu. Dodatkowe obawy rodzi powrót do władzy ugrupowań preferujących model rozwoju oparty na metropoliach. Czy głos wiejskich gmin

będzie słyszalny i zauważona ich specyfika? Przed nami niezmiennie wiele wyzwań, o najważniejszych poniżej.

Gospodarka wodna – w tym obszarze niezbędne jest stałe inwestowanie, gdyż zaopatrzenie ludności w wodę stanowi podstawę egzystencji. Dlatego w ciągu tych pięciu lat dobudowaliśmy blisko 3 km sieci wodociągowej oraz dwie pompownie wody w Garnie i w Bieniędzicach. W porozumieniu z Wodociągami Radomskimi zaprojektowaliśmy pompownię wody z ujęcia w Cerekwi na teren gminy Wolanów, która ma być wybudowana w ramach unijnego projektu realizowanego przez Wodociągi Radomskie z wkładem finansowym Gminy Wolanów. Stale dokonujemy modernizacji SUW Wawrzyszów, aby zapewnić jak największą sprawność dostarczania wody do Mieszkańców. W latach 2019-2023 podpisaliśmy 150 nowych umów na dostarczanie wody do gospodarstw domowych. W 2022 r. wykonaliśmy trzy odwierty celem budowy nowych studni dla zasilenia sieci wodociągowej. Odwierty te niestety nie przyniosły efektu w postaci wody. Dlatego nadal istnieje potrzeba dalszego poszukiwania możliwości zasilenia istniejącego ujęcia oraz planowania budowy nowego ujęcia. Istnieje też potrzeba zachęcania Mieszkańców do retencjonowania wody deszczowej, zatrzymywania jej na swojej nieruchomości i używania do podlewania zamiast wody z wodociągu.

Gospodarka ściekowa - Gmina Wolanów z zachodniej części gminy odprowadza ścieki do oczyszczalni w Wólce Domaniowskiej (tj. teren Gminy Przytyk) przez teren i urządzenia Gminy Wieniawa. Oczyszczalnia ścieków w Wólce Domaniowskiej wymaga od dłuższego czasu modernizacji w celu dostosowania jej do ilości ścieków spływających do niej z podłączonych miejscowości na terenie trzech gmin – Przytyk, Wieniawa, Wolanów. Przewidywany koszt modernizacji to obecnie już ponad 20 mln zł. Ta sytuacja hamuje rozwój sieci kanalizacyjnej w zachodniej części gminy. I stawia gminę w trudnej sytuacji. Dlatego w 2022 r. rozpoczęliśmy projektowanie własnej oczyszczalni ścieków. Niestety proponowana lokalizacja w miejscowości Mniszek spotkała się z protestami Mieszkańców i trzeba było poszukać lokalizacji bardziej oddalonej od zabudowy mieszkaniowej. Toteż w 2023 r. opracowano nową koncepcję oczyszczalni zlokalizowanej na działce gminnej w miejscowości Rogowa. Jest to trudna lokalizacja ze względu na bliskość Zbiornika Domaniów i związanych z tym ograniczeń. W bieżącym roku będziemy kontynuować prace zmierzające do uzyskania zgód środowiskowych. Uzyskanie wszelkich pozwoleń na budowę oczyszczalni jest to proces długotrwały. Szacowany na koniec 2023 r. koszt budowy oczyszczalni to ok. 15 mln zł. Po uzyskaniu niezbędnych pozwoleń konieczna jest pilna budowa gminnej oczyszczalni ścieków

dla skanalizowanej części zachodniej gminy, aby uniezależnić się od sąsiadów, którzy nie wykonują żadnych działań aby zmodernizować oczyszczalnię, tylko żądają coraz wyższych opłat wykorzystując swoją monopolistyczną przewagę. Dodatkowo niedbałe wykonanie przejętej w 2014 r. od samorządu województwa sieci kanalizacyjnej powoduje napływ znacznych ilości wody deszczowej do kanalizacji. Nie posiadając własnej oczyszczalni Gmina Wolanów musi płacić również za każdy metr sześcienny wody deszczowej napływającej do kanalizacji. Co powoduje znaczne straty. Ogromne są również potrzeby w zakresie budowy sieci kanalizacyjnej. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom od początku minionej kadencji rozpoczęliśmy projektowanie sieci kanalizacyjnej od Radomia. Na koniec minionej kadencji oddaliśmy do użytku łącznie 7 km sieci kanalizacyjnej. Obecnie na 2,5 tys. gospodarstw domowych zaledwie 408 jest podłączone do sieci kanalizacyjnej. Od 2020 r. każdego roku kontynuowany jest gminny program dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Dotychczas dofinansowano 55 takich oczyszczalni. W 2022 r. ustawodawca nałożył na gminy obowiązek przeprowadzenia kontroli wszystkich gospodarstw nie podłączonych do kanalizacji raz na dwa lata. Okres tych dwóch lat kończy się 9 sierpnia 2024 r., toteż obecnie zintensyfikowaliśmy kontrole. Przeprowadzanie kontroli pociąga za sobą dodatkowe koszty dla gmin w postaci zatrudnienia personelu realizującego ten obowiązek.

Gospodarka odpadami – w tym zakresie koniecznością jest budowa gminnego punktu selektywnej zbiórki odpadów. Dotychczas gmina Wolanów korzysta z prywatnego punktu zlokalizowanego w centralnej części gminy. Jest to rozwiązanie stosunkowo nie drogie, jednak problematyczne w razie zmiany wykonawcy usługi. Dlatego w przyszłości należy podjąć działania w tym zakresie. Od lipca 2023 r. stawka opłaty za odpady wynosi 14,50 zł/os bez bioodpadów i 18,50 zł/os z bioodpadami i wydaje się, że w 2024 r. powinno udać się utrzymać ją na niezmiennym poziomie. Wciąż zbyt niski jest poziom segregacji odpadów oraz zbyt wiele jest dzikich wysypisk, odpadów porzucanych w lasach i na drogach.

Infrastruktura drogowa – w minionej kadencji utwardziliśmy 27 odcinków dróg, w sumie 25 km. Gdzie szerokość pasa pozwalała budowaliśmy asfalty, a gdzie nie było to możliwe utwardzaliśmy destruktem, żeby czasowo poprawić warunki jazdy na drogach gminnych. W ciągu tych pięciu lat wyprowadziliśmy sprawy własności wielu dróg na terenie gminy, część drogą zasiedzenia a część poprzez komunalizację. W ostatnim roku drogą zasiedzenia przejęliśmy na własność 49 działek drogowych w sołectwie Mniszek. A drogą komunalizacji przejęliśmy działki drogowe w sołectwach Bieniędzice, Chruślice, Jarosławice,

Kol. Wawrzyszów, Kowala Duszocina, Rogowa, Strzałków, Wawrzyszów, Zabłocie. W 2022 r. po raz pierwszy w historii gminy wybudowaliśmy dwa odcinki dróg w procedurze ZRID z zastosowaniem specustawy drogowej, wypłacając odszkodowania właścicielom nieruchomości zajętych pod drogi. Obecnie rozpoczynamy kolejną inwestycję drogową w tej procedurze i projektujemy kolejne odcinki do budowy. Jest to procedura długotrwała i kosztowna, ale na terenie gminy Wolanów wszystkie drogi publiczne, które pozostały do wybudowania nie posiadają wystarczającej szerokości pasa, aby możliwe było spełnienie wymogów pozwalających na ich budowę czy przebudowę. Obecnie pozostaje więc budowanie dróg publicznych z zastosowaniem specustawy drogowej czyli poprzez wywłaszczanie nieruchomości.

Transport zbiorowy – kolejnym wyzwaniem jest organizacja publicznego transportu zbiorowego. Odkąd przed laty Radomskie MPK przestało obsługiwać linie podmiejskie, na terenie gminy Wolanów nie funkcjonuje publiczny transport zbiorowy. Rolę organizatora tego transportu przejął prywatny przewoźnik, który stworzył linię „W” wożącą Mieszkańców gminy Wolanów do miasta Radomia. Autobusy „W” kursują w dni robocze ze stosunkowo dużą częstotliwością, natomiast nie kursują w niedzielę. Słabą stroną tego transportu jest stary, wysokoemisyjny tabor oraz brak punktualności i pewności transportu oraz zaniedbane autobusy i niska kultura kierowców. Od początku minionej kadencji dążyliśmy do poprawy sytuacji w tym zakresie poprzez dofinansowanie kursów deficytowych. Od dwóch lat Gmina Wolanów korzysta z dofinansowania z Programu Przewozów Autobusowych Wojewody Mazowieckiego w tym zakresie. Pozyskane w 2023 r. dofinansowanie umożliwiło uruchomienie od 1 marca 2024 r. dodatkowych tras/kursów pozwalających na skomunikowanie z centrum gminy miejscowości najbardziej oddalonych od drogi krajowej. Potrzeba publicznego transportu zbiorowego jest coraz częściej zgłaszanym postulatem Mieszkańców. Rozwiązaniem w tym zakresie byłoby podpisanie porozumienia na obsługę z MZDiK w Radomiu, jednak MZDiK żąda blisko 2 mln zł rocznie za obsługę trasy głównej z mniejszą liczbą kursów niż oferuje prywatny przewoźnik i nie wydaje się zainteresowane obsługą terenów pozamiejskich.

Zagospodarowanie przestrzenne – w 2023 r. nastąpił finał wieloletnich rządowych prac legislacyjnych nad nową koncepcją planowania przestrzennego. Ich rezultatem jest nałożony na gminy obowiązek opracowania do końca 2025 r. nowego dokumentu planistycznego zwanego planem ogólnym. Od 1 stycznia 2026 r. dotychczasowe studia zagospodarowania przestrzennego tracą ważność. Już na początku minionej kadencji

wiedzieliśmy, że studium Gminy Wolanów jest przestarzałe, jednak nie było sensu opracowywać nowego ze względu na zapowiadaną co roku zmianę przepisów oraz długotrwałość opracowania i jego koszt. Obecnie trwają prace przygotowawcze do ogłoszenia postępowania zakupowego na opracowanie planu ogólnego dla Gminy Wolanów. Wśród postulatów w tym obszarze jest zmiana przeznaczenia terenów wzdłuż drogi ekspresowej S7, które są przedmiotem zainteresowania inwestorów.

Ochrona środowiska/redukcja emisji – przepisy prawa nakładają na gminę zadania wynikające z tzw. europejskiego zielonego ładu, czyli przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną. Dokumentem, który opisuje stan i kierunki działania gminy w tym zakresie jest Plan Gospodarki Niskoemisyjnej, opracowany w 2021 r. na lata 2021-2026 r. Cele Planu w długim okresie obejmują: zmniejszenie strat ciepła w budynkach użyteczności publicznej, mieszkalnych i działalności gospodarczej poprzez ich termomodernizację, wzrost liczby zmodernizowanych systemów grzewczych we wszystkich sektorach użytkowników energii – dążenie do ograniczenia „niskiej emisji” i poprawy efektywności energetycznej, propagowanie oraz wsparcie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, ograniczenie zapotrzebowania na energię elektryczną poprzez wymianę energooszczędnych źródeł światła, modernizacje w systemie oświetlenia ulicznego, poprawa stanu i rozwój infrastruktury komunikacyjnej, właściwe planowanie przestrzeni urbanistycznej, podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców gminy, podejmowanie działań promujących wszelkie sposoby redukcji emisji CO₂ oraz podniesienie efektywności energetycznej. Wszystko to czynimy i każdego roku realizujemy inwestycje publiczne wpisujące się w cele zawarte w PGN. Największą spośród nich w 2023 r. była budowa 10 instalacji fotowoltaicznych na największych gminnych obiektach oraz termomodernizacja wraz z wymianą okien budynku PSP w Mniszku. Aby wesprzeć Mieszkańców w aplikowaniu o środki na termomodernizację i wymianę pieców od 2021 r. prowadzimy w urzędzie gminy punkt konsultacyjno-informacyjny Programu „Czyste Powietrze”, w którym można uzyskać pomoc i składać wnioski. Przy pomocy tegoż punktu złożono ponad 139 wniosków do końca 2023 r. Jednak wymiana źródeł ciepła na niskoemisyjne w sektorze prywatnym przebiega powoli. Z danych zgromadzonych w Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków wynika, że na terenie gminy funkcjonuje ok. 1629 źródeł ciepła, które nie spieniających norm określonych w uchwale antysmogowej Sejmiku Województwa Mazowieckiego z października 2017 r. Co oznacza, że muszą one zostać wymienione do końca 2026 r. Zgodnie z ww. uchwałą antysmogową od 1 stycznia 2023 r. nie wolno używać kotłów na

węgiel lub drewno nie spełniających wymogów dla klas 3,4 lub 5 według normy PN-EN 303-5:2012 (tzw. pozaklasowych), a od 1 stycznia 2028 r. nie wolno używać kotłów na węgiel lub drewno klasy 3 lub 4 według normy PN-EN 303-5:2012, co oznacza brak możliwości eksploatacji instalacji, w których pali się węglem. Wyjątek stanowią użytkownicy kotłów klasy 5 wg normy PN-EN 303-5:2012, którzy będą mogli z nich korzystać do końca ich żywotności, jeśli zostały zainstalowane przed 11 listopada 2017 r. Duże nadzieje wiążemy w tym zakresie z uruchomieniem 11 km gazociągu na terenie naszej gminy. W 2023 r. pojawiło się dużo nowych przyłączy do sieci gazowej. Rozpoczęliśmy również opracowanie dokumentacji na zmianę źródła ogrzewania w budynkach szkoły i przedszkola w Wolanowie oraz w świetlicy w Wawrzychowie. A 17 maja 2024 r. zawieźliśmy do oddziału PSG w Warszawie 403 wnioski Mieszkańców na przyłączenie do sieci gazowej. Niepokój budzą zapowiedzi płynące z Brukseli o planowanym zakazie używania gazu do ogrzewania mieszkań po 2030 r. Czasem ma się wrażenie, że europejski zielony ład jest zupełnie oderwany od rzeczywistości. W 2023 r. i w 2024 r. Gmina Wolanów aplikowała o środki z budżetu samorządu województwa mazowieckiego na dofinansowanie gminnego programu wymiany kotłów w gospodarstwach domowych, ale niestety nie uzyskała dofinansowania.

Oświata – niezmiennie największym zadaniem/wydatkiem dla budżetu Gminy Wolanów jest oświata. Sfera, w której przepisy stanowi poziom rządowy władz publicznych, a niestety w coraz większym zakresie finansuje samorząd. W 2018 r. z subwencji oświatowej gmina pokryła 67% bieżących wydatków na oświatę. W 2019 r. na 14,7 mln zł wydatków na oświatę subwencja oświatowa pokryła 64%. W 2020 r. na 15,2 mln zł wydatków na oświatę subwencja oświatowa pokryła 59%. A w 2021 r. na 17 mln zł wydatków bieżących na oświatę subwencja pokryła 57,6% wydatków. A w 2022 r. na 18,2 mln zł subwencja pokryła 56% wydatków bieżących. Podobnie w 2023 r. subwencja oświatowa pokryła 56% wydatków bieżących na oświatę, a wydatki te wzrosły w stosunku do 2022 r. o kolejne 2,1 mln zł. Tendencja ta nie tylko niepokoi, ale wręcz stanowi zagrożenie dla równowagi budżetowej gminy. Wydatki bieżące w dziale oświata wzrosły w 2023 r. o 3,3 mln zł w stosunku do roku 2021. Jest to największy wzrost wydatków wynikających z zadań o charakterze stałym. Szybko rosnące wydatki na oświatę, z których większość to płace i pochodne, nie znajdują odzwierciedlenia w subwencji na ten cel i tym samym konsumują dochody własne gminy! Następuje pogłębienie luki w finansowaniu oświaty z 4,6 mln zł w 2020 r., do 5,9 mln zł w 2021 r., do 6,4 mln zł w 2022 r. i 6,9 mln zł w 2023 r. Powyższe jest efektem malejącej liczebności klas w szkołach na terenie gminy, przy istniejącej sieci szkolnej. Subwencja jest

liczona na ucznia i zakłada liczebność klas na poziomie 25 osób. Natomiast w naszej gminie rzadkością są klasy o takiej liczebności. Dodatkowo dotacja przedszkolna pokrywa zaledwie 10% kosztów funkcjonowania przedszkoli, 90% finansowane jest z dochodów własnych gminy. Niewystarczające do rzeczywistych potrzeb finansowanie zadań oświatowych jest zagrożeniem dla bieżącej równowagi budżetu gminy. Ww. dane nie obejmują wydatków inwestycyjnych, a przecież infrastruktura oświatowa stale wymaga nakładów! W 2023 r. rozpoczęliśmy inwestycje w infrastrukturę oświaty, których wartość szacuje się na ponad 15 mln zł. Zakończona została termomodernizacja wraz z wymianą okien starszej części budynku PSP w Mniszku, montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach szkół i przedszkoli, wymieniliśmy oświetlenie w przedszkolu w Wolanowie. A rozpoczęliśmy etap projektowy budowy sali gimnastycznej przy PSP w Bieniędzicach oraz boisk sportowych przy PSP w Sławnie i w Mniszku oraz projekty wymiany źródeł ciepła w budynkach PSP i SPP w Wolanowie.

Infrastruktura społeczno - kulturowa i rozwój centrów wsi – wiele wydarzyło się w tym obszarze w 2023 r. Oddaliśmy do użytku dwie nowo wybudowane świetlice w Rogowej i Kolonii Wawrzyszów. Zakończyliśmy inwestycję polegającą na przebudowie, nadbudowie i termomodernizacji budynku dawnego GOK i remizy w Wolanowie. Przeprowadziliśmy modernizację budynku remizy OSP i świetlicy w Mniszku – zmieniliśmy dach, zamontowaliśmy na nowym dachu instalację fotowoltaiczną oraz pomalowana została elewacja. W Chruślicach po kompleksowym remoncie dawna część mieszkalna gminnego budynku została zaadoptowana na centrum rekreacyjne wsi. Ogrodzono również teren działki gminnej przygotowując w ten sposób boisko. Również w Walinach ogrodziliśmy teren działki, na której zlokalizowana jest gminna świetlica. W Waclawowie wybudowaliśmy altanę na miejscowym placu zabaw, a w Wolanowie wykonaliśmy modernizację boiska polegającą na wybudowaniu tablicy wyników wraz z zasilaniem. W Jarosławicach kupiliśmy działkę obok remizy od GS. To tylko w 2023 r., a przez całą ostatnią kadencję nadrobiliśmy wieloletnie zaległości w rozwoju infrastruktury społeczno-kulturowej w naszej Gminie. W 2018 r. zastałam ją w dramatycznym stanie, a dziś stare i nowe obiekty prezentują się pięknie. W 2023 r. zakończyliśmy również budowę skweru komunikacyjnego obok budynku urzędu gminy, który odmienił wizerunek centrum gminnej miejscowości. Oczekiwania społeczne w tym obszarze są coraz większe, kolejne miejscowości chcą wybudowania świetlic i tworzenia miejsc rekreacji. Współczesna wieś, która jest w znacznej mierze miejscem odpoczynku po pracy dla ludzi, potrzebuje takich miejsc. W Gminie Wolanów w większości miejscowości

takie centra tworzą się przy świetlicach bądź placach zabaw. Wiele już zrobiono w tym obszarze. Są to głównie inicjatywy sołeckie. Niestety nie w każdym sołectwie można znaleźć działki pod wspólne tereny rekreacyjne.

Zasoby mieszkaniowe – w minionej kadencji wiele środków przeznaczono również na poprawę substancji mieszkaniowej będącej własnością gminy. Po wymianie pokryć dachowych, szamb i termomodernizacji, przysłała kolej na stworzenie chociaż kilku dodatkowych lokali. W tym celu w 2022 r. rozpoczęliśmy, a w 2023 r. zakończyliśmy uzyskaniem pozwolenia na rozbudowę i adaptację budynku w miejscowości Mniszek, w którym już znajduje się trzy mieszkania o kolejne lokale mieszkalne. Opracowywana dokumentacja będzie też podstawą modernizacji części garażowej budynku, na którą pozyskaliśmy dofinansowanie w 2023 r. Wielu Mieszkańców Gminy Wolanów poszukuje taniego lokum do zamieszkania, są to często osoby, które opuściły swoje dotychczasowe mieszkanie z powodu przemocy domowej. Obecnie niestety gmina nie posiada wolnych lokali mieszkalnych. Dlatego istnieje pilna potrzeba ich przygotowania choćby kilku.

Powyższe nie wyczerpuje katalogu problemów, z jakimi mierzy się Gmina Wolanów każdego dnia. Odnosząc się do nich trzeba mieć na uwadze, że Gmina działa w bardzo trudnym obszarze - wobec ograniczoności środków i nieograniczoności potrzeb – każdego dnia poszukujemy kompromisów pomiędzy tym co społecznie oczekiwane a tym co ekonomicznie uzasadnione. Sytuację bardzo utrudnia niestabilne otoczenie – najpierw pandemia, potem wojna, kryzys energetyczny, inflacja i coraz więcej czynników pozostających poza naszym wpływem, które niestety silnie destabilizują nasze finanse.

Pozostając z wyrazami szacunku

Wójt Gminy Wolanów

dr Ewa Markowska-Bzducha

Spis tabel

Tabela 1. Gmina Wolanów – dane demograficzne	5
Tabela 2. Dochody Gminy Wolanów za 2022 r.....	10
Tabela 3. Wydatki Gminy Wolanów w 2023 r. według podstawowych grup wydatków.....	14
Tabela 4. Harmonogram spłaty długu (w zł).....	21
Tabela 5. Prognoza limitu zadłużenia Gminy Wolanów na najbliższe lata	22
Tabela 6. Środki zewnętrzne pozyskane przez Gminę Wolanów w 2023	22
Tabela 8. Zadania inwestycyjne wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Wolanów do 2030 r. zrealizowane w 2023 r.....	26
Tabela 8a. Mierniki realizacji Strategii Rozwoju Gminy Wolanów do 2030 r. za 2023 r.....	28
Tabela 9. Gminne drogi publiczne na koniec 2022 r.	36
Tabela 10. Rejestr zawartych umów na dostawę wody	44
Tabela 11. Rejestr zawartych umów na ścieki	50
Tabela 12. Dane dotyczące infrastruktury oświetlenia dróg	52
Tabela 13. Ilość odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Wolanów w 2022 i 2023r.....	53
Tabela 14. Ilość odpadów przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi z odpadów odebranych i zebranych z terenu Gminy Wolanów w 2022 i 2023r.	53
Tabela 15. Ilość odpadów zebranych w PSZOK w 2022r. i 2023r. [Mg].....	54
Tabela 16. Realizacja priorytetów Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wolanów w 2023r.....	56
Tabela 16a. Mierniki monitorowania realizacji działań PGN za 2023 r.....	58
Tabela 17. Zadania zrealizowane przez gminę Wolanów wraz z ich finansowaniem w 2023r. - POŚ.....	59
Tabela 18. Dane dotyczące realizacji programu usuwania azbestu w latach 2011-2023.....	61
Tabela 19. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów w latach 2020-2023	68
Tabela 20. Wskaźniki realizacji działań w latach 2021-2023 w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Wolanów na lata 2022-2025	73
Tabela 21. Wydatki Gminy Wolanów w 2021 r. w jednostkach oświatowych*	85